

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Magistrsko delo

**ANALIZA VZROKOV ZA NASTANEK DRŽAVLJANSKE
VOJNE V SIRIJI**

Mitja Pivk

Ljubljana, september 2019

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Magistrsko delo

ANALIZA VZROKOV ZA NASTANEK DRŽAVLJANSKE VOJNE V SIRIJI

Kandidat: Mitja Pivk
Vpisna številka: 04044011
Študijski program: magistrski študijski program Uprava – Upravljanje javnega sektorja
druga stopnja

Mentor: doc. dr. Mitja Durnik

Ljubljana, september 2019

IZJAVA O AVTORSTVU MAGISTRSKEGA DELA

Podpisani Mitja Pivk, študent magistrskega študijskega programa Uprava – Upravljanje javnega sektorja druga stopnja, z vpisno številko 04044011, sem avtor magistrskega dela z naslovom: Analiza vzrokov za nastanek državljanske vojne v Siriji.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesečnega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorski in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakulteto za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko magistrskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki Dela FU.

Magistrsko delo je lektorirala: Manca Potušek, prof. angleščine in slovenščine

Ljubljana,

Podpis avtorja:

POVZETEK

Sirijo so leta 2011 zajeli množični protesti, ki so se v tistem obdobju širili po severni Afriki v sklopu arabske pomladi. Protesti so se kmalu sprevrgli v nasilje in nekaj mesecev pozneje je Sirija tudi uradno vstopila v obdobje državljanske vojne. Če je bila Sirija pred tem uspešna in razvijajoča se država, ki se je celo pogovarjala z EU o morebitnem pridružitvenem sporazumu, se vseskozi postavlja vprašanje, kako in zakaj se je vse skupaj pričelo. Zdi se, da je neusmiljenost režima pri zatiranju demonstracij sprožilo nasilje, ampak zdi se tudi, da so bili protestniki podobno kot leta 1982, ko se je zgodil masaker v Hami, pripravljeni in organizirani za boj proti režimu, medtem pa tudi ni točno jasno, kdo je dejansko pričel z nasiljem.

Magistrska naloga ponuja poglobljeno študijo vzrokov, ki bi lahko privedli do državljanske vojne; od gospodarskih reform, terorizma in zunanjih akterjev do možnih vplivov energetske geopolitke in naravnih virov na dogajanje v Siriji.

Metode, uporabljene pri izdelavi naloge, so predvsem proučevanje, analiza in ustrezna interpretacija sekundarnih virov, kot so knjige, e-članki, statistični podatki in analize, članki časopisov in znanstvenih revij.

Delo je predvsem prispevek za družbeno okolje, saj ponuja ugotovitve na področju sirskega konflikta ter ugotavlja, kdo ga je dejansko pričel, ugotavlja pa tudi vpliv svetovnih velesil na medije, ki nas lahko zavedejo pri razumevanju državljanske vojne v Siriji.

Ključne besede: Sirija, Bašar al Asad, državljanska vojna, mirni protestniki, alternativna resnica, terorizem, arabska pomlad, nafta, plin, naravni viri.

ABSTRACT

ANALYSIS OF CAUSES FOR THE EMERGENCE OF CIVIL WAR IN SYRIA

Syria was flooded by mass protests in 2011 that spread across North Africa during the Arab Spring. These protests soon turned violent and a few months later, Syria officially entered a civil war. If Syria had previously been a successful developing country that engaged the EU about possibly entering an agreement, the question always arises as to how and why it all began. The regime's ruthlessness in suppressing the demonstrations did not seem to have triggered the violence, but it also appears that similar to the massacre in Hama in 1982, the protesters were prepared and organized to fight the regime, while it is not clear exactly who started the violence.

This master's thesis offers an in-depth study of the causes that could lead to civil war; from economic reforms, terrorism and external actors to the potential impacts of energy geopolitics and natural resources on developments in Syria.

The methods used in the construction of the assignment are, in particular, the study, analysis and proper interpretation of secondary sources, such as books, e-articles, statistics and analyses, articles of newspapers and scientific journals.

The work is primarily a contribution to the social environment, providing findings in the area of the Syrian conflict and identifying who actually initiated it, as well as identifying the influence of the world's superpowers on the media, which can mislead us into understanding the civil war in Syria.

Keywords: Syria, Bashar al Assad, Civil War, peaceful protesters, alternative truth, terrorism, Arab Spring, oil, gas, natural resources.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU MAGISTRSKEGA DELA	III
POVZETEK	V
ABSTRACT	VI
KAZALO	VII
KAZALO PONAŽORITEV	VIII
KAZALO GRAFIKONOV	VIII
KAZALO TABEL	VIII
1 UVOD	1
2 TEORETSKO IZHODIŠČE.....	7
2.1 OSNOVE POLITIČNEGA REALIZMA	7
2.2 GEOPOLITIKA.....	11
2.3 ENERGETSKA GEOPOLITIKA	12
2.4 ANTROPOCENTRIČNA GEOPOLITIKA	13
2.5 TEORIJA MEDNARODNE POLITIČNE EKONOMIJE	14
3 VPLETENI AKTERJI.....	15
3.1 INTERES ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE NA BLIŽNJEM VZHODU	16
3.1.1 Petrodolar in njegov vpliv na mednarodno politiko	17
3.1.2 Ameriški načrt velikega Bližnjega vzhoda	20
3.2 INTERES RUSIJE	22
3.3 INTERES KITAJSKE	28
3.4 INTERES TURČIJE	30
3.5 INTERES EVROPSKE UNIJE.....	32
3.6 INTERES IRANA IN KATARJA.....	36
4 ZGODOVINA SIRIJE	37
5 SIRIJA IN BAŠAR AL ASAD.....	42
5.1 GOSPODARSTVO, POLITIKA IN REFORME.....	43
6 PRIČETEK NEMIROV IN DRŽAVLJANSKE VOJNE	48
6.1 ALTERNATIVNA RESNICA	53
6.2 VERODOSTOJNOST ZAHODNIH MEDIJEV	54
6.3 BOJ PROTI ZUNANJEMU SOVRAŽNIKU ALI LASTNEMU LJUDSTVU?	58
7 ANALIZA VPLIVA NARAVNIH VIROV NA SIRSKO DRŽAVLJANSKO VOJNO.....	59
7.1 VREDNOST TRGOVINE MED KITAJSKO, ZDRUŽENIMI DRŽAVAMI AMERIKE TER BLIŽNJIM VZHODOM IN SEVERNO AFRIKO	66
8 PREVERITEV HIPOTEZ IN PRISPEVEK DELA K STROKI	68
9 ZAKLJUČEK	70
LITERATURA IN VIRI.....	74

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Poraba zemeljskega plina v evropski regiji OECD do leta 2040 (v milijardah m ³).....	35
Grafikon 2: Vrednost uvoza in izvoza med Kitajsko in MENA ter ZDA in MENA (v tisočih dolarjev, po letih)	66
Grafikon 3: Primerjava vrednosti izvoza goriva iz držav Bližnjega vzhoda in Severne Afrike (MENA) v Kitajsko in ZDA (v tisočih dolarjev, po letih)	67

KAZALO TABEL

Tabela 1: Uvoz zemeljskega plina v Turčijo po državah (v milijonih m ³).....	31
Tabela 2: Cena ruskega plina za evropski trg (v dolarjih na 1 MMBTU).....	34
Tabela 3: Cene nafte na sodček v dolarjih	59
Tabela 4: Letna rast BDP v odstotkih	60
Tabela 5: Energetska geopolitična moč posamezne države na področju nafte (v sodčkih na dan).....	61
Tabela 6: Energetska geopolitična moč posamezne države na področju zemeljskega plina (v milijardah m ³ na leto)	63
Tabela 7: Predvidevanja količine proizvodnje zemeljskega plina v milijardah m ³ v nadaljnjih letih.....	65

1 UVOD

Spomladi leta 2011 so se v Siriji pričeli protesti proti aktualni oblasti. Arabska pomlad, ki se je pričela z izražanjem nejevolje na Facebooku in bila poimenovana tudi Facebook revolucija v Egiptu ter v Tuniziji, kjer so protestniki – podobno kot v Egiptu – izražali nejevoljo in organizirali zborovanja preko Twiterja, je pognala ljudi na ulice in odstavila takratne dolgoletne voditelje. Revolucija se je nato pod skupnim pojmovanjem demonstracij, t. i. arabske pomladi, kot domina efekt širila iz države v državo in odstavljala diktatorje, ki so dolga leta krojili usodo večine arabskega sveta v severni Afriki.

Ena izmed najstabilnejših držav Bližnjega vzhoda, za katero se ni pričakovalo, da jo lahko zajamejo protivladni protesti nezadovoljnega ljudstva, pa je bila Sirija. Država z bogato zgodovino, ki je postajala vsako leto privlačnejša turistična destinacija in ki je bila že od antike vedno del velikih imperijev, ki so spreminjali tok zgodovine, se je popolnoma nepričakovano znašla na točki, ki jo je povlekla v uničujočo državljansko vojno. Medtem ko so bile oči svetovne javnosti uprte v Islamsko državo (v nadaljevanju ISIS), ki je prevzela večino Iraka, državljansko vojno v Libiji, prenos oblasti v Tuniziji ter politično in vojaško nestabilnost v Egiptu, so se v mestu Dera zbrali protestniki, ki so zahtevali spremembo oblasti, demokratično državo ter boljše življenje (Ferfila, 2017a).

V določenem trenutku med miroljubnimi protesti naj bi policija z uporabo sile pričela razganjati protestnike in zatirati demonstracije. Streljanje se je hitro sprevrglo v obračun med protestniki ter policijo in kmalu so se protestniki preimenovali v upornike. V le nekaj dneh po pričetku nasilja v mestu Dera so se upori razširili po preostalih večjih mestih in nasilje je zavzelo dobršen del države. Zdelo se je, kot da so protestniki oz. uporniki ulovili sirski režim nepripravljen (Anderson, 2016). Sorazmerno s stopnjevanjem silovitosti bojov se je stopnjevalo tudi število udeležencev v vojni. Sprva se je oblikovala Svobodna sirska vojska ali FSA (ang. Free Syrian Army) in zatem še opozicija, krovna organizacija, ki je združevala številne uporniške skupine. Nato so se konfliktu pridružili še Kurdi in Islamska država, ki je prevzemala nadzor nad ozemljem režima in uporniških sil, predvsem pa ozemlje, bogato z naravnimi viri. Vojna je za seboj pustila opustošenje, boji pa so vedno bolj kazali v prid upornikov, saj režimske sile pod vodstvom Asada nikakor niso našle pravega pristopa za učinkovit boj proti njim, dokler Asadu ni priskočila na pomoč Rusija, sirska glavna zaveznica, in pomagala režimskim silam z zračnimi napadi na položaje Islamske države ter neuradno tudi na položaje uporniških skupin. Z rusko pomočjo so vladne sile postopoma pričele prevzemati nadzor nad regijo ter pregnale Islamsko državo, boj z uporniki pa se je počasi pričel prevešati v prid režimskih sil. Vendar vojne še ni konec (Hokayem, 2013).

Danes, 8 let pozneje, je država obubožana, izmučena in opustošena od vojne. Mirovni pogovori so na mrtvi točki, država pa je razseljena, saj je državljanska vojna povzročila eno

izmed največjih begunskih kriz po drugi svetovni vojni, ki je zamajala celo temelje Evropske unije. Kot možni scenariji za rešitev krize se pojavljajo notranji razkoli in predvidevanja o razpadu Sirije na dva dela. Prav tako so svojo priložnost opazili Kurdi, ki so se hitro zavzeli za idejo o ustanovitvi lastne države in med potekom vojne z vladnimi silami sklenili pakt o nenapadanju, da so se vladne sile lahko osredotočile zgolj na ISIS ter opozicijo in njene uporniške skupine.

Ena izmed zahtev opozicije je odstop Bašarja al Asada – sina Hafeza al Asada – z oblasti, ki je prevzel predsedovanje državi po smrti očeta in nadaljuje vladavino družine al Asad. Že Hafez al Asad se je v zgodnjih 80. letih prejšnjega stoletja soočil s precej podobno situacijo, ko je izvedla sirska muslimanska bratovščina revolt v mestu Hama, s katero se je pričela tri tedenska bitka, preden so sile Hafeza uspele prevzeti nadzor nad mestom. Bitka je povzročila veliko smrtnih žrtev, vendar si literatura tu ni enotna. Različne raziskave so prihajale do različnih ugotovitev, bilo naj bi vse od 5.000 do 40.000 žrtev; Hokayem (Hokayem, 2013, str. 44) navaja število 20.000, medtem ko Anderson (2016) sicer navede, da so realne številke bližje 5.000–10.000, vendar dodaja, da se navedbe gibljejo od 2.000 pa vse do 40.000 žrtev, odvisno od pripadnosti avtorja raziskave. Hafez je bil po nasilnem zatrtju upora v mestu Hama deležen mnogih kritik na račun svoje krutosti.

Med uporom v mestu Hama leta 1982 in uporom v mestu Dera leta 2011 lahko postavimo vzporednice med takratno revolucijo in današnjo državljansko vojno. Namreč, že takrat so se pojavljale teorije o vmešavanju tujih sil v notranje delovanje Sirije kot tudi govornice, da so med ubitimi pripadniki muslimanske bratovščine našli orožje ameriškega porekla. Podobne teorije zarote se pojavljajo tudi o pričetku državljanske vojne v Siriji ter motivih protestnikov v obmejnem mestu Daraa (Dera). Govornice krožijo, da naj bi le nekaj dni pred pričetkom nemirov na meji zasegli večje pošiljke orožja, ki so bile namenjene v mesto. Nekateri celo trdijo, da je tehnika napada ter napadalcev zelo spominjala na proteste iz osemdesetih, s čimer namigujejo na visoko usposobljenost napadalcev ter prisotnost zunanjih akterjev. Anderson (2016) je namigoval na povezavo med sirsko vstajo 2011 in Hamo 1982 ter vpletenost ameriške Centralno obveščevalne agencije (v nadaljevanju CIA) v obeh konfliktih, natančneje pri usposabljanju 'vojske' Muslimanske bratovščine. Nekateri ostali avtorji ter mediji so namigovali na prisotnost Cijinih agentov na območju Libije z namenom usposabljanja upornikov. Pojavljajo se številne domneve o vmešavanju zunanjih akterjev z Ameriko v ospredju ter njenimi zaveznicami iz zalivskih držav, ki so v večini sunitske veroizpovedi.

Hipoteza 1: Interes ZDA za vmešavanje v sirski konflikt je bil zmanjšati vpliv Kitajske v regiji.

Podhipoteza 1a: Glavni razlog za nastanek sirskega konflikta je bil nadzor nad zalogami sirskih nahajališč.

Podhipoteza 1b: Rusija s posredovanjem v Siriji štiti lastne interese pri dobavi zemeljskega plina.

Cilji magistrske naloge so:

- povezati interese izbranih držav s sirskimi naravnimi viri kot razlog za nastanek sirske državljanske vojne;
- ugotoviti učinek, ki ga je prineslo posredovanje velesil v Siriji, ter prikazati energetska moč posamezne države in jo povezati s sirskim konfliktom;
- ker naj bi energetska moč posamezne države vplivala na notranjo politiko ostalih držav, želim s pomočjo statističnih podatkov ugotoviti vpliv energetske geopolitike Sirije na nastanek sirskega konflikta ter ob tem tudi vpliv nemirov na povišanje cen nafte;
- ugotoviti, ali se je kitajski tržni delež na Bližnjem vzhodu zmanjšal zaradi nemirov v Siriji oz. arabske pomladi.

Za dosego postavljenih ciljev je v magistrski nalogi uporabljenih več različnih metod raziskovanja. Pri teoretičnem delu je najprej uporabljena zgodovinska analiza, kjer na kratko analiziram zgodovino Sirije ter zgodovino velesil in njihov interes v naravni virih na Bližnjem vzhodu. Z uporabo sekundarnih virov, kot so znanstveni članki in revije, knjige, poročila itd., sta predstavljena pričetek sirske državljanske vojne ter njeno gospodarsko ozadje, odkar je Bašar al Asad na oblasti. V raziskovalnem delu se z uporabo kvalitativnega pristopa v nalogi preučuje primerjavo med državami Sirijo, Turčijo, Katarjem, Iranom, Savdsko Arabijo, Ameriko, Rusijo in Kitajsko ter se pri tem išče možne povezave za nastanek konflikta v Siriji. Izbrane države imajo skupni interes na energetskem geopolitičnem prostoru, zato so preučevane spremenljivke usmerjene na ugotavljanje energetske moči posamezne države, z uporabo kvantitativnega pristopa pa se ugotavlja možne korelacije med njimi. Tako kvalitativni kot tudi kvantitativni pristop analizirata proizvodne količine in uvozno-izvozne količine nafte in zemeljskega plina izbranih držav. S predvidevanji povpraševanja po nafti in zemeljskem plinu v prihodnjih desetletjih se bo pokazalo, kakšne interese imajo omenjene države ter kakšno vlogo je pri tem odigrala Sirija.

Podatki, potrebni za analizo, so bili pridobljeni iz baz podatkov, kot so STATISTA, CEIC in WITS, ki nudijo temeljit vpogled v gospodarske statistične podatke, mikro in makro ekonomske kazalce ter tržne vrednosti izmenjave posameznega blaga med državami. Podatki, ki se bodo obravnavali v raziskavi, so: cene svetovnih naftnih kazalcev, bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP), količine uvoza in izvoza nafte, količine proizvedene nafte po posameznih državah za izbrano obdobje ter odkupne cene zemeljskega plina, proizvedene količine plina ter izvozno-uvozne količine plina. Poleg tega bodo uporabljene tudi vrednosti uvozne in izvozne trgovine v dolarjih med Kitajsko in Bližnjim vzhodom, primerjalo pa se bo tudi vrednosti trgovine med ZDA in Bližnjim vzhodom. Pri namenu

ugotavljanja energetske moči v analizi se določeni podatki združujejo, saj se uporabljene merske enote v posameznih bazah podatkov v določenih primerih razlikujejo. Z združevanjem podatkov se ugotavlja izvozno-uvozne količine nafte in zemeljskega plina, s primerjavo proizvodnih zmogljivosti pa se ugotavlja energetska moč posamezne države.

Ocena dosedanjih raziskovanj

Anderson v svoji knjigi *Umazana vojna v Siriji* (ang. *The Dirty War on Syria*, 2016) izpostavlja dejstva o samem pričetku vojne v Siriji, ki so bila prikrita ter preslišana. Piše o dezinformiranosti glede dejstev v Siriji ter zavajanju ameriške administracije o brutalnosti vladavine Bašarja al Asada. Navaja razna pričevanja ljudi ter člankov, ki namigujejo, da je bil režim Bašar al Asada napaden s strani zunanjih sil ter spodbija trditve zahodnih medijev, da gre za notranji spor oz. državljansko vojno. Pri tem dosledno navaja in analizira poročila raznih medijev ter priči, ki razkrivajo podrobnosti konflikta. Temu sledi tudi Hokayem v delu *Sirska vstaja in zlom Levanta* (ang. *Syria's Uprising and the Fracturing of the Levant*, 2013), ki podrobno analizira križišče interesov na območju Sirije s strani Iraka, Sirije, Turčije, ZDA ter še posebej režima al Asad. Opiše, kako je padec režima vplival na vzpon upornikov, nastanek opozicije in boj z ISIS. Nastanek ISIS, odcepitev od Al Kaide, delovanje ene in druge teroristične organizacije ter samo vojno opisuje in analizira Warrick v *Črne zastave: vzpon ISIS* (ang. *Black Flags: The Rise of ISIS*, 2015).

V nasprotju z Warrickom pa se Erlich v delu *Znotraj Sirije: ozadje državljanske vojne in kaj lahko pričakuje svet* (ang. *Inside Syria: The Backstory of Their Civil War and What the World Can Expect*, 2016) poleg obdobja pred vojno in vojno samo poglobi tudi v politično zakulisje. Predvsem predstavi razne intervjuje tako z Bašarjem al Asadom kot tudi z njegovimi privrženci ter po drugi strani predstavi razne intervjuje z uporniškimi skupinami. Nenazadnje predstavi tudi Kurde in njihovo vlogo v nastali situaciji. V svoji knjigi poleg obeh polov v Siriji predstavi tudi pomen regije za ZDA in Rusijo.

Van Dam v delu *Uničevanje naroda: državljanska vojna v Siriji* (ang. *Destroying a Nation: The Civil War in Syria*, 2017) preučuje predvsem konflikt in raziskuje možnosti vzpostavitve stabilnosti. Posebno pozornost posveča batistični stranki v delu *Boj za oblast v Siriji: politika in družba pod Asadom in Batistično stranko* (ang. *The Struggle for Power in Syria: Politics and Society under Asad and the Ba'th Party*, 2011), kjer preučuje dinastijo al Asad ter njene odnose z različnimi manjšinami. Podobno kot Van Dam tudi Lesch v delu *Sirija: Padec Asada* (ang. *Syria: The Fall of the House of Assad*, 2012) preučuje sirski režim, vendar se osredotoča izključno na diktatorja Bašar al Asada. Proučuje njegove sposobnosti za vodjo države in ustreznega naslednika svojega očeta Hafeza. Pri tem povezuje tudi morebitne sporne poteze, ki so povzročile vstajo ljudstva ter reakcijo režima nanjo.

V sklopu ljudskih vstaj je treba omeniti knjigo *Arabsko prebujanje: Amerika in preobrazba*

Bližnjega vzhoda (ang. *The Arab Awakening: America and the Transformation of the Middle East*, 2011), ki govori o vplivu tehnologij socialnih platform na potek dogodkov ter vplivu islamistov na arabsko pomlad. Poleg nje je treba omeniti tudi knjigo *Arabski upori: odpovedi vojaških demokracij* (ang. *The Arab Revolts: Dispatches on Militant Democracy in the Middle*, 2013), napisano s strani avtorjev McMurray in Ufheil-Somers, ki se osredotočata zgolj na analizo ter preučevanje ljudskih vstaj na Bližnjem vzhodu, njihovih pričetkih ter vzrokih za nastanek.

Phillips se z razliko od ostalih avtorjev osredotoči na iskanje glavnih dejavnikov, ki so povzročili nastalo situacijo, ki jo preučuje in analizira ter interpretira. V svoji knjigi *Bitka za Sirijo: mednarodno rivalstvo v novem Bližnjem vzhodu* (ang. *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*, 2016) določi, da je glavni dejavnik vakum, ki je nastal ob upadanju ameriške prisotnosti v Iraku ter Afganistanu. Ob tem pa se je šest sil pričelo bojevati za vse večji vpliv na območju Sirije – Amerika, Rusija, Iran, Savdska Arabija, Katar in Turčija. Vse to dosledno analizira skozi celotno knjigo ter ustrezno interpretira razne ugotovitve. Lawson v delu *Opazovalci globalne varnosti – Sirija* (ang. *Global Security Watch – Syria*, 2013) analizira ter poskuša raziskati, zakaj je sirska vstaja ena izmed najbolj nasilnih in krvoločnih vstaj ter zakaj je to težak konflikt.

Zaradi lažjega razumevanja današnjega konflikta ter navedb določenih avtorjev o zanikanju pomembnih dejstev s strani zahodnih medijev, se Lefevre v delu *Pepel Hame: Muslimanska bratovščina v Siriji* (ang. *Ashes of Hama: The Muslim Brotherhood in Syria*, 2013) odloči predstaviti zgodovino Muslimanske bratovščine v Siriji ter masaker v mestu Hama leta 1982, po katerem je bila bratovščina poražena, uničena in prepovedana. Od tedaj dalje je delovala na skrivaj kot del podzemlja v Siriji in se skupaj z ljudsko vstajo leta 2011 spektakularno vrnila. Lefevre pri tem analizira in navaja vzporednice med takratno in današnjo vstajo.

Povezave med energetiko in vojnama išče in predstavlja William Engdahl v knjigi *Vojne za nafto (Myths, Lies & Oil Wars)*, 2012), kjer opisuje obsežno politiko Amerike na t. i. petrodolarju in obvladovanju nafte kot strateške surovine za vsako ceno. Boj velesil za naravne vire, kot so nafta, zemeljski plin, minerali in voda, predstavlja Michael Klade v knjigi *Vojna za vire: nova pokrajina globalnih konfliktov* (ang. *Resource Wars: the New Landscape of Global Conflict*, 2001). Tudi Timothy Mitchell v delu *Karbonska demokracija: politična moč v dobi nafte* (ang. *Carbon Democracy: Political Power in the Age of Oil*, 2011) raziskuje vpliv fosilnih goriv na politiko ter politično moč povezuje z nafto, saj predvideva, da je demokracija podrejena le-tej.

Področje energetike v Siriji pokriva delo *Sirska energetska politika, zakoni in mednarodni predpisi* (ang. *Syria Energy Policy, Laws and Regulations Handbook*, 2009), ki je bila izdana v sklopu mednarodnih poslovnih publikacij ter podaja ključne podatke o kazalcih energetike kot tudi statistiki o proizvodnji ter porabi fosilnih goriv. Posredno se Sirije dotakneta tudi

avtorja Gosh & Leal-Arcas v knjigi Raziskave plina in nafte v Levantskem bazenu: primer Libanona in Izraela (ang. Gas and Oil Explorations in the Levant Basin: The Case of Lebanon and Israel, 2013), saj predstavita ogromno nahajališče nafte in plina, imenovano Levantski bazen, ki se nahaja v vzhodnem Sredozemskem morju, poznanem tudi kot Levantsko morje, del katerega so tudi sirske teritorialne vode. Nahajališče še podrobneje opišejo avtorji Gardosh, Druckman, Buchbinder & Rybakov, ki predstavijo raziskovanje tal, velikost in vpliv na bližnje države v knjigi Levantski bazen na izraelski obali: stratigrafija, struktura, tektonski razvoj in vpliv raziskovanja ogljikovodikov (ang. The Levant Basin Offshore Israel: Stratigraphy, Structure, Tectonic Evolution and Implications for Hydrocarbon Exploration, 2006). Dodatno poročilo o energetskega sektorju v Siriji ter stanju zalog naravnih virov, naložbah v razvoj energetike ter vplivu na gospodarsko stanje nam nudi tudi poročilo Ocenjevanje globalne okoljske infrastrukture, ki ocenjuje Sirijo v letih od 1994 do 2008 (ang. Global Environment Facility Evaluation: Country Portfolio Evaluation: Syria (1994–2008), 2009).

Pričakovani rezultati in prispevek raziskovanja, zlasti uporabnost in prispevek rezultatov k stroki oz. Znanosti

Pričakujem rezultate, ki bodo odstrli še neraziskan vidik tega konflikta, pri katerem bom skušal dokazati oz. vsaj z verjetnostjo trditi, da arabska pomlad ni vzrok za pričetek nasilja v Siriji. Z alternativnim razumevanjem dogodkov bodo zajeta predvsem dejstva, ki so bila prezrta s strani medijev, zaradi česar je javnost prejela napačne informacije o samem pričetku vojnega stanja v Siriji. Z razumevanjem alternativ, ki so sprožile pričetek konflikta, bi lahko tudi lažje prišli do sklepnih mislih o možnih rešitvah za končanje vojne. Z opravljeno raziskavo bom ponudil predvsem alternativno razumevanje dogodkov, s katerimi bom pripomogel k bolj neodvisni analizi področja. S tem želim pripomoči k nadaljnjim raziskavam ter ostalim, ki se bodo v prihodnosti ukvarjali s to temo, saj skušam omogočiti bolj nevtralen pogled na obravnavano tematiko, brez t. i. subjektivnih nagibanj k določeni vpleteni strani.

2 TEORETSKO IZHODIŠČE

2.1 OSNOVE POLITIČNEGA REALIZMA

Politično nestabilno ter nasilno dogajanje na Bližnjem vzhodu je v mnogih primerih povezano s teorijo političnega realizma, ki je najbolj razširjena teorija o mednarodnih odnosih. Razširjena in prevladujoča teorija pa je tudi zato, ker pojasnjuje vedenje držav na mednarodnem prizorišču in kako mednarodni odnosi delujejo kot sistem interakcije med neodvisnimi državami. Nasplošno govori o političnem okolju kot okolju, kjer je za prevlado in preživetje akterjev nujen boj med njimi. V osnovi govori o pesimističnem pogledu posameznika, ki verjame, da so politični odnosi konfliktni narave in rešljivi zgolj z uporabo nasilja, zato daje velik pomen državni varnosti in preživetju države, vendar je pri tem skeptičen, da lahko pride do napredka pri mednarodnih politikah, ki so primerljive z domačimi politikami (Wiecławski, 2011; Leiter, 2001; Spegele, 1996).

Glede na različne poglede na isto situacijo se realizem oz. politični realizem lahko deli na tri podskupine: klasični realizem, neorealizem ter neoklasičen realizem. Med klasične realiste spadajo Tukidid, Machiavelli in Hobbes, ki verjamejo, da so cilj, pomen in uporaba moči osrednja aktivnost v politični aktivnosti. Neoklasični realisti so posamezniki obeh spolov, ki hrepenijo po moči in so rojeni za to, da ji sledijo ter uživajo v njenih sadovih. Neorealisti človeški naravi ne pripisujejo večjega političnega pomena, temveč vzpostavljajo znanstvene teorije. V osnovi verjamejo v decentralizirano anarhično državno tvorbo.

Neoklasičen realizem naj bi bil naslednji korak v razvoju teorij realizma, saj naj bi povezoval različne teorije v eno. Neoklasični realisti verjamejo, da sprejemanje spremenljivk na državni ravni, kot so percepcija, ideologija in mobilizacija virov, vodi v razpravo o učinkovitosti, s katero se državne akcije in zunanja politika ujemajo s strukturnimi spodbudami. Če strukturni pritiski narekujejo zunanjo politiko, to pomeni, da je domača politika zgolj marioneta. Neoklasični realisti verjamejo, da strukturne spodbude vplivajo na vedenje države, vendar je ne narekujejo (Foulon, 2015).

Neorealizem ali strukturni realizem je v svoji razlagi poudaril pojem strukture. Namesto da odločitve in dejanja države temeljijo na človeški naravi, je do njih prišlo na podlagi filozofije; da so vse države v mednarodnem anarhičnem sistemu omejene ter da vsak postopek, ki ga izvajajo, v primerjavi z drugimi državami temelji na njihovi relativni moči. Neorealizem je torej različica realizma, ki priporoča, da teoretiki za iskanje odgovorov proučijo značilnosti mednarodnega sistema, namesto da se spuščajo v pomanjkljivosti znotraj človeške narave. Neorealizem odpira novo poglavje med teorijami primerjalnih politik ter skuša pri tem uporabljati družboslovne metode in ne političnih ali filozofskih. Razlika med neorealizmom in realizmom je v tem, da se lahko pri neorealizmu spremenljivke fizično izmerijo, medtem

ko domneve o človeški naravi temeljijo na filozofskih stališčih, ki jih ni mogoče meriti na enak način. Velesile posredujejo že zaradi dejstva, ker so velesile, kar pomeni, da sledijo lastnemu interesu in ga ne bodo ter ga tudi niso pripravljene podrediti interesom ostalih držav. V teoriji se predpostavlja, da je cilj držav preživetje, saj lahko na podlagi le-tega sežejo tudi po ostalih ciljih. Gonilna sila preživetja je glavni vedenjski dejavnik države, pri katerem pa tudi ta omogoča, da razvijajo ofenzivne vojaške zmogljivosti za primer tujega intervencionizma ter povečujejo lastno relativno moč. Ker v mednarodni skupnosti države nikoli niso prepričane o prihodnjih namerah ostalih držav, je pomanjkanje zaupanja tisti dejavnik, ki botruje k njihovi stalni pozornosti po relativni moči, saj bi padec v moči države lahko ogrozil tudi njeno preživetje. To pomanjkanje zaupanja, ki temelji na negotovosti, imenujemo varnostna dilema (Jackson & Sorensen, 1999; Telbami, 2002).

Teorija neorealizma se deli na dve veji oz. vrsti: ofenzivni realizem, ki je včasih poznan tudi kot agresiven realizem, ter defenzivni realizem. Ofenzivni realizem trdi, da so sistemski dejavniki vedno prevladujoči ter da so države, ki stremijo k varnosti, nagnjene k dejanjem, ki lahko vodijo v konflikt z drugimi. Notranje državne razlike med državami se štejejo za razmeroma nepomembne, saj se predvideva, da so pritiski mednarodnega sistema dovolj močni in neposredni, da se podobno postavljene države obnašajo podobno ne glede na njihove notranje značilnosti. Na drugi strani je defenzivni realizem milejše oblike, saj v praksi trdi, da sistemski dejavniki vodijo nekatere vrste vedenja države, ne pa drugih, saj predvideva, da je mednarodna anarhija pogosto bolj benigna in z večjim poudarkom na varnosti. V defenzivnem realističnem svetu si države, ki sledijo politiki varnosti, pogosto lahko privoščijo večjo sproščenost, razen v redkih izjemah, ko so pred izzivom zunanje grožnje. V takšnih primerih se tovrstne države pravočasno odzovejo na te grožnje na način uravnoteženega pristopa, ki zmanjša vpliv nevarnosti in potrebe po konfliktu (Gideon, 1998).

V preučevanju mednarodnih odnosov je ključno tudi razumevanje koncepta moči. Velikokrat smo preko medijev seznanjeni o dogajanju po svetu, kjer se države v mednarodnem okolju poslužujejo dveh vrst moči, bodisi mehke ali trde moči. Beseda moč je definirana kot sposobnost vplivanja na vedenje drugih z namenom po doseganju željenih ciljev. Trda moč je posluževanje države po svojih vojaških in ekonomskih sredstvih oz. zmogljivostih, s katerimi vpliva na vedenje drugih, v notranjem ali zunanjem okolju. Trda moč je zelo učinkovita, če je uporabljena proti šibkejšemu nasprotniku, in je – v nasprotju z mehko močjo, ki temelji na diplomaciji – relativno agresiven pristop. Trdo moč v Siriji predstavlja tajna policija, ki na željo predsednika Bašarja al Asada zapira in muči politične nasprotnike ali pa civiliste, ki nasprotujejo njegovemu vladanju. Trda moč bi prav tako lahko bila nasilen poskus zatrtja protestov v mestu Dera s strani sirskega režima ali pa ameriške sankcije na sirske gospodarstvo. Kot omenjeno, sta rezultat in učinkovitost uporabe trde moči takoj vidna in najbolj učinkovita proti šibkejšemu nasprotniku, kar je zanimivo, saj v

sirskem konfliktu trda moč ni bila tako učinkovita, kot bi lahko pričakovali. Vendar dandanes v razvitem delu sveta uporaba trde moči vse bolj upada, povečuje pa se uporaba mehke moči (Nye, 2009; Ilgen, 2016).

Mehka moč temelji na kulturi, političnih vrednotah in zunanji politiki. Ni prisilna metoda ali agresiven pristop k vodenju ostalih akterjev, temveč diplomatski pristop, ki spodbuja sodelovanje z drugimi ter jih usmerja na podlagi privlačnosti, soodločanja in sodelovanja. Na področju mehke moči sta najbolj vplivni Amerika in Evropa, saj obe vodita politiko, ki vpliva na ostale države na način, da se zgledujejo po njiju. Primer takšnega vpliva mehke moči bi bil, da bi se brazilski predsednik Jair Bolsonaro zgledoval po politiki Donalda Trumpa ali pa da bi evropska okoljevarstvena politika vplivala na celoten zahodni svet in s tem spodbujala k potrošnji bolj okolju prijaznih energentov (Nye, 2009; Ilgen, 2016).

Realisti verjamejo, da njihova teorija najbolj natančno opisuje podobo svetovne politike. Iz tega razloga se v svetu oblikovanja politike pogosto uporablja realizem. V državnem sistemu realisti spodbujajo voditelje, naj ravnajo na načine, ki temeljijo na moči in sili, vendar so pri tem pogosto kritizirani kot pretirano pesimistični, saj vidijo konfliktno naravo mednarodnega sistema kot neizogibno. Filozofija realistov temelji na mnenju, da se voditelji srečujejo z neskončnimi omejitvami in malo možnostmi za sodelovanje. Realistični prikaz mednarodnih odnosov poudarja, da je možnost mirnih sprememb ali pravzaprav kakršnakoli vrsta sprememb omejena (Jackson & Sorensen, 1999).

Ključna točka razumevanja realizma je, da gre za teorijo, ki trdi, da so dejanja, kot je vojna, nujno orodje državnih plovil v nepopolnem svetu, in da jo morajo voditelji držav uporabljati, kadar je to v državnem interesu. To je povsem racionalna filozofija v svetu, kjer je preživetje države najpomembnejše. Seveda, če neka država preneha obstajati zaradi napada ali notranjega razpada, potem vsi drugi politični cilji prenehajo obstajati. Ravno zaradi tega mora biti vodja izredno previden pri odločanju, kje in kdaj uporabiti vojaško moč. V primeru ameriške invazije na Irak leta 2003 je večina vodilnih realistov nasprotovala napadu, saj so bili mnenja, da gre za zlorabo moči, ki ne služi državnim interesom ZDA.

V tako kompleksnih regijah, kot je Bližnji vzhod, realisti priporočajo previdnost glede tega, kdaj in kje država uporablja svojo vojaško moč, saj je Sirska državljanska vojna notranji konflikt, ki ima tudi znake zunanjega vmešavanja in se dogaja v sirskem geopolitičnem, kulturnem in političnem prostoru – po eni strani z namenom po vmešavanju zahodnih sil in intervenciji mednarodnih organizacij, po drugi strani pa, da se odvrne zahodne sile od posredovanja. Kot že omenjeno, gre za boj v političnem prostoru z željo posameznih akterjev po pridobitvi na moči. Trenutna oblast bi s pomočjo Rusije lahko odvrnila zahodne sile od intervencije v državi in si s tem zagotovila preživetje, medtem ko bi opozicija v primeru preživetja režima izginila in obratno.

Sirski konflikt je specifičen primer, ko država doživlja notranji propad s povečevanjem celic in njihovih vidikov po državnosti – na primer ISIS, ki je zavzemala dobršen del sirskega ozemlja, Kurdi, ki imajo avtonomno ozemlje in sami vodijo lastno regijo (tudi med konfliktom) ter uporniki, ki razen opozicijskega telesa in določenih znakov po državnosti niso dosegali ravni, kot je to uspevalo ISIS ter Kurdom. Vedno intenzivnejši notranji konflikt pa kaže na to, da vojna velja za najučinkovitejšo metodo pri uravnavanju moči na Bližnjem vzhodu.

Z vidika realistov tem okviru imajo države dve glavni strategiji za obvladovanje negotovosti: ravnovesje moči in odvrčanje. Ravnovesje moči se opira na strateška in prožna zavezništva, medtem ko se odvrčanje opira na grožnjo po uporabi prekomerne moči. Obe strategiji sta bili v sirskega primeru uporabljeni, saj je bilo na sirski strani kot ravnovesje moči zavezništvo peščice držav – Rusija, Sirija in Iran (ter Hezbolah kot organizacija). Na strani opozicije pa je bila krovna organizacija FSA (katero so sestavljali uporniki in različne teroristične celice), ki je imela podporo ZDA, Turčije, Katarja in Savdske Arabije. Strategija odvrčanja z uporabo prekomerne sile se je izkazala kot učinkovita metoda za obvladovanje zunanjih intervencij s strani ZDA in njenih zaveznic, ko se je Rusija pričela vmešavati v sirski konflikt in s tem zagotovila vojaško premoč nad uporniki v regiji (Antunes & Camisao, 2018).

Po Morgenthau politični realizem sestavlja šest načel (Morgenthau & Čujović, 1990):

1. Politični realizem verjame v podrejenost družbe objektivnim zakonom, ki imajo svoje korenine v človeški naravi. Usmerjenost teorije v objektivnost zakonov politike. Teorija pomeni ugotavljanje dejstev in preučevanje dejanj države, ki se jih obravnava objektivno ne glede na možnost nepopolnosti in enostranskosti. Sprememba objektivnih zakonov je uspešna le v primeru, če se izhaja iz družbe, v kateri posameznik živi.
2. Zunanja politika – politični realizem meni, da je racionalna zunanja politika dobra zunanja politika, ker edina zmanjšuje tveganja na najmanjšo možno mero, maksimalno povečuje koristi ter tako zadovoljuje moralni zahtevi po preudarnosti in politični zahtevi po uspešnosti. Politični realizem si želi, da bi si bila ideologija in realni svet čim bolj podobna. Dejstvo, da zunanja politika v praksi ne more uresničiti opisane teorije, še ni argument zoper to teorijo.
3. Moč – realizem in koncept moči sta tesno povezana. Obseg in način uporabe moči sta določena s političnim in kulturnim okoljem, v katerem se posameznik nahaja. Moč lahko obsega vse, kar vzpostavlja in ohranja nadzor ter lahko istočasno oz. ob tem zajema tudi dominacijo človeka nad človekom. Uporabo barbarske moči opravičuje z lastnim obstojem in upoštevanjem lastnih zakonov. Politični realizem ne misli, da ni mogoče spremeniti okolja, v katerem je značilna nestabilnost in stalno prisotna grožnja uporabe nasilja. Ravnotežje sil lahko deluje le v pogojih relativne stabilnosti in miroljubnih sporov. Enako velja tako za notranje politično okolje kot

tudi mednarodno. Realisti zares verjamejo, da dokler obstaja interes, toliko časa je možno uravnavati politično okolje.

4. Morala – politični realizem se zaveda moralnega pomena političnega dejanja ter tudi neizogibnih napetosti med moralo in uspešno politično akcijo, vendar ni pripravljen napetosti prikriti z navidezno bolj moralnimi dejstvi kot v resnici so. Ko gre za delovanje držav, realizem meni, da je treba situacije filtrirati skozi konkretne okoliščine kraja in časa, da se ugotovi dejansko stanje. Politični realizem je mnenja, da morata posameznik in država politično dogajanje presojati na podlagi svobode, ki je splošno moralno načelo. Pri tem ima posameznik moralno pravico, da se za takšno moralno načelo žrtvuje.
5. Verovanje/ideologija – politični realizem zavrača poistovetenje moralnih teženj neke določene države z univerzalnimi moralnimi zakoni. Verovanje, da vse ljudi čaka božja sodba, ter bogokletno verovanje, da bog podpira le eno stran, predstavljata majhno, vendar veliko razliko v ideologiji. Enačenje tovrstne filozofije bi bilo lahko politično usodno, saj lahko povzroči popačeno presojo, ki lahko uničuje celotne narode in tudi civilizacije. Pri tem nas ravno koncept moči varuje pred dogodki, kot je politična ali verska norost. Posameznik pravično obravnava okolje, ko o drugih narodih sodi tako kot sodi o lastnem narodu. Šele takrat, ko mu to uspe, lahko izvaja politiko, ki bo v interesu tudi mednarodnega okolja.
6. Politični realist intelektualno ohranja avtonomnost politične sfere, prav tako kot ekonomisti, pravniki ali moralisti ohranjajo avtonomnost svojih področij. Realist razmišlja v smislu interesa, definiranega kot moč, enako kot razmišlja ekonomist v smislu interesa, definiranega kot bogastvo, pravnik o usklajenosti dejanja z zakonskimi pravili, moralist pa o usklajenosti akcij z moralnimi načeli.

2.2 GEOPOLITIKA

Sirski konflikt, kot ga preučuje ta naloga, se večinoma nanaša na geopolitični konflikt, saj gre za interese različnih akterjev, da pridobijo oblast nad različnimi naravnimi viri. Še vedno sta v ospredju nafta in zemeljski plin ter strateški položaj Sirije, ki se je še povečal od odkritja nahajališča nafte in zemeljskega plina v Levantskem morju, kar je spodbudilo sosednje države, da pričnejo z raziskovanjem ter črpanjem nafte ter plina. Obenem pa so bili tudi interesi v izgradnji plinovoda preko ozemlja Sirije. Geopolitika je preučevanje vpliva geografije na politiko ter mednarodne odnose. Osredotoča se na politično moč, povezano z geografskim prostorom. Preučevanje se lahko nanaša na države ter med državne odnose, na regije znotraj države ali zvezne države. V sirskem primeru gre za strateško pomembno ozemlje, saj povezuje zalivske države z Evropo kot tudi Azijo z Afriko. Z ruskega stališča nudi izjemen strateški položaj, saj omogoča dostop do Sredozemskega morja kot tudi dostop do zalivskih držav in Turčije s severa. Na ravni mednarodnih odnosov je geopolitika metoda preučevanja zunanje politike, razumevanje, razlaga in napovedovanje političnega vedenja v

mednarodnem okolju na predpostavki geografskih spremenljivk. Tovrstne študije zajemajo tudi vplive podnebja, topografije, demografije ter naravne vire. Študije prav tako preučujejo teritorialne vode in kopensko ozemlje v povezavi z diplomatsko meddržavno zgodovino, odnose med interesi mednarodnih političnih akterjev in interesi, osredotočenimi na območje, prostor ali geografski element, ter odnose, ki ustvarjajo geopolitični sistem (Wu, 2018).

Geopolitika se sooča z različnimi področji, kot so: zgodovina življenjskega prostora, želja po globalnem ravnovesju in moči, primerjava terena in geografskih točk za namen izdelave geostrategije med rivalskimi (vele)silami, omejene okoljske priložnosti in naravni viri, saj so mednarodna rivalstva in vojne po teoriji realizma neizogibne. Ključni znaki geopolitičnih rivalstev so tudi posedovanje orožarskih sistemov, tehnične zmožnosti spremljanja dejavnosti rivalov in vojaške sposobnosti razvijanja jedrskega orožja. Poleg orožja in tehnologije pa je pomemben tudi nadzor nad ozemljem, saj strateško ozemlje omogoča vzpostavitev vojaških oporišč ter nadzor nad gospodarskimi in naravnimi viri, ki so potrebni za nadaljnjo militarizacijo mednarodne politike (Hogselius, 2019; Dalby, 2013).

2.3 ENERGETSKA GEOPOLITIKA

Energetsko geopolitiko lahko opredelimo kot učinek, ki ga ima lokacija virov na politiko držav. Ključni dejavnik za vpliv učinka energetske politike na politiko države je odvisnost od energetskih virov za učinkovito delovanje gospodarstva. Največ vpliva na energetsko geopolitiko ima danes Bližnji vzhod in države OECD, saj ta območja najbolj vplivajo na ponudbo in povpraševanje oz. uravnoteženost trga nafte in zemeljskega plina. Teorija energetske politike med seboj povezuje primarne in sekundarne vire oz. področja ter njihov vpliv. Primarno področje velja za pridobivanje energije, sekundarno pomeni distribucijo pridobljene energije in za evropski trg velja, da je elektrika poglavitni del sekundarnega področja. Energetska geopolitika pri tem proučuje vpliv pridobivanja naravnih virov, kot je zemeljski plin, v Rusiji ali v zalivskih državah ter kako distribucija slednjega vpliva na ponudbo in povpraševanje v Evropi in kako pri tem vpliva na trge ostalih fosilnih goriv in obnovljivih virov. Na to vplivajo še ostali dejavniki, kot so: rast prebivalstva, razvoj, ekonomija, naložbene in infrastrukturne potrebe, geopolitika, notranja politika in podnebne spremembe (Skeet, 1996; Cherp & Jewell, 2011).

V arabskem svetu postajajo vse večja trenja med državami za nadzor strateških območij. Še posebej v ospredju sta tu Tučija in Sirija, ki želita prevladati na gospodarskem in energetskem področju, vplivati na sporazume med Evropo in zalivskimi državami pri distribuciji fosilnih goriv ter konkuriranje Bližnje vzhodnih držav svetovnim velesilam na področju energetike. Vse te dejavnike na Bližnjem vzhodu kot v primeru sirskega konflikta pa združuje energetska geopolitika držav. Energetska geopolitika opredeljuje in proučuje ustrezne dejavnike, ki bodo verjetno narekovali prihodnje trende porabe energije in izbire

goriva v okviru spreminjajoče se geopolitične pokrajine, upoštevati pa je treba še gospodarske dogodke, zunanje politične dejavnike, energetska varnost ter okoljske posledice in prioritete (Hogselius, 2019).

V Siriji sta se v zadnjem desetletju zgodila dva dogodka, ki sta botrovala k razvoju nadaljnjih dogodkov v državi. Prvi je bil odkritje ogromnega območja, bogatega z nafto in zemeljskim plinom, ki se nahaja v Levantskem morju in si ga deli več držav. Odkritje je spremenilo tok pogajanj na področju črpanja nafte in distribucije zemeljskega plina. Sirija je takrat ambiciozno pričela z razprodajo pravic za raziskave in črpanje nafte, ki jih je želela podeliti največjim mednarodnim naftnim korporacijam. Vendar pa je bila Siriji dana ponudba o gradnji plinovoda preko njenega ozemlja s strani Katarja. Sirija se je sicer predtem dogovorila za gradnjo plinovoda iz Egipta preko Sirije do Turčije, pri čemer bi bila Sirija deležna tudi določene količine plina kot znaka plačila provizije. Vendar je Sirija zavrnila ponudbo oz. predlog Katarja, saj naj bi s tem ščitila prijateljski odnos z Rusijo, ki pa ni želela, da bi še kdo drug dobavljal zemeljski plin preko Turčije Evropi. Kot govori teorija o energetski geopolitiki, se ravno tu srečamo s proučevanjem vpliva sirskega strateškega položaja na evropska povpraševanja ter svetovno ponudbo zemeljskega plina, saj bi lahko Sirija opravljala distribucijo Evropi.

2.4 ANTROPOCENTRIČNA GEOPOLITIKA

Antropocentrična geopolitika govori o tem, da je človeštvo spremenilo svoje okolje do te mere, da sedaj živimo v novi geološki dobi, ki ima številne dolgoročne posledice za človeštvo v prihodnjih desetletjih.

Nujnost reševanja novih ekoloških okoliščin, ki vplivajo na človeštvo, zahtevajo opustitev dosedanjih praks. Vpliv globalizacije na ekološki proces pri tem nakazuje, da je globalizacija biofizični proces, v kolikor gre za trgovino, državne meje, internetne povezave, globalno kulturo ali grožnje sodobnemu redu. Teorija antropocentrične geopolitike preučuje, kako se bodo države odzvale na okoljske spremembe, še posebej ob dejstvu, da se bodo okoljske spremembe v prihodnjih letih še stopnjevale. Povezava antropocentrične geopolitike s teorijo realizma govori, da bodo spremembe vplivale na državno varnost ter državno paranojo pri zunanjem sovražniku, povečano število vojaških konfliktov v svetu, povečane migracije beguncev po svetu, porast orožarske trgovine in konflikte za posamezne naravne vire (Dalby, 2013).

Običajno so konflikti po svetu izbruhnili zaradi naftnih virov, ki so nadzorovali celotno industrijo v regiji. Vendar ima evropski trg začrtane smernice, da naj bi v naslednjih desetletjih močno zmanjšal odvisnost od nafte in premoga oz. fosilnih goriv ter povečal porabo zemeljskega plina. Po opravljenih raziskavah EU trdi, da je zemeljski plin gorivo prihodnosti, saj je primerljiv z močjo nafte in lahko odda primerljive količine energije, ob

tem pa je tudi več kot 50 % čistejše gorivo kot nafta ali premog. Nenazadnje je tudi cenejši in se ga lažje pridobiva, pri tem pa nastajajo manjši izpusti toplogrednih plinov kot pri pridobivanju nafte ali premoga. Zaradi teh podatkov se ocenjuje, da bo poraba zemeljskega plina v Evropi postavila Evropo na zemljevid največjih porabnic plina na svetu ter da bo rast porabe iz leta v leto večja. To pomeni bo, da tista država, ki si bo prva zagotovila največji nadzor nad evropskim trgom nafte, v nadaljnjih desetletjih lahko obvladovala tudi mednarodno politiko po lastni želji. Teorija antropocentrične geopolitike preučuje ravno dejavnike, ki se bodo zgodili v prihodnosti, ter njihov vpliv na današnje dogajanje.

2.5 TEORIJA MEDNARODNE POLITIČNE EKONOMIJE

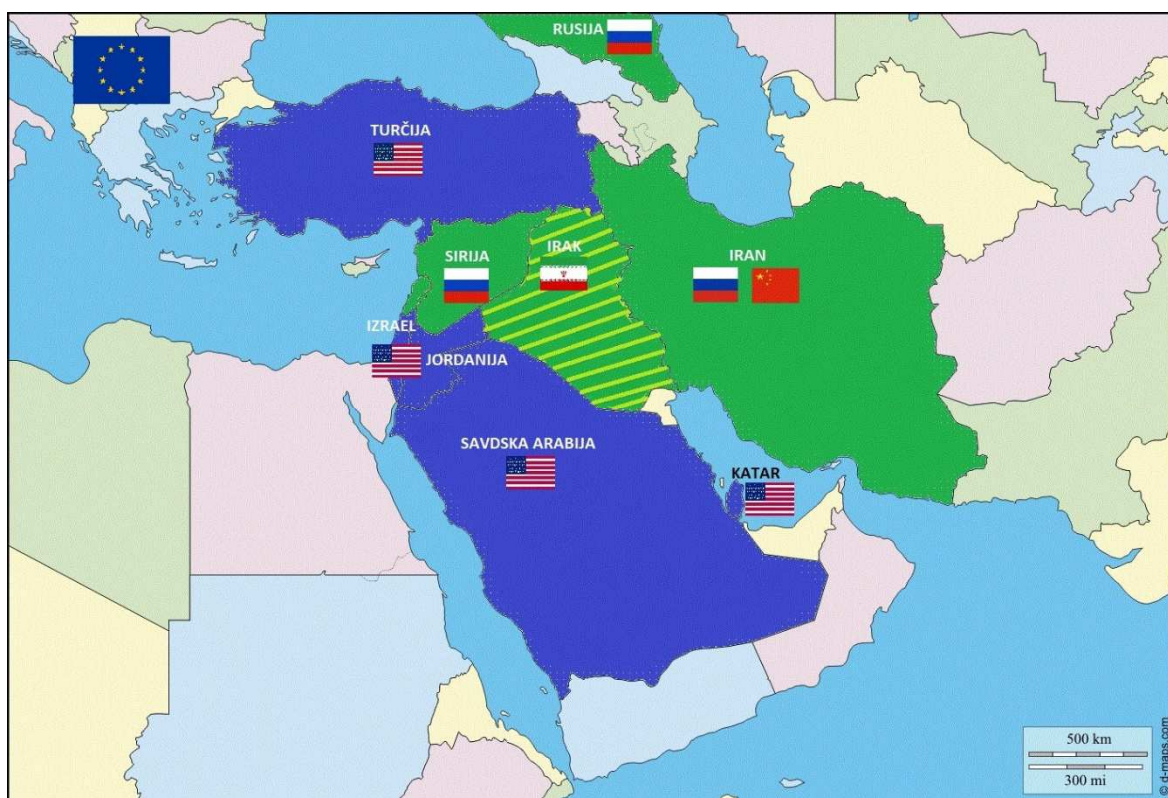
Mednarodna politična ekonomija je družboslovna veda, ki analizira ekonomijo in mednarodne odnose. Pri preučevanju se običajno osredotoči na politologijo, sociologijo, zgodovino in kulturo ter jih poskuša razumeti z uporabo interdisciplinarnih orodij in teoretičnih pogledov na izbrano tematiko. Mednarodna politična ekonomija je tesno povezana s področji raziskav o globalizaciji, mednarodno trgovino, mednarodnimi financami, finančnimi krizami, mikro in makroekonomijo, mednarodnim poslovanjem, mednarodnim razvojem in razvojno ekonomijo ter politiko in svetovnimi trgi.

Politično ekonomijo lahko torej razumemo kot študijo o tem, kako se država upravlja ali kako upravlja z upoštevanjem političnih in ekonomskih dejavnikov. Mednarodna politična ekonomija je študija posamezne problematike ali pa niza povezanih problematik ter pri raziskovanju ne pozna meja med ekonomijo, politiko in ostalimi družboslovnimi vedami. Preučuje, kako države vplivajo na mednarodno trgovino in denarne tokove, kar posledično vpliva na okolje, v katerem sprejemajo politične odločitve. Poleg tega tudi posamezne države razmišljajo z vidika lastne geografske lege in prebivalstva. Politična ekonomija lahko v študije doda tudi gibanje mednarodnih tečajev in gibanje vrednosti valute, ki sovpadajo s političnimi odločitvami. Preučuje tudi možnost vpliva mednarodnih korporacij na sprejete politične odločitve kot tudi vpliv globalizacije (Dilman, 2015; Fouskas, 2014).

3 VPLETENI AKTERJI

Na prvi pogled se zdi sirski konflikt kot notranji razkol družbe, ki je na eni strani nezadovoljna zaradi gospodarsko-političnih razmer v državi, ter razkol države zaradi vmešavanja zunanjih akterjev, ki imajo svoje lastne interese v Siriji. Večina medijev je predstavila sirski konflikt kot upor ljudstva proti korupciji in klientelizmu in upor kot nekakšno sektariansko vojno med Šiiti ter Suniti. Vendar je ob pregledu interesov zunanjih akterjev moč ugotoviti popolnoma drugačno sliko.

Slika 1: Razmerje sil na Bližnjem vzhodu

Vir: D-maps (2019)¹

Zaradi kompleksnosti narave sirskega konflikta lahko na sliki 1 vidimo razmerje sil na Bližnjem vzhodu, ki nam bo pomagalo pri nadaljnem razumevanju interesov velesil v Siriji. Zanimivo pri tem je, da države Libanona, Sirije, Iraka in Irana predstavljajo zid med zalivskimi državami in Turčijo oz. Evropsko unijo. Slednji t. i. zid držav, ki so naklonjene ruski politiki, pa predstavlja oviro zalivskim državam, da prosto trgujejo z naravnimi viri z državami EU, oz.

¹ Slika prikazuje razmerje sil na Bližnjem vzhodu. Kot je razvidno, je Bližnji vzhod razdeljen na dva pola, Rusijo in ZDA. EU sodeluje z ZDA kot zaveznico in ena drugi ščitita gospodarske interese. Iran je zaveznica Rusije, vendar ima velik vpliv tudi Kitajska, ki je tudi najpomembnejša gospodarska partnerica. Iran ima zelo velik vpliv v Iraku, zato se ga uvršča kot zaveznico Irana oz. spada pod Ruski pol. Kot je iz slike razvidno, Rusija oz. ruski vpliv (obarvano zeleno) ustvarja ločnico med zalivskimi državami in EU ter s tem preprečuje prost pretok blaga, ki ga želijo ZDA.

z državami, ki so naklonjene ameriški politiki. Na podlagi geografske lege Sirije in predpostavke o preprečevanju prostega pretoka blaga se lahko opazi vpliv energetske geopolitike v Siriji.

3.1 INTERES ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE NA BLIŽNJEM VZHODU

Ameriški interesi na Bližnjem vzhodu so osredotočeni na zagotavljanje prostega toka naravnih virov in ohranjanje dobrih odnosov s ključnimi zaveznicami ter nudenje zaščite pred zunanjimi sovražni, s čimer si Amerika zagotavlja tudi dostop do svojih vojaških oporišč.

Kot odgovor na naftni embargo s strani organizacije držav izvoznic nafte (v nadaljevanju OPEC) leta 1973, so ZDA vzpostavile strateške naftne rezerve v izogib nadaljnjim pomanjkanjem nafte. Poleg tega so tudi zakonsko vzpostavile prepoved izvoza nafte iz Amerike, da bi ohranile lastno energetske stabilnost. Ključno vlogo je odigrala tudi proizvodnja nafte na Bližnjem vzhodu, saj je npr. Saudi Aramco sodček nafte proizvedel za 20 dolarjev, medtem ko so se drugje po svetu stroški gibali med 60 in 100 dolarjev, kar je pomenilo, da je ceneje uvoziti nafto iz Savdske Arabije, kot pa jo proizvajati doma (Hogselius, 2019).

Izboljšave tehnologije na področju vrtanja in črpanja nafte so omogočile cenejše proizvodnje stroške in s tem tudi povečanje proizvodnje nafte in plina v Ameriki. Leta 2015 so ZDA tudi umaknile 40 let trajajočo prepoved izvoza domače nafte, kar nakazuje, da želijo ZDA ne le povečati proizvodnjo in prihodke s področja naravnih virov, temveč tudi zmanjšati uvoz in postati energetske neodvisne. Namen ZDA s spremembo energetske politike je, da postane njeno gospodarstvo konkurenčnejše. Zaradi dodatnih proizvedenih količin doma kot tudi ameriških količin na svetovnem naftnem trgu bo tudi Amerika vplivala na gibanje cen nafte. Poleg tega pa za Ameriko ostaja Perzijski zaliv s svojimi ogromnimi rezervami in zelo nizkimi stroški pridobivanja strateško najpomembnejša regija.

ZDA podpirajo EU, da razvije t. i. Južni plinski koridor, s katerim bi lahko obšla Rusijo in zmanjšala njeno odvisnost ter povezala svoje plinovode z Bližnjim vzhodom ter Azijo. Na področju Osrednje Azije, kjer se nahajajo Kazahstan, Azerbajdžan, Turkmenistan in ostale države, se zadnja leta za prevlado borijo Rusija, Kitajska in Amerika. Glavni razlog so bogata nahajališča nafte in plina, do katerih si želi zagotoviti dostop Kitajska, Rusija pa želi ohraniti nadzor nad regijo. Amerika se pri tem zaveda, da mora zmanjšati vpliv Rusije in njenih plinovodov, saj omogočajo preveliko energetske moč Rusije. Zato ZDA podpirajo projekte, ki stremijo k zmanjševanju vpliva in moči Rusije. Med temi projekti je največkrat podprta ravno Turčija, saj predstavlja glavno pot fosilnih goriv od Azije do Evrope.

Vendar interes ZDA ni v nafti ali plinu v Kaspijski regiji oz. Srednji Aziji, saj ga ne potrebujejo.

Kaspijsko olje vidijo namreč kot strateški vir. Glavni interesi ZDA v Srednji Aziji so politične in strateške narave, saj so ZDA želele pomagati državam v razvoju ter ohranjati njihovo politično stabilnost. S tem so si ZDA želele zagotoviti dostop do nahajališč v Srednji Aziji oz. zagotoviti, da bodo naravni viri v omenjeni regiji na voljo ameriškim podjetjem in poslovnim interesom. Na ta način so želele ZDA tudi bolj vključiti Turčijo v samo regijo, da bi si zagotovila večji dostop do naravnih virov, saj je bilo glavno stališče ZDA, da Rusija ne sme imeti monopola nad plinovodi in da preko Irana ne sme potekati nikakršen plinovod (Barysch & Petersen, 2011; Casertano, 2013).

3.1.1 Petrodolar in njegov vpliv na mednarodno politiko

Petrodolar v grobem pomeni, da se vsa nafta trguje v dolarjih, torej sodček nafte za x dolarjev. Tako trgovanje se je sicer pojavilo v začetku 70. let prejšnjega stoletja, sami zametki pa segajo v leto 1944, ko je bil na konferenci v Bretton Woodsu sprejet Brettonwoodski sporazum, v katerem so ZDA do drugih držav podpisnic sporazuma prevzele obvezo, da bodo z zlatom jamčile dolarske depozite tujih centralnih bank. V sporazumu je bil določen fiksni tečaj valut udeleženk v razmerju do dolarja ter da je zgolj dolar zamenljiv z zlatom – tečaj je torej predstavljal 35 dolarjev na unčo zlata in ker je bil le dolar zamenljiv z zlatom, je kot tak postal svetovna rezervna valuta. To je bil čas, ko je bil svet razdejan in opustošen od druge svetovne vojne, Amerika pa je bila kot edina svetovna velesila dokaj nedotaknjena, saj je obvladovala kar 70 % vsega svetovnega monetarnega zlata (Engdahl, 2012).

Oktobra 1973 se je pričela Jomkipurska vojna, ko sta Egipt in Sirija napadla Izrael. Ta dogodek je posledično povzročil 400 % porast cen nafte, a sama ideja oziroma načrt je nastal približno pol leta pred tem, ko se je odvijal tajni sestanek na Švedskem. Na sestanku je bila predstavljena ideja o 400 % povišanju cen nafte ter o t. i. 'reciklaži' dolarjev, ki se bodo pojavili po tolikšnem dvigu cen (Engdahl, 2012, str. 75–76).

Organizacijo držav izvoznic nafte (OPEC) so v tistem času sestavljale države, kot so Iran, Irak, Savdska Arabija, Kuvajt, Venezuela, Katar, Indonezija, Libija, Združeni arabski emirati, Alžirija, Ekvador in Nigerija, ki so po pričetku Jomkipurske vojne postavile embargo na vse pošiljke nafte za Ameriko ter Nizozemsko. Uradno naj bi bilo to zaradi simpatizerstva z Izraelom, neuradni razlog pa je bil, da je Amerika z orožjem in nafto oskrbovala izraelsko vojsko ter Nizozemsko, ker je bil Rotterdam največje tankersko pristanišče v Evropi. Zatem je OPEC pričel z izsiljevanjem in zmanjšal črpanje nafte za 5 % ter nato za dodatnih 5 % vsak nadaljnji mesec, vse dokler se Izrael ne bi umaknil iz ozemlja, ki ga je zavzel leta 1967, ter nazaj vzpostavil zakonite pravice palestinskega ljudstva. Medtem dogajanjem je Henry Kissinger pozval iranskega šaha, naj preko OPEC dvigne cene nafte za 400 %, kar je znašalo 11,65 dolarja na sodček nafte. Iranski šah je to na drugem zasedanju ministrov OPEC tudi storil, kar je zgolj v nekaj mesecih privedlo do velikanskih dobičkov v Ameriki in Veliki Britaniji. Prav tako je znižal proizvodnjo nafte za 25 %. Marca 1974 se je arabsko izsiljevanje

mednarodne skupnosti končalo brez kakršnegakoli učinka (Engdahl, 2012; Halliday, 2005, str. 275; Klare, 2002; Mitchell, 2011).

Arabsko izsiljevanje mednarodne skupnosti sicer ni imelo učinka, je pa omogočilo ameriški načrt o povišanju cen nafte. S tem se je trg nasičil s t. i. 'poplavo' dolarjev. Že od Brettonwoodskega sporazuma dalje je Amerika jamčila za vrednost dolarja na podlagi zlatih rezerv, pri tem pa so morale države podpisnice uporabljati dolarsko valuto pri blagovni izmenjavi. 30 let pozneje, ko je bil ta sporazum ukinjen, je Amerika potrebovala nekaj, kar bi nadomestilo jamčenje v obliki zlata. Slednje je bilo predstavljeno na tajnem sestanku na Švedskem, kjer je bila predstavljena ideja o t. i. 'recikliranju' dolarjev. Ideja temelji na tem, da bi morale vse države, ki bi želele pridobiti določeno blago, najprej pridobiti dolarje, s katerimi bi to isto blago tudi kupile. Prodajalec blaga bi v tem primeru prejel ogromne količine dolarjev, s katerimi pa bi nato želel opraviti določeno storitev. In na tej točki nastopi ideja o recikliranju dolarjev, saj bi Amerika te dolarje nato odkupila in v zameno prodala svoje storitve ali blago, na primer orožje. Da bi se Amerika sama izognila poplavi dolarjev na domačem trgu, bi te iste dolarje izdala v obliki kreditov, posojil ali investicij v tretje države oz. v države v razvoju (Engdahl, 2012; Simons, 2003; Roberts, 2005).

Prvi tak sporazum je bil podpisan leta 1975 z največjo svetovno proizvajalko nafte, Savdsko Arabijo, ki ji je zaradi naftne krize v sedemdesetih kmalu sledil tudi OPEC. Na tak način je Amerika praktično brezplačno pridobivala blago s celega sveta, saj se je uporaba dolarja razširila po celem svetu, na vse države, ki trgujejo z nafto. Amerika je zgolj natisnila dodatno potrebne dolarje in jih poslala v obtok, istočasno pa sama sebi zmanjševala državni deficit (Engdahl, 2012; Simons, 2003; Fawcett, 2005).

Od 1975 dalje je bilo ameriško gospodarstvo odvisno od blagovne izmenjave, ki temelji na dolarju. V primeru, da bi se izvoznice nafte odločile za uporabo druge valute, bi to bil močan udarec ameriškem gospodarstvu in mednarodni moči, zato je že leta 1975 Henry Kissinger izjavil, da so se ZDA pripravljene spustiti v vojno zaradi nafte (Klare, 2002).

Leta 1980 se je med Irakom in Iranom pričela osemletna vojna, ki je na prvi pogled delovala kot vojna med dvema etničnima skupinama, ki si med seboj izkazujeta sovražnost še iz časov preroka Mohameda, vendar pa je bil razlog v nafti. Leta 1979 so po revoluciji v Iranu z oblasti odstranili iranskega šaha, ki je bil dolgoletni zaveznik Amerike. S tem se je zgodila druga naftna kriza, saj je bila nafta v rokah islamistov, ki so ravno tako del OPEC. Amerika je bila zaradi menjave oblasti zaskrbljena, saj je postalo politično dogajanje v Iranu dokaj nestabilno, kar bi lahko vplivalo na dobavo nafte in poplačilo dolgov Ameriki. Zato so pri banki Chase Manhattan preko različnih spletk dosegli, da je ameriška oblast zamrznila premoženje Irana in iz tega poplačala celoten dolg. Da bi se Amerika izognila poplavi nafte na trgih in s tem znižanju cene nafte na sod, so tako iraško kot tudi iransko stran spodbujali k vojni, hkrati pa so tudi obema prodajali orožje. Z vojno je Amerika dosegla poplačilo

posojila v višini 1,7 milijarde dolarjev, zmanjšala prenasičenost trga z iransko nafto, da se je zaradi dolgotrajne vojne osrednja vloga naftne partnerice prenesla na Savdsko Arabijo, s čimer je prišlo do razcveta orožarske industrije (Engdahl, 2012; Simons, 2003; Klare, 2002; Shelly, 2005; Halliday, 2005).

Leta 1990 se je Amerika neposredno zapletla v prvo zalivsko vojno z Irakom. Razlog je v zavrnitvi kupčije, ki jo je predlagal takratni Ameriški predsednik Bush starejši. Irak je bil po dolgoletni vojni z Iranom gospodarsko in finančno popolnoma izčrpan. Ker je imel iraški proračun primanjkljaj v višini 40 milijard dolarjev, so se junija 1989 na tajnem sestanku v Bagdadu sestali ameriški predstavniki s Sadamom Huseinom, kjer mu je bilo ponujeno financiranje in kreditiranje v višini 40 milijard dolarjev v zameno za privatizacijo naftne industrije. Ponudba, ki jo je Husein odločno zavrnil, je vodila Irak v vedno bolj brezupen položaj. Tako Kuvajt kot tudi Arabski emirati so na željo Amerike pričeli preseirati kvoto črpanja nafte, ki je bila v nasprotju z dogovorjeno kvoto z OPEC. Posledično je pričela cena sodčka nafte zopet padati in je do poletja 1990 padla z 19 dolarjev na 13, kar je še dodatno upočasnjevalo okrevanje Iraka. Irak, ki je imel pred tem visoke zasluške zaradi izvoza nafte, je tako nafto prodajal po prenizki ceni, da bi lahko uspešno financiral okrevanje gospodarstva. Kot izhod v sili je videl okupacijo Kuvajta, ki je vseskozi črpal nafto nad dogovorjeno kvoto in povzročal padanje cene na trgih. 2. avgusta 1990 je sledil iraški napad na Kuvajt, na katerega so ZDA odgovorile z napovedjo vojne Iraku, domnevno zato, ker naj bi bila ogrožena varnost Savdske Arabije. ZDA so z vojno zopet dosegle zadan cilj, ki je bil umetno zvišanje cen nafte. Do konca leta 1990 je cena za sod nafte zrasla s 13 dolarjev na 36 dolarjev. Ker so Združeni Narodi postavili gospodarske sankcije Iraku vključno z embargom nafte, so ZDA dosegle tudi 'nedotakljivost' iraške nafte (po ocenah nekaterih geologov so naftne zaloge v Iraku celo presegle zaloge Savdske Arabije). S tem se je še povečala vloga Savdske Arabije kot največje izvoznice nafte in glavne zaveznice Amerike na Bližnjem vzhodu. Zaradi embarga je Sadam Husein novembra 1992 sprejel odločitev, da prodaja svojo nafto v evrih namesto dolarjih (Simons, 2003; Engdahl, 2012; Klare, 2002).

Po razpadu Sovjetske zveze so ZDA pospešeno pričele prevzemati naftna nahajališča. Z investicijami v naravne vire nekdanje SZ so ZDA pridobile vedno večjo moč, strateški položaj Rusije pa se je s tem zmanjševal. Zaradi notranje političnih nemirov Rusija ni imela moči ukvarjati se z grožnjo, ki jo je predstavljala Amerika.

Ameriški načrt popolne prevlade, ki je bil kasneje poimenovan Načrt velikega Bližnjega vzhoda, se je pričel odvijati prav z razpadom SZ in zaključkom prve zalivske vojne. Taktika nameščanja 'demokratskih' režimov v državah, bogatih z naravnimi viri, ki so naklonjeni politiki ZDA, se je nadaljevala z novo Bushevo administracijo leta 2001. Teoretiki zarote še vedno trdijo, da je bil napad na dvojčka zarota Busheve administracije, ki je potrebovala priročen izgovor za invazijo na Bližnjem vzhodu (zanimivo, da so natanko 10 let kasneje ujeli

Bin Ladna). Pomembneje je, da se je po napadu na dvojčka vojna v letu 2001 preusmerila v Afganistan in nato leta 2003 še (ponovno) v Irak; v Afganistan z namenom dostopa do Bližnjega vzhoda in do Evrazije, v Irak pa – po uradni razlagah – ker naj bi posedoval kemično orožje. Poglavitni razlog je bil v nafti, saj je Sadam Husein prodajal pravice do neraziskanih naftnih nahajališč tujim družbam, ruskemu Lukoil, ki je prejel pravico do črpanja v zahodni Qurni, francoskemu Total, ki je imel pogodbo za nahajališče Majnoun, Basra, ter Kitajski naftni družbi, ki je prejela pravico črpanja v severni Rumaliji blizu kuvajtske meje. S strani Velike Britanije in ZDA so bile te pogodbe pri Združenih Narodih, ki so še vedno imeli vzpostavljen naftni embargo nad Irakom, blokirane. Zaradi vse večjih pritiskov po odstranitvi embarga in nevarnosti vzpona tako kitajskega kot tudi ruskega gospodarstva in izgubi monopola nad nafto (pridružila bi se jim še Francija, Kitajska in Rusija), so se ZDA odločile za zrušitev Sadamovega režima in vzpostavitev 'demokratskega' režima, ki bi bil bolj naklonjen ameriški politiki (Engdahl, 2012; Simons, 2003).

Leta 2004 je bilo leto demokratičnih revolucij. V januarju 2004 se je odvila Rožnata revolucija v Gruziji, ki je prinesla na oblast predsednika Mihaila Sakašvilija, simpatizerja ZDA, saj se je izobraževal na Ameriški univerzi Columbia. Zamenjava oblasti v Gruziji je bila pomembna zaradi izgradnje najdražjega (ocenjenega na 3,6 milijarde dolarjev) in drugega najdaljšega plinovoda na svetu (1786 km), Baku-Tbilisij-Ceyhan (BTC), ki je bil dokončan leta 2006. Plinovod je segal od Kaspijskega jezera, pod katerim naj bi se nahajale ene izmed največjih zalog nafte na svetu (ocenjuje se na 178 milijard sodčkov nafte), preko glavnega mesta Gruzije do turškega obalnega mesta Ceyhan, s čimer se je preusmerilo zaloge nafte iz Azije in Rusije proti zahodni Evropi in Ameriki (Engdahl, 2012; Bayatli, 2006).

Naslednja revolucija, poimenovana Oranžna revolucija, se je zgodila proti koncu leta 2004 v Ukrajini. Slednja je na oblast prinesla predsednika Viktorja Juščenko, za katerega naj bi Amerika prispevala kar 20 milijonov dolarjev. Z Ukrajino so ZDA dobile dostop do večine plinovodov, ki so segali vse do Sibirije, kot tudi do velikih količin nafte in zemeljskega plina, ki se nahaja pod ozemljem Ukrajine. Da pa bi še dodatno 'obkolili' drugo največjo izvoznico nafte in plina, Rusijo, so se ZDA zavzemale za priključitev Gruzije in Ukrajine k zvezi NATO. Ko je Bush slednje predlagal na zasedanju vrha Nata leta 2008, sta temu nasprotovali tako Nemčija kot tudi Francija, saj bi priključitev omenjenih držav v zvezo NATO povzročilo nepotrebno izzivanje in poslabšanje diplomatskih odnosov z Rusijo (Engdahl, 2012; Erlanger & Myers, 2008).

3.1.2 Ameriški načrt velikega Bližnjega vzhoda

Razlog, da se skupina državljanov združi in ustanovi uporniško gibanje, tiči običajno v slabih ekonomskih razmerah državljanov. V državah, bogatih z nafto, se to zgodi, če režim ne nudi dovolj kariernih možnosti svojemu ljudstvu oz. dobička, ustvarjenega z nafto, ne deli z državljanji, kar pomeni, da lahko mladi z uporom pridobijo. Prav tako se ideologija upornikov

deli na dve skupini: upornike s ciljem, ki so običajno financirani preko različnih donacij svojih podpornikov, ter upornike, ki se financirajo preko kriminalnih aktivnosti, t. i. pohlepni uporniki. Filozofija obeh je miselnost, da bodo s strmoglavljenjem režima prevzeli premoženje države oz. režima (Ross, 2012).

Leta 2003 je takratni Ameriški predsednik George W. Bush v svojem govoru omenil vzpostavitev ameriško-bližnje vzhodnega območja proste trgovine v naslednjih desetih letih. Podobno je izjavila tudi takratna državna sekretarka ZDA, Condoleezza Rice, ki je komentirala izraelski napad na Libanon kot prvi korak k novemu Bližnjemu vzhodu. Vzpostavitev naj bi zajemala preobrazbo islamskega sveta v demokratične države, vendar se je v ozadju pripravljala načrt, ki bi pripomogel k ameriški privatizaciji državnih gospodarstev v celotni regiji srednjega vzhoda, predvsem na področju energentov. Države, ki naj bi spadale v območje proste trgovine, so bile Alžirija, Maroko, Libija, Tunizija, Egipt, Sudan, Jemen, Savdska Arabija, Irak, Iran, Sirija, Izrael, Turčija, Pakistan in Afganistan oz. do kitajske meje. V dokumentu, ki so ga razdelili leta 2004 pred sestankom skupine G8, so zapisali, da bi se z demokracijo lahko okrepilo lokalno gospodarstvo v omenjenih državah ter zmanjšala revščina. Široko potezen načrt Amerike, da gospodarsko (in politično) osvoji celotno regijo ter prepreči širitev Rusije in Kitajske, ki je takrat že ogrožala interese Amerike v Afriki, so leta 2004 objavili v arabskem časopisu Al-Hayat ter francoskem Le Monde Diplomatique. Sledilo je ogorčenje s strani Savdske Arabije in Egipta, kar je prisililo Ameriko, da ustavi svoj projekt. Nekateri analitiki so ameriški načrt vzpostavitve prosto trgovinskega območja na Bližnjem vzhodu videli tudi kot grožnjo Rusiji, saj bi se območje nahajalo neposredno na zunanji meji Rusije. Kljub temu da naj bi Amerika opustila projekt Velikega srednjega vzhoda, pa se še vedno špekulira, da naj bi bila arabska pomlad v letu 2011 produkt Amerike (Engdahl, 2012; Nazemroaya, 2018).

Leta 2006 je George W. Bush podpisal ukaz o ustanovitvi Africoma, posebnega poveljstva ameriške vojske za vodenje vojaških operacij in vzdrževanje stabilnosti ter varnosti v Afriki. Kot je dejal John Peter Pham, svetovalec ameriškega obrambnega in zunanjega ministrstva, je naloga Africoma varovanje dostopa do nafte in drugih strateških naravnih virov kot tudi preprečitev širjenja Kitajski, Rusiji, Indiji ali Japonski oz. preprečitev, da bi pridobile ugodnejši položaj v regiji (Engdahl, 2012).

Konec leta 2010 se je v Tuniziji, potem ko se je protestno zažgal Tunizijec, pričela t. i. Jasminova revolucija ali Twitter revolucija, saj so se protestniki organizirali s pomočjo Twitterja. Poznana je tudi kot Facebook revolucija ali arabska pomlad, ki se je razširila čez celoten del arabskega sveta. Leta 2011 je v sklopu revolucije odneslo z oblasti tunizijskega diktatorja Zina el Abidina Ben Alija, ki so mu nato sledili še egiptovski diktator Hosni Mubarak ter libijski diktator Moamer Gadafi. Povod za tunizijski upor je bila podražitev žitaric, k čemur je prispevala IMF, saj je od Ben Alija zahtevala ukinitvev subvencij ravno v

trenutku, ko so se žitarice na borzah podražile. Zanimivo je, da ob pričetku demonstracij v Tuniziji ZDA niso zavzele nikakršnega stališča o tem. Niti ameriški mediji sprva niso namenili pozornosti protestom kljub temu, da je bil Ben Ali proameriški diktator. Tako v Tuniziji kot Egiptu so bili protesti organizirani preko Twitterja in Facebooka, ki so jih vodile mlajše generacije (Engdahl, 2012; Saleh, 2010).

Po pričetku arabske pomladi, ki se je razširila po arabskem svetu, so protestniki lažje strmoglavili režime v državah, ki niso bile bogate z nafto, npr. v Tuniziji in Egiptu, kot pa v državah, bogatih z nafto, kot npr. Libija, Bahrain, Alžirija in Savdska Arabija (Ross, 2012).

Leta 2018 so se, podobno kot v Tuniziji, pričeli protesti tudi v Sudanu proti dolgoletnemu diktatorju Omarju al Baširju. Zaradi visokih cen kruha so se demonstracije stopnjevale do te mere, da je bil prisiljen odstopiti z oblasti. Tako kot v primeru Tunizije je tudi pri Sudanu posredoval IMF in leta 2017 izdal poročilo, v katerem je zahteval od Sudana ukinitve subvencij pri kruhu in gorivu, saj naj bi prekomerno bremenile sudanski proračun, ob tem pa imele zanemarljiv učinek blaginje pri ljudstvu. V primeru Tunizije in Sudana je prišlo do množičnih demonstracij in menjave oblasti (Khalil, 2018; Abdelaziz, 2017; IMF, 2017).

Ker so se protesti širili preko celotnega Bližnjega vzhoda in severne Afrike, so dosegli tudi Libijo. Libija bila neprimerljivo bolj razvita država od Tunizije ali Egipta, saj so imeli brezplačno šolstvo in zdravstvo, ljudstvo pa ni živelo v pomanjkanju. Šele potem ko je Arabska liga javno pozivala k vojaškemu posredovanju v Libiji pod pretvezo, da Gadafi izvaja poboje nedolžnih civilistov, je varnostni svet sprejel resolucijo varnostnega sveta št. 1973, preko katere je posredoval NATO. Najverjetneje zato, ker je Gadafi vso nafto trdno držal v lasti režima in prodajal večinoma Kitajski. Poleg tega je Gadafi želel tudi ustanoviti Afriško unijo po zgledu Evropske unije ter uporabiti euro kot valuto za trgovanje z nafto. Za skupno afriško valuto bi ustvarili afriški dinar, ki bi bil jamčen z zlatom, katerega je imel v lasti Gadafi. V eni izmed elektronskih pošt, ki jih je poslala takratna državna sekretarka ZDA Hillary Clinton francoskemu predsedniku Nicholasu Sarkozyju, je zapisala, da je količina zlata v višini 143 ton (ocenjuje se, da je bila vrednost zlata višja od sedmih milijard dolarjev). Podatek, ki namiguje k še večji vpletenosti Amerike, pa je to, da je Hillary Clinton le dva dni pred atentatom Gadafija nenapovedano obiskala glavno mesto Libije, Tripoli, in pozvala, da je treba Gadafija ujeti živega ali mrtvega (Engdahl, 2012; Selim, 2013; Media, 2018).

3.2 INTERES RUSIJE

Rusija je svoje interese sodelovanja z Bližnjim vzhodom izkazovala že več desetletij oz. stoletij. Še v času Stalina je želela Sovjetska zveza svoj teritorij vztrajno širiti na jug s pomočjo vojske po zgledu okupacije vzhodno evropskih držav, kar pa se ji na Bližnjem vzhodu ni obrestovalo, saj so se zaradi tega arabske države vedno bolj preusmerjale k ZDA. Območje Bližnjega vzhoda je bilo privlačno za SZ predvsem zaradi geostrateškega položaja, trgovskih

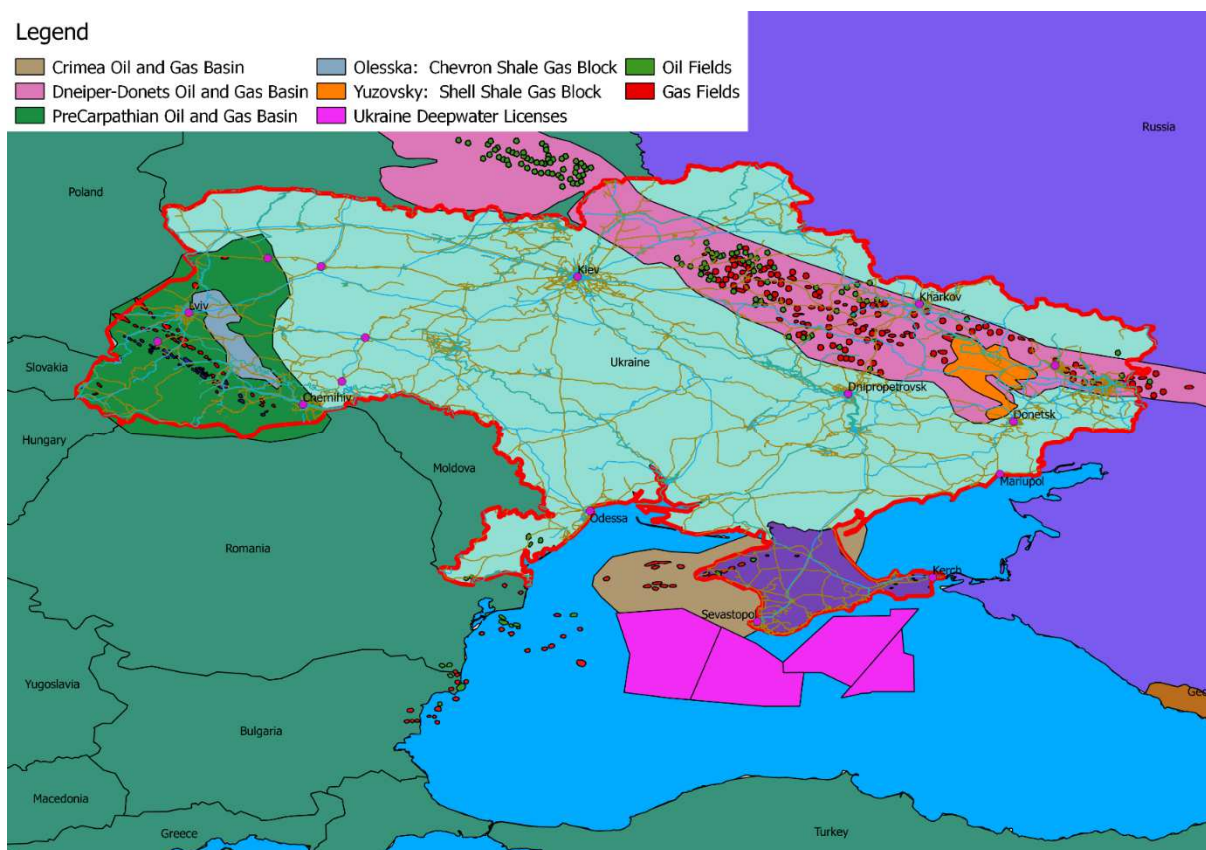
poti na tem območju in zaradi vojaškega dostopa do Perzijskega polotoka in Azije (Macqueen, 2013; Freedman, 1991; Kreutz, 2007).

Sovjetska zveza se je konec 70. let zapletla v vojno z Afganistanom, ki je trajala kar 9 let. Kasneje je bilo razkrito, da je bila vojna deloma zrežirana s strani ZDA, ki so usposobile afganistanske borce za boj proti Sovjetski zvezi in jih tudi opremile z orožjem. Kot je dejal Zbigniew Brzezinski, svetovalec za nacionalno varnost v Carterjevi vladi ter tudi tesen sodelavec Rockefellerja, po razpadu Sovjetske zveze, se je SZ ujela v afganistansko past, in da je takoj po nastanku vojne Afganistan postal ruski Vietnam. Kot vsaka država izvoznica nafte je bila tudi Sovjetska zveza oz. njeno gospodarstvo tesno vezano na ceno nafte. Tako je dobilo po letu 1973 rusko gospodarstvo nov zagon z vrtoglavimi povišanji cen nafte na trgih. CIA naj bi takrat preračunala, da je Rusija z vsakim dolarjem podražitve nafte zaslužila milijardo dolarjev. A ker se je ujela v dolgotrajno vojno z Afganistanom, je Amerika prav tako leta 1986 pričela lobirati za ponovno znižanje cen nafte (ki so takrat vplivale na Irak). Rusija je v tistem obdobju od leta 1986 dalje, za vsak dolar cenejši sodček nafte ustvarila milijardo dolarjev izgube. V letih 1986 do 1991 je proizvodnja nafte v Rusiji padla za 25 % kot tudi prihodki od nafte in plina na prebivalca, ki so s 3.100 dolarjev v letu 1980 padli na 1.050 dolarjev v letu 1991. Mihail Gorbačov je bil prisiljen ustaviti vojno z Afganistanom, pristati na združitev Nemčije ter nenazadnje tudi na razpad Sovjetske zveze. Leta 1998 je cena na sodček nafte zdrsnila na 10 dolarjev, kar je za takratno Rusko federacijo pomenilo, da so zaslužili zgolj še 475 dolarjev na prebivalca, kar je privedlo do bankrota države (Engdahl, 2012; Macqueen, 2013; Freedman, 1991; Kreutz, 2007; Ross, 2012).

Kot že omenjeno, je Amerika svoj vpliv širila na države, ki mejijo z Rusijo, kot sta Gruzija in Ukrajina. Rusija se je želela znebiti vse večje prisotnosti Amerike na njenih mejah, zato se je leta 2008 zapletla v petdnevni konflikt z Gruzijo, v katerem je zasedla avtonomni pokrajini Južno Osetijo ter Abhazijo.

Leta 2014 se je Rusija pričela vmešavati v ukrajinsko državljansko vojno, v kateri je Rusija priključila polotok Krim, ruski separatisti pa so zavzeli večino pokrajine Donbas, katero sestavljata regiji Donetsk in Luhansk. Verjetno obstaja več motivov za rusko vmešavanje v ukrajinski ter sirski konflikt, vendar je eden izmed najbolj izstopajočih podatkov nadzor nad nahajališči nafte in plina. Prvi namig za to poda kar Putin sam, ko je v televizijski oddaji na ruski televiziji odgovarjal na vprašanja državljanov in med drugim izjavil, da je Rusija preživela najhujšo recesijo, ki je dno dosegla v letu 2014, ko so bile cene nafte najnižje, kar naj bi bil poglavitni razlog, da je gospodarstvo doživelo tolikšen šok.

Slika 2: Nahajališča plina in nafte pred državljansko vojno v Ukrajini

Vir: Severns (2015)²

V rusko-ukrajinskem konfliktu je razviden interes za nafto in zemeljski plin, saj vsi trenutni konflikti v Ukrajini potekajo vzdolž Kharkov, Donetsk in Sevastopol; po območjih, kjer se nahajajo večje količine plina ter nafte. Pokrajina Donbas se nahaja ravno na območju Dnieper-donetskega bazena zemeljskega plina in nafte. Ob tem je tudi razvidno, da je Rusija s priključitvijo Krimskega polotoka pridobila tudi dostop do večjih količin nafte, ki se nahajajo v Črnem morju (Engdahl, 2012), ob tem pa tudi lažjo dostopnost do nekaterih plinovodov, ki potekajo iz Rusije preko ukrajinskega ozemlja. Nahajališča plina in nadzor nad plinovodi pa dajejo Rusiji dodatno prednost, saj je Rusija glavna evropska dobaviteljica plina (Girardi, 2018).

Dostop Rusije do sredozemskega morja je za Rusijo izrednega strateškega pomena. Že v Sovjetski zvezi je Sirija predstavljala strateško regijo za morebiten vojaški poseg globlje v zalivske države ali pa v primeru vojne s Turčijo za protinapad, saj ima Rusija svoje baze v Siriji, iz katerih bi lahko izvedla napad na Turčijo z juga. Vojaško oporišče v Tartusu je edino rusko vojaško oporišče izven meja nekdanje Sovjetske zveze ter tudi edino oporišče, ki

² Slika prikazuje pas nahajališč nafte in plina v Dnieper-donetskem bazenu ter v bližini krimskega polotoka (roza brava). Zelene in rdeče točke predstavljajo že vzpostavljena črpaljšča. Konfliktna območja med Rusijo in Ukrajino vzdolž Sevastopol-Kharkov-Donetsk sovpadajo z nahajališči nafte ter zemeljskega plina.

omogoča dostop ruskemu ladjevju v Sredozemsko morje. Z rusko vojaško intervencijo pa je Asad pristal na spremembo vojaškega oporišča v Tartusu v stalno oporišče, ki je po novem opremljeno tudi z jedrskim orožjem. Rusija je vojaško oporišče temeljito prenovila tako, da sprejema večje vojaške ladje. Rusija je prav tako postavila več skrivnih baz z namenom prisluškovanja komunikacijam čez celotno sirsko državo. Poleg oporišča v Tartusu je Rusija prejela tudi letališče Hmeimin v Latakiji. Letališče je brezplačno in brez časovne omejitve, kar praktično omogoča Rusiji stalno prisotnost v regiji za naslednja desetletja (Ferfila, 2017b).

Putin se je pri tem zavedal, da bi ob morebitni spremembi oblasti v Siriji najverjetneje izgubil dostop do oporišča, s čimer bi Rusija postala ranljiva, saj bi menjava oblasti predstavljala negotovo varnost za rusko ozemlje (Czuperski, Higgins, Hof, Nimmo & Herbst, 2016; Hokayem, 2013).

Rusija z Vladimirjem Putinom na čelu že dlje časa v stilu hladne vojne nasprotuje Zahodu oz. Ameriki. Že leta 2005 je Putin označil Sirijo ter Bašarja al Asada kot staro zaveznico, prav tako pa ni skrivnost, da bi Rusija želela dostop do Turčije iz Sirije v primeru nestabilnosti ali sovraštva s Turčijo (Kreutz, 2007, str. 31). Sicer se je že dlje časa špekuliralo o morebitnem ruskem vojaškem posredovanju v eni izmed arabskih držav, vendar do tega ni prišlo. V obdobju arabske pomladi je tako vložila veto zoper vojaško posredovanje v Libiji, a so bili pri resoluciji varnostnega sveta št. 1973 zavedeni in jo podprli. Na podlagi sprejete resolucije je NATO posredoval v Libiji, a so se ruski diplomati počutili prevarane zaradi drugačne interpretacije sprejete resolucije. Podobno je bilo tudi s Sirijo. Tokrat se je Rusija s Putinom na čelu zavedala pomembnosti Sirije tako z vojaškega kot tudi z gospodarskega stališča, saj bi bila v primeru padca Sirije Rusija bolj izpostavljena morebitnemu vojaškemu konfliktu z ZDA (Hokayem, 2013).

Vse od padca Sovjetske zveze se Rusija ni več zapletala v mednarodne konflikte, s čimer je postopoma tudi izgubljala svoj vpliv in nenazadnje tudi zaveznike. Po ponesrečeni zaščiti Libije s strani Rusije in posledičnem padcu Gadafijevega režima je Rusija izgubila eno najpomembnejših zaveznic, s tem sta ji preostali le še Sirija in Iran. Vendar pa Iran predstavlja pomembno strateško zaveznico Rusiji, a je istočasno tudi tesna zaveznica Siriji. V primeru, da se Rusija ne bi vmešala v konflikt, bi to močno vplivalo na odnose med Iranom in Rusijo. Prav tako tudi Sirija predstavlja pomembno zaveznico Rusiji, saj poleg dolgoletne strateške, gospodarske in kulturne povezave Sirija nudi 'zaščito' Rusiji, da se skrajni islamizem ne razširi še na bližnje regije kot na primer Čečenijo in globlje v Rusijo (Hokayem, 2013).

Septembra 2015 je Rusija na uradno povabilo Asada vstopila v sirsko vojno z namenom 'boja proti terorizmu'. Priročen izgovor pri tem ji je bil ISIS, s katerim se je Amerika bojevala že od leta 2014 v Iraku. Ko je Rusija vstopila oz. posegla z vojaško intervencijo v Siriji z namenom

pomoči Asadovemu režimu, se je slednjega lotila vojaškimi zračnimi napadi, pri čemer ni šlo za napad na ISIS (Putin je večkrat zatrdil, da je to intervencija proti terorizmu), temveč na sovražnike le-te. Ruski zračni napadi so se večkrat izognili položajem ISIS ter obstreljevali bolj ali manj položaje upornikov, katere pa je posredno oboroževala in podpirala CIA (Weiss & Hassan, 2015).

Z vojaškim posredovanjem Rusije v Siriji ter sklenitvijo raznih gospodarskih in vojaških dogovorov pa je Rusija odpisala Siriji 10 milijard dolarjev celotnega dolga (od 13,4 milijard) še iz časov Sovjetske zveze in istočasno postala njen glavni dobavitelj orožja (Hokayem navaja, da se je omenjeni sporazum zgodil leta 2005 (Hokayem, 2013)). Kot že omenjeno, je dobila letališče in oporišče, v katerem je posodobila protiletalski ščit. Ob tem je tudi sklenila več dogovorov na področju črpanja zemeljskega plina in nafte za obdobje od 25 do 50 let. Leta 2011 je bila Sirija drugi največji izvozni trg orožja za Rusijo, s čimer je na leto zaslužila 500 milijonov dolarjev – ruski izvoz ni zajemal zgolj navadnega orožja, temveč tudi helikopterje, rakete in protiletalsko zaščito (Ferfila, 2017b; Hokayem, 2013).

Nahajališče nafte v Levantinskem morju predstavlja za Ameriko in Evropo pomemben vir nafte in zemeljskega plina, saj bi z obvladovanjem območja, zmanjšali odvisnost od Rusije, predvsem od ruskega zemeljskega plina. V letu 2014 je Ameriški inštitut za strateške študije (SSI) izdal poročilo, v katerem je navedeno, da Sirija predstavlja za Ameriko pomemben geostrateški položaj, tako zaradi zalog nafte in plina kot tudi dostopa do srednjega vzhoda. Morda se tu pojavi motiv Amerike, da zamenja oblast v Siriji, saj, kot navaja poročilo, želijo povečati energetske neodvisnost Izraela ter zmanjšati možnost konflikta med državami, ki mejijo na Levantinski bazen, in povečati zmožnosti črpanja naravnih virov (Ahmed, 2015b).

Putin je že od samega začetka vladanja Rusiji posebno pozornost namenil nafti in plinu. Pred njim, v času Borisa Jelcina, je bilo podjetje Gazprom skorajda razprodano zaradi koruptivnega obnašanja vodilnih v podjetju. S prihodom Putina so se stvari korenito spremenile, saj je podjetje Gazprom takoj pričelo poslovati z dobičkom. Putinova politika je najbolje prikazana na primeru, ko je Gazprom prisilil konkurenco, da mu je nazaj pod tržno vrednostjo prodala 51-odstotni delež v Sibneftgazu tako, da jih je odstranil s plinovodnega omrežja Gazproma (Katusa, 2014).

V prejšnjem desetletju si je Rusija prizadevala za strateški nadzor nad energetske infrastrukturo v Evraziji in Evropi. Pri tem so plinovodi ključnega pomena, saj omogočajo Rusiji izvoz plina v Evropo in s tem tudi krepitev svoje vloge kot energetske izvoznice. Ruski cilj na področju energetske geopolitike je ohranitev statusa najpomembnejše partnerice Evropi pri dobavi plina. Vendar je posledice odvisnosti dobave plina preko zgolj ene države leta 2006 predstavila Ukrajina, ko je nastal rusko-ukrajinski konflikt zaradi neplačanih dobav plina s strani Ukrajine. Ukrajina je pri tem želela izigrati Rusijo, saj se je zavedala, da 80 % plina, namenjenega v EU, poteka preko njenega ozemlja. Zaradi tega je leta 2009 Rusija

prilagodila svojo politiko na geopolitično raven in se usmerila neposredno na kupce. S tem je želela vzpostaviti plinovode, kot je plinovod Severni tok, ki je bil odprt leta 2012, ki je omogočal dobavo neposredno iz Rusije na nemško tržišče. S tovrstno politiko je Rusija obšla problematično Ukrajino in zmanjšala njen vpliv. Ob tem pa je pričela tudi s projekti o širitvi svoje mreže plinovodov, tako v Evropi kot tudi v Aziji, saj želi do leta 2030 povečati svoje izvozne količine (Rossbach, 2018).

Rusija na področju gradnje konkurenčnih plinovodov deluje v treh sklopih, da bi dosegla željeni cilj: 1.) Najprej poskuša blokirati gradnjo plinovoda. 2.) Če je pri tem neuspešna, bo poskusila pri sodelovanju in sooblikovanju situacije. 3.) Če je tudi pri tem neuspešna, bo zgradila alternativni plinovod.

Rusija je preko podjetij Lukoil in Gazprom sodelovala tudi z Irakom, kjer je pomagala pri razvoju naftnega polja Zahodna Kurna 2, ter se tudi zanimala za proizvodnjo kurdske nafte v Iraku. Glede na omenjeno delovanje Rusije v treh sklopih je treba omeniti, da je želel Katar graditi plinovod do Turčije. Ker je Asad zavrnil možnost gradnje katarskega plinovoda in ker je prav tako Rusija želela obiti Ukrajino z novim plinovodom, se ocenjuje, da bo v primeru zmage Asada v sirskem konfliktu Rusija najverjetneje želela zgraditi plinovod preko Sirije. Dejstvo je, da Sirija predstavlja oviro, preko katere lahko Rusija nadzira pretok energentov med zalivskimi državami in Evropo (Rossbach, 2018).

Po drugi stran prisotnost Rusije v Siriji vpliva tudi na sosednje države, kot so Turčija, Ciper, Grčija, Izrael in Egipt. Območje je za Rusijo pomembno, in sicer poleg vojaškega oporišča tudi zaradi novih odkritij nahajališč plina in nafte, s katerimi bi Evropa želela zmanjšati ruski vpliv. Na Bližnjem vzhodu je Rusija za razliko od Osrednje Azije in Evrope poskušala sodelovati z uveljavljenimi konkurenti. V primeru Egipta je to pomenilo podporo egiptovskemu plinskemu sektorju. Sodelovanje z Egiptom ima za Rusijo tudi finančen vpliv, saj ima Egipt ogromno nahajališče plina, ki je še popolnoma neizkoriščeno.

Leta 2013 je rusko podjetje Soyuzneftegaz podpisalo prvo pogodbo za raziskovanje prisotnosti nafte in plina v sirskih teritorialnih vodah, natančneje v območju Blok 2. Podlaga za podpis pogodbe je bil sporazum med Rusijo in Sirijo, imenovan Amrit, ki je bil sklenjen 25. decembra 2013, in ima vrednost od 90–100 milijonov dolarjev. Sporazum je bil sklenjen za obdobje 25 let in je predvideval rusko kritje stroškov raziskovanja in črpanja nafte, v kolikor bodo zaloge tudi dejansko odkrite. Vendar so septembra 2015 zaradi stopnjevanja nasilja in vojaškega posredovanja Rusije v Siriji ustavili raziskovanje pri podjetju Soyuzneftegaz. Leta 2018 je po zmanjšanju nasilja v Siriji ruski minister za energetiko naznanil, da bodo podjetja JSC Zarubezhneft, JSC Zarubezhgeologia, STG Engineering in Technopromexport pričela s preučevanjem tal tako na kopnem kot v morju ter iskanje nahajališč zemeljskega plina pričela v prvi polovici 2019 (Shurmina & Lyrchikova, 2015; Baladi, 2019; Paraskova, 2017).

V kolikor Rusija odkrije nahajališča naravnega plina, ima kot edina partnerica sklenjeno pogodbo za črpanje nafte in plina za obdobje 25 let. Poleg tega je z ruskim posredovanjem v Siriji Rusija pridobila tudi druge dogovore na področju nafte in zemeljskega plina, tudi za obdobje do 50 let, kar pomeni, da je Rusija prevzela monopol nad sirskim energetske sektorjem. Z rusko vojaško prisotnostjo v regiji in dogovori s Sirijo na področju energetike je Rusiji uspelo ustaviti interese zahodnih sil kot tudi ustaviti dostop katarske in savdske nafte ter zemeljskega plina evropskemu trgu. Kot je bilo na začetku poglavja omenjeno, je rusko gospodarstvo odvisno od višje cene nafte. IMF pri tem ocenjuje, da mora biti cena za sodček nafte vsaj 60 dolarjev, da rusko gospodarstvo ne trpi. Vendar je pretekla leta največ nevšečnosti Rusiji povzročila ravno Savdska Arabija z namernim zniževanjem cene nafte. To je bil tudi eden od razlogov, zakaj je maja 2015 Rusija prvič pričela prodajati nafto tudi Kitajski, saj je s tem postala največja konkurentka Savdski Arabiji po količini izvožene nafte (Aşci, 2018; Shurmina & Lyrchikova, 2015; Paraskova, 2017; Arbuthnot, 2013; Delek Drilling, 2019; Baladi, 2019; Engdahl, 2012b; Gardosh, Druckman, Buchbinder & Rybakov, 2008).

3.3 INTERES KITAJSKÉ

Kitajska je še v devetdesetih letih veljala za nepomembno gospodarsko velesilo, ki ni predstavljala konkurence oz. grožnje ZDA. Po zgledu zahoda se je Kitajska na področju tržnega socializma pospešeno modernizirala. Po vedno večji gospodarski rasti in vedno večjih potrebah v energetiki je pričela z iskanjem energetskih virov po svetu. Junija 2001 je Dick Cheney v poročilu posebne skupine za energetiko (ang. Energy Task Force) izjavil, da je kritična točka globalno energetskega vprašanja Kitajska, saj naj bi se njen neto uvoz nafte do leta 2020 povečal za približno 70 %, kar je po takratnih ocenah predstavljalo od 5 do 8 milijonov sodčkov na dan. Leto dni pozneje je mednarodna agencija za energijo napovedala, da bo Kitajska do leta 2030 dnevno uvozila kar 11 milijonov sodčkov nafte. Vendar je novembra 2018 Kitajska postavila rekord po uvozu nafte, saj je tistega meseca dnevno uvozila kar 10,43 milijonov sodčkov nafte ter raven uvoza ohranjala na isti ravni nadaljnje tri mesece, do januarja 2019, ko je bil dnevni uvoz 10,03 milijona sodčkov nafte (Engdahl, 2012; Aizhu, 2019).

Kitajska je po ameriški invaziji na Irak leta 2001 opazila, da je Perzijski zaliv zaradi nafte odločilnega strateškega pomena, ki ga želi Amerika imeti pod svojim nadzorom. Zato je Kitajska v nadaljnjih letih pospešeno pričela z iskanjem alternativnih virov nafte po vsem svetu. Bili so prisotni v Kazahstanu, Rusiji, Venezueli, Braziliji, Iranu, Savdski Arabiji, sodelovali pa so tudi z Libijo, Sirijo in Irakom, vendar so dogovori v omenjenih treh državah pod negotovostjo zaradi menjav režima oz. vojaškega konflikta. V letu 2009 je Savdska Arabija prodala Kitajski več nafte kot Ameriki, kar nakazuje v smer vse večje moči in prisotnosti Kitajske na globalni ravni. V odgovor ameriškemu prilaščanju perzijskega zaliva je Kitajska našla svoj 'Perzijski zaliv' v Afriki in od leta 2004 sklenila več gospodarskih

dogovorov na področju črpanja nafte. Družba SINOPEC se je dogovorila za črpanje nafte v Gabonu. Peking je Angoli ponudil ugodno posojilo v višini dveh milijard dolarjev v zameno za dobavo 10 tisoč sodčkov nafte na dan. Družba PetroChina se je razširila v Nigerijo, ko je sklenila 800 milijonov dolarjev vreden posel z nigerijsko naftno družbo v zameno za dobavo 30 tisoč sodčkov nafte. Ob tem je Kitajska v zameno za razvoj železnice, postavitve hidroelektrarn ter izboljšanja zdravstva na področju malarije in ptičje gripe obljubila Nigeriji investicijo v skupni višini 4 milijard dolarjev za pridobitev dostopa do štirih naftnih nahajališč v morju (Engdahl, 2012; Alden, 2007; Ross, 2012, str. 236).

Vrednost trgovine med Kitajsko in Afriko je še leta 1999 znašala 6 milijard dolarjev, leta 2000 se je povečala na 10 milijard dolarjev, leta 2003 pa na 18 milijard dolarjev in po ustanovitvi kitajsko-afriškega foruma za sodelovanje leta 2004 narasla že na 30 milijard dolarjev (za primerjavo: vrednost afriško-ameriške trgovine je znašala 59 milijard dolarjev), leta 2006 pa je presegla 50 milijard dolarjev (istega leta je afriško-ameriška blagovna izmenjava znašala 71,1 milijarde dolarjev). Do leta 2004 je postala tretja največja trgovinska partnerica z Afriko, takoj za ZDA in Francijo, ter vodilna po investicijah, saj je v istem letu investirala kar 15 milijard dolarjev v Afriko. Visoke investicije Kitajske je omogočala kitajska investicijska banka, imenovana Exim (export-import), ki je bila ustanovljena leta 1994 z namenom krepitve kitajske trgovine. Leta 2005 je imela na voljo kar 15 milijard dolarjev za investicije, kar je 30-krat več od najbližje konkurentke (ZDA, Japonske ali Velike Britanije). Svoj vpliv širi preko različnih programov pomoči razvoja v Afriki in tudi preko mirovnikov ZN, ki so nastanjeni na konfliktnih ozemljih, kar uvršča Kitajsko z največ mirovniki v Afriki med državami v varnostnem svetu ZN. Vendar pa Kitajska ni največja dobaviteljica orožja v regiji, saj s trgovino z orožjem ustvari 'zgolj' 1,4 milijarde dolarjev, medtem ko Rusija kot največja dobaviteljica v Afriki ustvari 7,6 milijarde dolarjev prometa. Zasluga za kitajsko uspešno diplomacijo v Afriki je bila predvsem njihova stroga politika o nevmešavanju v notranje politične zadeve afriških držav, kar je bilo še bolj po godu posebej državam z diktatorskimi režimi. Ob tem pa so ključno vlogo odigrali tudi brezobrestni krediti ter zagotovila o gradnji infrastrukture kot tudi bolnic in šol. Leta 2006 je gostila kitajsko-afriški vrh, kjer je bilo udeleženih 48 afriških držav in 43 predsednikov. Da je dosegla še večjo pozornost in ugodnejši sprejem, se je pri slednjih dotaknila najbolj zanemarjenih področij, kot so železniška, cestna in telekomunikacijska infrastruktura, ter ponudila gospodarsko podporo za razvoj omenjenih področji. Poteze kitajske diplomacije ter politike do Afrike so nudili Kitajski vso potrebno prednost, da so uspeli doseči gospodarska zaveznitva z afriškimi državami. Zaradi trdnih diplomatskih vezi med Afriko in Kitajsko dobi Kitajska kar 25 % vse uvožene nafte iz Afrike (Engdahl, 2012; Alden, 2007).

Od leta 2006 dalje je Sudan Kitajski zagotavljal pol milijona sodčkov nafte dnevno, kar je pomenilo, da je njen četrti največji dobavitelj nafte. Tudi sicer je bilo partnerstvo med državama zelo bogato. Od leta 1999 je Kitajska skupno namenila 15 milijard dolarjev

investicij v razvoj države.

Po tem, ko so v južnem Sudanskem Darfurju odkrili ogromno nahajališče nafte, ki bi se lahko raztezalo preko sosednjega Čada do Kameruna, je Kitajska podpisala sporazum o izkoriščanju večjega dela naftnih rezerv v Darfurju. Vendar so kmalu zatem izbruhnili spopadi na tem istem območju. Več indicev je nakazovalo vpletenost ZDA, saj je leta 2005 Sudanski minister za informiranje Abdel Sabadarat izjavil, da je Washington na vsak način želel ustaviti sudansko-kitajsko sodelovanje. Medtem naj bi tudi ZDA podprle in oborožile t. i. sudansko osvobodilno vojsko ter pozvale NATO, naj posreduje v Sudanu zaradi izvajanja genocida v Darfurju (Engdahl, 2012). Leta 2011 se je Južni Sudan odcepil od Sudana in postal samostojna in neodvisna država, vendar so na tem istem območju tudi našli večje količine nafte. Kljub temu da je Sudan izgubil dostop do omenjenih nahajališč v južnem delu države, pa je Južni Sudan še vedno odvisen od sudanskih plinovodov za izčrpanje nafte (Ross, 2012). Kot že omenjeno, je imela Kitajska v Afriki tudi svoje mirovne sile, od katerih jih je konec leta 2012 dodatnih 700 napotila v Sudan zaradi varnostnih razlogov (Lyll, 2019).

Kot pri Afriki je interes Kitajske na Bližnjem vzhodu prav tako nafta. Tako kot po celem svetu tudi na Bližnjem vzhodu Kitajska širi gospodarske vezi z vso hitrostjo. Samo v letih od 2005 do 2009 je sodelovanje s srednjim vzhodom povečala za 87 % oz. na 100 milijard vredno trgovino. Leta 2010 je z vse večjimi blagovnimi izmenjavami Kitajska prehitela ZDA kot največja uvoznica blaga za Srednji vzhod. Že leta 2012 je vrednost trgovine med Kitajsko in Srednjim vzhodom preseгла 222 milijard dolarjev. Postala je največja investitorica tako v Iranu kot Iraku, povezala se je z Egiptom k razvoju Sueškega prekopa. Trgovina med Združenimi Arabskimi Emirati se je povečala z 21 milijard dolarjev v letu 2009 na 40 milijard dolarjev v letu 2013, prav tako pa je 2.300 kitajskih podjetij odprlo svoje podružnice v Dubaju, med njimi tudi največje kitajske banke. Predvsem zaradi izjemnega geostrateškega položaja Irana se je vrednost trgovine med Kitajsko in Iranom s 400 milijonov dolarjev v letu 1994 povečala na 11 milijard dolarjev do leta 2008 in nato na 50 milijard dolarjev do leta 2012, kar pomeni, da kar 50 % vse iranske trgovine zajema Kitajska. Kitajska je pri Siriji zavzela nevtrarno stališče, vendar pričela z izgradnjo bolnišnic v Jordaniji za vse sirske begunce (Kāzemi & Chen, 2014).

3.4 INTERES TURČIJE

Turčija že dlje časa želi postati energetska najpomembnejša država v regiji, saj želi preusmeriti plinovode iz zalivskih držav ter Rusije preko svojega ozemlja in s tem postati energetska središče ali stičišče med ponudbami in povpraševanji med Azijo, Srednjim vzhodom in Evropo. Turčija uvozi skoraj ves naravni plin ter kar 90 % nafte, pri čemer uvozi iz Rusije kar 55 % plina. Ker je Rusija najpomembnejša uvoznica zemeljskega plina za Turčijo, mora zato tudi odkupovati plin od Rusije po višji ceni kot ostale države. Iz tega razloga želi Turčija zmanjšati odvisnost od Rusije in se je zato usmerila v projekte vzpostavitve raznih

plinovodov, ki bi ji nudile tako dobavo zemeljskega plina kot tudi prihodek od transporta zemeljskega plina preko svojega ozemlja proti EU. Eden izmed takšnih projektov je bila izgradnja najdražjega in drugega najdaljšega plinovoda na svetu, Baku-Tbilisij-Ceyhan (BTC), ki smo ga že omenili v poglavju o petrodolarju.

Večji interes Turčije v sirskega konflikta bi lahko imelo t. i. gorivo prihodnosti oz. zemeljski plin. Namreč, zemeljski plin je čistejši energent od nafte ali premoga in bi lahko v prihodnosti nadomestil premog ter jedrsko energijo v EU. EU bi na ta način zmanjšala izpuste CO₂ za 20 % do leta 2020 že samo, če bi v energetskega sektorju premog nadomestila s plinom, kajti plin povzroči za do 60 % manj izpustov CO₂ kot premog. Ob tem so tudi stroški izrabe energije plina bistveno nižji kot pri obnovljivih virih energije, kar posledično pomeni, da postaja plin vedno bolj priljubljeno gorivo, trg EU pa med največjimi porabniki na svetu (Deign, 2018; European Comission, 2019).

Tabela 1: Uvoz zemeljskega plina v Turčijo po državah (v milijonih m³)

	Rusija	Iran	Azerbajdžan	Alžirija	Nigerija	Ostali	Skupaj
2008	23,159	4,113	4,580	4,148	1,017	333	37,350
2009	19,473	5,252	4,960	4,487	903	781	35,856
2010	17,576	7,765	4,521	3,906	1,189	3,079	38,036
2011	25,406	8,190	3,806	4,156	1,248	1,069	43,875
2012	26,491	8,215	3,354	4,076	1,322	2,464	45,922
2013	26,212	8,730	4,245	3,917	1,274	892	45,270
2014	26,975	8,932	6,074	4,179	1,414	1,689	49,263
2015	26,783	7,826	6,169	3,916	1,240	2,493	48,427
2016	24,540	7,705	6,480	4,284	1,220	2,124	46,353

Vir: Ersen & Kostem (2019)

Turčija pa je kljub projektom, da bi zmanjšala odvisnost od Rusije, še vedno ostajala energetskega odvisna od dobave ruskega plina oz. se je njena odvisnost še povečala v nadaljnjih letih, kot je razvidno iz tabele. Zaradi predvidevanj, da bo EU do leta 2030 potrebovala 530 milijard m³ plina letno (TurkStream, 2019), je v zadnjem obdobju Turčija dokončala projekta plinovoda TANAP, ki omogoča dobavo plina preko turškega ozemlja iz Azerbajdžana v Evropo, in TurkStream, ki omogoča dobavo plina iz Rusije in Azerbajdžana v Južno in Jugozahodno Evropo (Aydin-Düzgit, Huber, Muftuler-Bac, Keyman, Schwarz & Tocci, 2015).

Osrednji del energetske geopolitike leži v Turčiji, saj omogoča prevoz energetskega virov z Bližnjega vzhoda in Kaspijskega bazena oz. regije proti EU. Uvoz iz Rusije se je začel leta 1987 s plinovodom Trans Balkan, ki prečka Ukrajino, Romunijo in Bolgarijo, preden doseže Turčijo, z zmogljivostjo 14 milijard m³ na leto. Naslednji ruski plinovod, imenovan Modri tok (Blue Stream oz. Turk Stream), je bil vzpostavljen leta 2003 in ima zmogljivost 16 milijard m³ na

leto. Prvi alternativni dobavitelj plina je bil Iran, ki je leta 2001 postavil plinovod Kirkuk–Ceyhan z zmogljivostjo 10 milijard m³ na leto. Naslednji dobavitelj je bil Azerbajdžan, ki je leta 2006 postavil drugi najdaljši plinovod na svetu, imenovan BTC (Baku-Tbilisij-Ceyhan). Prav tako je bil leta 2007 postavljen tudi turško-grški plinovod, ki je nastal pod okriljem INOGATE, EU-programa za razvoj plinovodov, preko katerega je tudi bila opravljena prva pošiljka azerbajdžanskega zemeljskega plina (Austvik, 2017; Yildiz, 2019).

Turčija si je zastavila številne strateške cilje, ki vključujejo tudi liberalizacijo trga in vzpostavitev konkurenčnega domačega tržišča, ki bi zagotavljalo energetska varnost na področju dobave zemeljskega plina. Hkrati želi Turčija postati energetska sila, ki bi veljala za mednarodno tržišče zemeljskega plina kot tudi tranzitna država fosilnih goriv med Azijo in Evropo. Cilj Turčije do leta 2020 je, da postane energetska terminal v Ceyhanu eden najpomembnejših pristanišč na svetu, saj gre preko njega do 4 odstotka svetovnih potreb zemeljskega plina ter do 6 odstotkov svetovnih potreb nafte (Yildiz, 2019).

Turčija predvideva, da se bo v naslednjih letih povečala potreba po obnovljivih kot tudi po fosilnih gorivih za 30 odstotkov. Zato je njena glavna strategija, da si zagotovi uvoz zemeljskega plina iz več virov zaradi ekonomskih in političnih razlogov. Za povečanje uvoza preko obstoječih pogodb predstavlja problem na domačem trgu, saj obstoječa infrastruktura ni prilagojena za povečane količine zemeljskega plina. Zato se turška vlada pogaja s Katarjem, da poveča naložbe v razvoj terminalov za utekočinjen zemeljski plin, preko katerih bi lahko povečali uvoz utekočinjenega zemeljskega plina iz Katarja ter ga nato dobavljali preko plinovodov naprej proti evropskemu trgu. Prisotnost katarskega utekočinjenega plina omogoča Evropi zmanjšanje odvisnosti od Rusije. Vendar kljub temu Katar ne dobavlja dovolj visokih količin zemeljskega plina, zato se Evropa pripravlja na sodelovanje tudi s Severno Ameriko, Avstralijo in Afriko. V letu 2020 EU pričakuje dobavo zemeljskega plina preko južnega plinskega koridorja oz. iz Azerbajdžana, ki naj bi letno dobavil 10 milijard m³. Ob tem pa bo plinovod TANAP, po katerem bo potekal zemeljski plin iz Azerbajdžana, omogočal transport plina do 32 milijard m³ na leto. Dobava plina iz Azerbajdžana bo dodatno prispevala k zmanjšanju odvisnosti od Rusije, prav tako pa povezala EU z največjimi nahajališči zemeljskega plina na svetu. EU je v zadnjih letih pod pritiskom zaradi negotovih dobav plina iz Ukrajine in v napetih odnosih z Rusijo zaradi rusko-ukrajinskega konflikta ter priključitve Krimskega polotoka. Dobava plina iz Azerbajdžana ter izgradnja plinovoda TANAP sta prvi uspešen projekt, ki omogoča dostop EU do Bližnjega vzhoda, saj se je pred tem EU zavzemala za izgradnjo plinovoda Nabucco, ki bi povezoval Avstrijo in Turčijo ter potekal naprej vse do Azerbajdžana in Irana, vendar se je projekt leta 2013 ustavil. (European Comission, 2014; Yorucu & Mehmet, 2017; Austvik, 2017).

3.5 INTERES EVROPSKE UNIJE

Evropska unija se že dlje časa trudi povečati proizvodnjo in lastno učinkovitost na področju

zadovoljevanja potreb po zemeljskem plinu, vendar je pri tem v veliki meri neuspešna in odvisna od uvoza, bodisi iz Rusije, Azerbajdžana, Turčije, Katarja ali drugod. Razlog je predvsem omejeno število plinovodov, ki uspešno konkurirajo distribuciji utekočinjenega zemeljskega plina, saj je dobava tudi do 40 odstotkov cenejša, zaradi česar EU tudi težje doseže raznovrstnost dobaviteljev. Švedska je npr. odvisna zgolj od enega plinovoda, ki poteka iz Danske, podobno tudi Finska, ki je odvisna od Rusije, ter Španija, ki je v veliki meri odvisna od Alžirije in Norveške, vendar uspešno povečuje uvoz utekočinjenega zemeljskega plina tudi iz Katarja in Nigerije. Del vzhodne Evrope je še vedno popolnoma odvisen od dobave ruskega plina, predvsem zato, ker so plinovodi še iz časov Sovjetske zveze, vzhodno evropske države pa namenjujejo premalo investicij, da bi uspešno zmanjšale prisotnost Rusije. Vendar Litva in Poljska s podporo EU povečujeta investicije v razvoj plinskih terminalov za utekočinjeni zemeljski plin, s čimer bi se lahko povečal uvoz le-tega. Bolgarija računa na vzpostavitev severnoafriškega plinovoda, ki bi potekal skozi Grčijo, najverjetneje iz egiptovskih nahajališč plina, vendar je v egiptovskih nahajališčih s svojimi investicijami tudi vse bolj prisotna Rusija. Dejstvo je, da bi lahko zmanjšana energetska odvisnost od Rusije obstajala zgolj na papirju, saj se je tudi Armenija popolnoma preusmerila pri dobavi plina na Iran, vendar pa je Gazprom lastnik iransko-armenskega plinovoda, zato težko govorimo, da se je ruski vpliv resnično zmanjšal (Högselius, 2019; Kopp, 2015).

Leta 2006 se je Evropska komisija v t. i. Zeleni knjigi opredelila do energetske politike, v kateri je predlagala prednostne naloge za nadgradnjo in izgradnjo nove infrastrukture za plinovode, ki bi povezovali Kaspijsko regijo, Severno Afriko in Bližnji vzhod z osrčjem EU in s tem zagotovili stabilnejšo energetske varnost. Med leti 2007 in 2013 je EU v okviru krepitve odnosov s srednje azijskimi državami, kamor spada tudi Kaspijska regija, namenila 700 milijonov EUR z namenom spodbujanja regionalnega sodelovanja ter krepitvi energetskih povezav (Metais, 2013; Barysch & Petersen, 2011).

Med leti 2009 in 2011 se je uvoz utekočinjenega zemeljskega plina v Evropo povečal s 55 mio m³ na 83 mio m³ utekočinjenega zemeljskega plina (LPG). Katar je največji svetovni izvoznik utekočinjenega zemeljskega plina, ampak največja izvoznica le-tega pa je Rusija. Razlika je v distribuciji, namreč, v kolikor se želi plin dostavljati preko ladijskega tovornega prometa, potemtakem je treba plin ohladiti, da se utekočini, in ga nato prepeljati na željeno destinacijo, kjer pa se ga nato nazaj uplini na t. i. plinskih terminalih. Tu Rusija veliko večjo prednost, saj – kot je že EU ugotovila – je distribucija preko plinovodov za 40 % cenejša, kar velja tudi za distribucijo preko tankerjev v utekočinjeni obliki. To pomeni, da se plin preko plinovodov transportira v njegovem naravnem stanju.

Leta 2011 pa se je zgodila jedrska katastrofa na Japonskem, ko je cunami zadel jedrsko elektrarno v Fukušimi. Na videz nepovezan dogodek tako z Bližnjim vzhodom kot z Evropo je vplival na to, da so se cene utekočinjenega zemeljskega plina na azijskih trgih precej

povečale. Poglavitni dejavnik pri tem je imela skorajda popolna opustitev uporabe jedrske energije na Japonskem, kar je posledično botrovalo k povečani uporabi zemeljskega plina za potrebe gospodarstva. Povišanje cen v Aziji pa je pomenilo padec uvoza plina v Evropi, saj je Evropa raje posegla po cenovno bolj dostopnem premogu (Kopp, 2015).

Energetska politika EU deluje na treh stebrih, imenovanih razpoložljivost, sprejemljivost in dostopnost. Leta 2015 je pričela Evropska komisija izvajati novo energetska varnostno strategijo, ki je bila usmerjena k razvoju južnega energetskega koridorja, v katerem se nahaja Levantski bazen. Energetska varnostna politika je bila sestavljena tudi na predpostavki zmanjševanja toplogrednih plinov. Zato je cilj EU vzpostaviti plinovod, ki bi potekal od Cipra in Levantskega bazena v vzhodnem Mediteranu in preko Grčije v notranjost Evrope. To pa bi v veliki meri zmanjšalo odvisnost od zunanjih ponudnikov, čemur najbolj nasprotuje Turčija, ki želi, da plinovod poteka tudi preko njenega ozemlja.

Zemeljski plin je čistejši energent od nafte ali premoga in bi lahko v prihodnosti nadomestil premog ter jedrsko energijo v EU. EU bi na ta način zmanjšala izpuste CO₂ za 20 % do leta 2020 že samo, če bi v energetske sektorju premog nadomestila s plinom, kajti plin povzroči za do 60 % manj izpustov CO₂ kot premog. Ob tem so tudi stroški izrabe energije plina bistveno nižji kot pri obnovljivih virih energije, kar posledično pomeni, da postaja plin vedno bolj priljubljeno gorivo, trg EU pa med največjimi porabniki na svetu. Predvideva se, da bo do leta 2040 Evropa letno porabila več kot 700 milijard m³ plina (Deign, 2018; European Comission, 2019).

Tabela 2: Cena ruskega plina za evropski trg (v dolarjih na 1 MMBTU)

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
13,41	8,71	8,29	10,52	11,47	11,79	10,05

Vir: IndexMundi (2019)

Tabela 2 prikazuje odkupno ceno ruskega plina na meji EU in je predstavljena v dolarjih na 1 MMBTU. MMBTU je merska enota, ki pomeni milijon britanskih termalnih enot oz. 1 MMBTU je enako 28,26 m³. Glede na to, da imajo različne države izvoznice zemeljskega plina različne kazalce za izračun cene, je mogoče trditi, da Rusija postavlja ceno zemeljskega plina v skladu z gibanjem cen nafte. Namreč, krivulja gibanja cene zemeljskega plina se ujema s krivuljo cene Brent surove nafte, indeks, po katerem se ravna tudi Uralska nafta. Poleg tega je mogoče zaznati podražitev v ceni plina za 2,2 dolarja med leti 2010 in 2012, kar nakazuje, da je na ceno vplivala tudi podražitev v Aziji in ne le samo gibanje cene nafte.

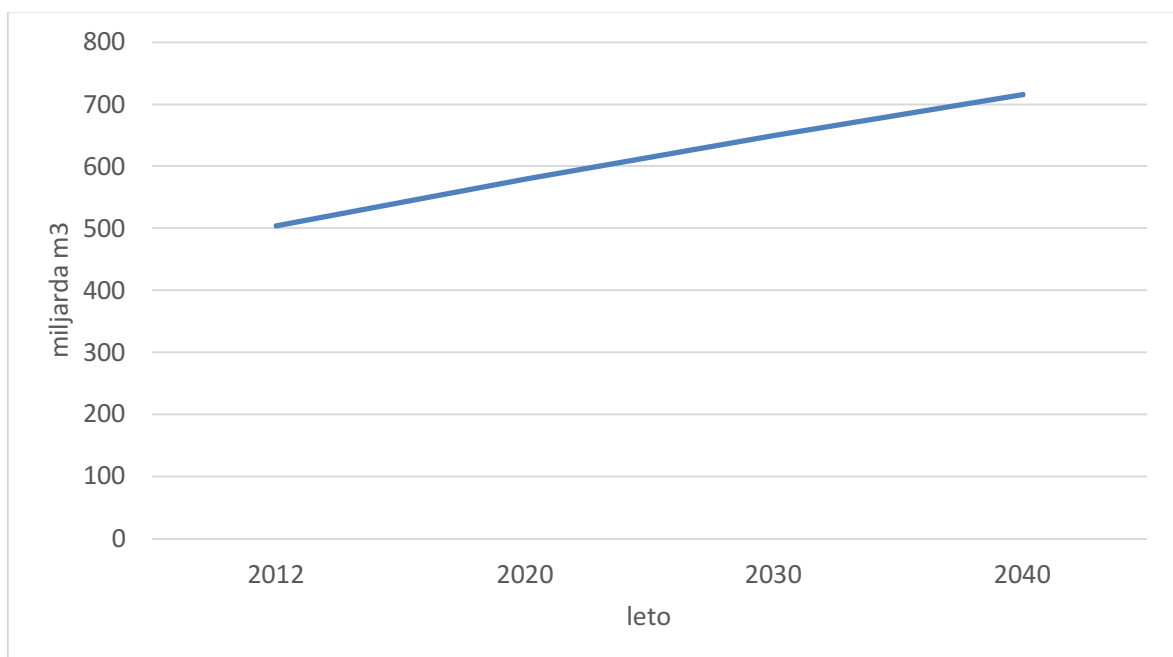
Poleg tega pa prisotnost katarskega utekočinjenega plina omogoča Evropi zmanjšanje odvisnosti od Rusije ter s tem tudi zmanjšuje dobiček Rusije. Vendar kljub temu Katar ne dobavlja dovolj visokih količin zemeljskega plina, zato se Evropa pripravlja tudi na

sodelovanje s Severno Ameriko, Avstralijo in Afriko. V letu 2020 EU pričakuje dobavo zemeljskega plina preko južnega plinskega koridorja oz. iz Azerbajdžana, ki naj bi letno dobavil 10 milijard m³. Ob tem pa bo plinovod TANAP, po katerem bo potekal zemeljski plin iz Azerbajdžana, omogočal transport do 32 milijard m³ plina na leto. Dobava plina iz Azerbajdžana bo dodatno prispevala k zmanjšanju odvisnosti od Rusije, prav tako pa povežala EU z največjimi nahajališči zemeljskega plina na svetu. EU je v zadnjih letih pod pritiskom zaradi negotovih dobav plina iz Ukrajine in v napetih odnosih z Rusijo zaradi rusko-ukrajinskega konflikta ter priključitve krimskega polotoka. Dobava plina iz Azerbajdžana ter izgradnja plinovoda TANAP sta prvi uspešen projekt, ki omogoča dostop EU do Bližnjega vzhoda, saj se je pred tem EU zavzemala za izgradnjo plinovoda Nabucco, ki bi povezoval Avstrijo in Turčijo ter potekal naprej vse do Azerbajdžana in Irana, vendar se je projekt leta 2013 ustavil (European Comission, 2014; Yorucu & Mehmet, 2017).

Zmanjšanje povpraševanja po zemeljskem plinu pa je vplivalo na uvoz utekočinjenega plina iz Katarja, saj je njegov uvozni delež v EU padel s 7,7 % v letu 2015 na 5,8 % v letu 2018. Po drugi strani pa je ruski delež še vedno ostajal na izjemno visoki ravni, saj je bil v letu 2015 njihov uvozni delež 37 % ter se v letu 2018 še povečal na 40,2 % (Statista, 2019; Eurostat, 2019).

Stabilnost oskrbe z energijo v EU kot tudi varnost sta lahko ogroženi, če je delež uvoza skoncentriran na relativno majhno število trgovskih partnerjev. Rusija je v letu 2017 uvozila 30 % nafte v EU, medtem ko je Savdska Arabija obsegala samo 7 % uvoznega deleža. Podobno stanje je bilo tudi na področju zemeljskega plina.

Grafikon 1: Poraba zemeljskega plina v evropski regiji OECD do leta 2040 (v milijardah m³)

Vir: EIA (2016, str. 39)

V letu 2012 je Evropa porabila približno 504 milijarde m³ zemeljskega plina in glede na povprečno rast porabe, ki znaša 1,3 %, se ocenjuje, da bi lahko le-ta do leta 2040 preseгла 700 milijard m³ (EIA, 2016).

3.6 INTERES IRANA IN KATARJA

Leta 2009 je Katar predlagal Turčiji izgradnjo plinovoda, ki bi potekal od katarskega nahajališča v Severni Domi, Savdske Arabije, Jordanije, Sirije in Turčije do Evrope. Turčija je predlog podprla in naznanila, da bodo takoj ustanovili delovno skupino, ki bo raziskala možnosti o izgradnji plinovoda in predstavila rezultate v najkrajšem možnem času. Ker sta tako Turčija kot tudi Katar tesni zaveznici Amerike, je Amerika podprla projekt tudi zato, ker bi plinovod obšel Rusijo in s tem zmanjšal odvisnost EU od Rusije. Ker ima Katar tretje največje zaloge plina in je hkrati tudi največji proizvajalec in izvoznik utekočinjenega zemeljskega plina, bi izgradnja plinovoda močno okrepila njegovo vlogo pri nadaljnjih dobavah. Katar izvozi v EU kar 30 % proizvedenega plina, proizvodnja plina in nafte pa vpliva na kar 60 % BDP-ja. Ker se že ves čas dogovarja tako s Turčijo kot tudi s posameznimi državami EU o povečanju dobav utekočinjenega zemeljskega plina, je imel zato motive o izgradnji še toliko večje. Vendar je takrat Asad predlog zavrnil, ker je trdil, da ščiti prijateljske odnose z Rusijo in Gazpromom, saj bi z izgradnjo tovrstnega plinovoda zmanjšali evropsko odvisnost od Rusije (Finkel, 2018). Istega leta je Asad naznanil energetska politika štirih morja, ki bi trgovsko združevala Turčijo, Irak, Iran in Sirijo ter povezovala Črno morje, Mediteransko morje, Kaspijsko morje in Perzijski zaliv. Predlog je predstavil državam v regiji, vendar z njim ni bil najbolj uspešen.

Tako Turčija kot Katar sta s pričetkom nemirov v Siriji podprli opozicijo. Katar je pri tem namenil 3 milijarde dolarjev za podporo uporniških celic, Turčija pa pričela igrati dvojno igro, saj je bila na strani ZDA, vendar kljub temu sodelovala s Sirijo in želela, da Muslimanska bratovščina prevzame večjo vlogo v politiki, saj bi s tem tako Turčija kot tudi Katar dosegli večji vpliv znotraj Sirije (Foster, 2018; Godzimirski, 2018).

Iran izvozi približno 22 % nafte na Kitajsko, zaradi česar so ZN razmišljali o uvedbi dodatnih sankcij med leti 2008 in 2012. Nahajališče plina Južni Pars (Severna Doma), kjer si zaloge plina delita Iran in Katar, je največje nahajališče na svetu. Domneva se, da naj bi zaradi Asadove zavrnitve katarskega predloga tako Savdska Arabija, kot tudi Katar in Turčija, želele zrušiti Sirski režim in ga nadomestiti z Muslimansko bratovščino. V letu 2011 so Sirija, Iran in Irak podpisale sporazum o gradnji 10 milijard dolarjev vrednega plinovoda, imenovanega Islamski plinovod. Predvideno je bilo, da bi ga gradili tri do pet let, potekal pa bi od iranskega pristanišča Assalouyeh, ki se nahaja v Južnem Parsu v Perzijskem zalivu, prek Iraka do Damaska. Iran pa ga je nameraval nadaljevati od Damaska prek Libanona do pristanišča na obali Sredozemskega morja, od koder bi ga pošiljali v EU (EIA, 2011; Finkel, 2018).

4 ZGODOVINA SIRIJE

Verski spori so bili v toku zgodovine različno obsežni in na trenutke kruti, a v obdobju blaginje in napredka zelo miroljubni. Tako se je po Mohamedovi smrti oblikovalo več različnih verskih skupnosti, ki so si vsaka po svoje razlagale sprva enotno islamsko veroizpoved. Poleg že omenjenih sunitov in šiitov, obstajajo še zaidi, dvanajstniki, vahabiti, izmaeliti, shizmatiki, sufizti ter alaviti. Ciljna verska skupina v primeru Sirskega konflikta so alaviti, saj spadajo pod šiitsko versko skupino, njihova verovanja in nameni pa so še vedno zaviti v tančico skrivnosti, saj po njihovem mnenju tega ne smejo deliti s pripadniki ostalih sekt. Alaviti so morda bolj znani pod imenom nusajriti vendar se je v 20. stoletju ime zamenjalo. Ta verska sekta je nastala nekje sredi 9. stoletja v Iraku in velja kot edina skrajna veja šiizma, veja, ki pretirava v veri. Alaviti so verska sekta, ki časti islam v najbolj zgodnjem obdobju oziroma po nekaterih podatkih tudi čas pred islamom in ga nekako povezuje med seboj.

Po mnenju nekaterih avtorjev se alavite uvršča izven šiitske verske skupnosti, saj nimajo obredov v mošejah, molitev ni vodena s strani duhovščine. Koran si razlagajo bolj svobodno, rituali so tajni, saj jih ne delijo z neverniki (podobno kot ismailiti). Kljub temu pa so sprejeli kult dvanajstih imamov, mentalno disimulacijo in obeleževanje smrti imama Huseina (Šterbenc, 2005). Lahko bi rekli, da je alavizem po eni strani precej bolj drugačen od islamske vere, a je kljub temu prevzel nekaj temeljnih šiitskih verovanj. So sicer manjše gibanje, ki obsega približno 12 % sirskega prebivalstva, a pod to sekto spada tudi družina al-Assad, ki jo sunitiski del prebivalcev obtožuje, da so suniti pod njimi zatirani, alaviti in šiiti pa privilegirani (Haddadi, 2012).

Začetek družine al Asad seže v leto 1930 z rojstvom njegovega očeta, Hafeza al Asada, ki je prihajal iz skromne alavitske družine z območja Latakije. Današnja državljanska vojna v Siriji je s predsednikom Bašar al Asadom, ki kot predsednik Sirije nadaljuje vladavino družine al Asad, tesno povezana (Ferfila, 2017a).

Leta 1970 je Hafez al Asad zaradi nestrinjanja z retoriko arabskih voditeljev proti Izraelu prevzel oblast v Siriji. Najprej je preoblikoval Batistično stranko, preko katere je kasneje nadziral dogajanje v državi. Batistična stranka je pričela slediti svojemu voditelju, hkrati pa je bil pogoj za zasedbo kakršnegakoli pomembnejšega položaja v državi včlanitev v stranko. V ustavi je zapisal, da je Batistična stranka vodilna stranka v državi in družbi, vendar dopustil tudi obstoj nekaterim nebatističnim političnim strankam, ki so dobile celo nekaj ministrskih sedežev. S tem je najverjetneje želel doseči raznovrstnost v politiki, da se zmanjša nestrpnost in napetost na enak način, kot je to počel z verskimi sektami ter različnimi lokalnimi poglavarji. V času svoje vladavine je sprejel delegacije predstavnikov ljudstva ter potoval po državi, kjer je lahko neposredno od prebivalcev izvedel za dogajanja v njihovem

okolju. S tem pristopom si je zagotovil večjo povezanost z ljudstvom in njihovo zaupanje, informacije, ki jih je prejel od njih, pa so mu omogočile vnaprejšnje odpravljanje družbene problematike. Vzpostavil je guvernije, na katere je bila razdeljena Sirija, znotraj njih pa lokalno voljene svetovalne odbore, ki so pomagali iz Damaska poslanemu guvernerju pri delu. Le-ta pa je moral sodelovati še z lokalno vodjo Batistične stranke ter vodjo varnostne službe. Vse to je dajalo Hafezu še večjo moč in nadzor nad sistemom, saj je s tem izničil možnost upora ljudstva oz. povezovanje vodilnih položajev ter vojaških oficirjev proti njemu (Lefevre, 2013; Ferfila, 2017a).

Že na začetku svoje vladavine se je Hafez zaščitil tako, da je preoblikoval delovanje vojske. Pred tem je bilo samoumevno, da so vojaško koalicijo sestavljali revolucionarji in oficirji, a pod njegovim vodstvom je to postalo del zgodovine. Kot vrhovnemu vojaškemu poveljniku so mu vsi vojaški poveljniki odgovarjali neposredno, prav tako si je podredil vse varnostne službe. Ker se je zavedal, da lahko vojska proti njemu sproži ponoven državni prevrat, je temu sektorju namenil posebno pozornost. Večja pozornost vojaškemu sektorju je pomenila tudi večjo varnost proti morebitni ljudski vstaji. Eden izmed ukrepov za lojalnost vojske je bila postavitve alavitskih vojaških poveljnikov na položaje. V nekem obdobju je bilo od 31 poveljnikov kar 19 pripadnikov alavitov (Ferfila, 2017a).

Kljub temu da je Hafez izvajal avtoritarni režim preko uvedbe zakona o izrednih razmerah iz leta 1963, ki je določal, da so varnostne službe nad zakonom – kar je dalo moč policiji in ostalim organom iz varnostne veje oblasti, da zaprejo, mučijo ali celo ubijejo vsakega posameznika, ki bi se jim zdel sumljiv ali predstavljal grožnjo za družbeni/državni sistem – pa je bil sam aktiven na področju razvoja države in življenjskega standarda. Po celotni državi je postavil šole, vzpostavil električno omrežje ter vodovodno infrastrukturo v še tako odročne kraje. S svojimi dejanji je prispeval k znižanju smrtnosti otrok in zvišanju pričakovane življenjske dobe ljudi, pri čemer gre izpostaviti, da je bila pred državljansko vojno leta 2011 življenjska doba 76 let, danes pa le še 56 let. Hafez je bil aktiven tudi na področju gospodarske infrastrukture, kot so železnice in ceste, na pomoč je priskočil kmetom in jih rešil oderuškega izkoriščanja s strani lastnikov zemlje ter posojevalcev denarja. Nacionaliziral je vsa večja podjetja in povečal državni sektor, v katerem je bilo leta 1960 zaposlenih komaj 14.000 ljudi, leta 1992 pa kar 700.000 (Ferfila, 2017a; McHugo, 2014).

V času njegovega vladanja in reform, ki so bile v večini tudi ugodne za ljudstvo, predvsem na področju šolstva in zdravstva ter ostale gospodarske infrastrukture, pa se je Hafez soočil tudi z negativnimi posledicami svojih reform. Z nacionalizacijo so vzeli tako zemljo kot podjetja, ki so bila pred tem v lasti sunitov. Vedno večji državni aparat je na eni strani povzročal visoko stopnjo birokratizacije ter gospodarske neučinkovitosti, na drugi strani pa preko Batistične stranke spremembo družbene elite. Tako so staro sunitško elito, ki je bila

vekomaj spoštovana in ugledna v družbi, popolnoma izrinili in jo nadomestili z novo. Razlog, da je do tega prišlo, leži predvsem v načinu, kako je Hafez prišel na oblast. Ker je z državnim udarom prevzel vladanje, se je moral zanesti na ljudi, ki so mu nudili zvestobo, kar so bili predvsem alaviti, podeželsko, neizobraženo in revno ljudstvo. Kot je že omenjeno, je v določenem obdobju obseg alavitskih poveljnikov varnostnih služb obsegal kar 19 poveljnikov od skupno 31. Zaradi močnega zaupanja v alavite je odstotek alavitskih oficirjev dosegal kar 42 %, četrtnina alavitskih posameznikov pa je bila na vodstvenih položajih znotraj Batistične stranke. Alaviti so nedvomno izstopali iz povprečja, saj je bil večinsko suntiski del prebivalstva na področju ključnih položajev v manjšini. Hafez se je tega zavedal in v zameno za to na ključna mesta v vladi postavil sunito z namenom preprečitve morebitnih trenj znotraj ljudstva, ter vseskozi zatrjeval, da alaviti v njegovi družbi nikakor niso privilegirani (Ferfila, 2017a).

Kljub Hafezovim dejanjem pa se je stopnja nezadovoljstva na strani sunitov povečevala. Nastala je opozicija, ki je nasprotovala Hafezu z namenom zaščite sunitov pred režimom in kot glavni cilj upora oblastem izpostavljala islam. Opozicijo je predstavljala politična stranka Muslimanska bratovščina. Ta pa je bila sestavljena iz več celic, ki so se imenovale Hama klan, Klan iz Alepa, Krilo iz Damaska. Poleg Muslimanske bratovščine je obstajala tudi Bojujoča Avantgarda, organizirana skupina, ki bi bila po današnjih kriterijih označena za teroristično organizacijo. Filozofija Muslimanske bratovščine je bila podrejena ideologiji posamezne celice, namreč ko je vodenje stranke prevzelo Krilo iz Damaska, je stranka delovala v duhu diplomacije, vendar ko je vodenje muslimanske bratovščine prevzel Hama klan, se je filozofija bolj zgledovala po Bojujoči avantgardi oz. po uporabi nasilja za doseg ciljev (Ferfila, 2017a).

Leta 1980 je bil nad Hafez al Asadom izveden atentat s strani Bojujoče Avantgarde, katerega je čudežno preživel. Režim je dejanja Bojujoče Avantgarde izkoristil za boj proti Muslimanski bratovščini, ki je bila kot politična stranka največji tekmeč Batistične stranke. Zaradi zapiranja pripadnikov opozicije je Muslimanska bratovščina menila, da je treba odgovoriti z nasiljem, in sklenila zavezništvo z Bojujočo Avantgardo (Ferfila, 2017b).

Leta 1982 je prišlo do čelnega spopada med režimom in sirske opozicijo v mestu Hama, ki sta jo sestavljali Muslimanska bratovščina ter Bojujoča Avantgarda. Ideja s strani Bojujoče Avantgarde je bila čelni spopad z režimskimi silami, saj posamezni gverilski napadi ne prinesejo nobenega pravega rezultata. Ob tem je bilo tudi splošno prepričanje znotraj organizacije, da bi spopad sprožil verigo nadaljnjih uporov po večjih mestih, kot sta Damask in Alep. S čelnim spopadom bi se soočili z glavnino sirske vojske, pri katerem bi zmagovalec kasneje tudi odločal o nadaljnji usodi države oziroma režima. Z namenom razširitve upora po ostalih večjih mestih pa bi paralizirali delovanje države in razpršili moč vojske po celotni državi (Lefevre, 2013).

Spopad v mestu Hama je trajal 3 tedne in določene predele mesta popolnoma uničil. Tudi z vidika Hafeza al Asada je bila zmaga ključnega pomena, saj bi s tem poskrbel za uničenje glavnine terorizma in opozicije. Dogodek je bil pozneje poimenovan masaker v mestu Hama, vendar ni točno znano, koliko je bilo dejanskih žrtev. Rifat al Asad naj bi nekoč izjavil, da je bilo žrtev 38.000 (Rayner, 2011). Ocene žrtev so variirale od 2.000 pa vse do 40.000, odvisno od pristranskosti vira. Vendar pa je DIA (ang. US Defense Intelligence Agency) trdila, da je bilo žrtev približno 2.000, skupaj s 400 džihadisti. Simpatizerji Asadovega režima so ocenjevali število žrtev na 3.000, medtem ko so kritiki ocenjevali število le-teh na 40.000. Večina avtorjev se danes strinja, da je realnejše število žrtev od 5.000 do 20.000. A Muslimanska bratovščina je trdila, da je režim zagrešil masaker, ki je terjal 40.000 žrtev (Lefevre, 2013, str. 128; Hokayem, 2013, str. 45; Anderson, 2016; Ferfila, 2017a, str. 25).

Po nepričakovano močnem upor v mestu Hama so oblasti uvedle temeljito preiskavo, saj je bil režim presenečen nad močjo skrajnejšev. V preiskavi so odkrili več kot 15.000 kosov orožja, katerih serijske številke so vodile do Iraka, Savdske Arabije do Jordanije. Sicer sirska obveščevalna služba ni bila mnenja, da je za upor odgovoren Irak, pa vendar je imel določeno stopnjo vpletenosti. Zaradi iraške podpore islamistom so se napetosti med državama tako zaostriale, da je skoraj privedlo do vojne med njima. Leta 1980 je režim izgnal iraškega veleposlanika iz Damaska. Po krizi v Hami leta 1982 je Sirija popolnoma prekinila odnose z Irakom ter zaprla mejo in s tem tudi plinovod, ki je iraško nafto povezoval s Sredozemskim morjem. Ironično je, da je Muslimanska bratovščina našla zaveznika v iraški oblasti – v Batistični stranki – medtem ko je sirska Batistična stranka sklenila zavezništvo z Iranom, kjer je bil na oblasti islamizem (Lefevre, 2013; Hokayem, 2013; Anderson, 2016).

Pri preiskavi orožja iz upora v mestu Hama so ugotovili, da sta bili vpleteni tudi Jordanija in Egipt, in sicer pri nujenju pomoči Muslimanski bratovščini. V tistem obdobju so se napetosti med državami povečevale ravno zaradi namena prevlade v geopolitičnem prostoru. Kot odgovor napetostim in spremembam geopolitičnega prostora Bližnjega vzhoda se je Sirija povezala s Sovjetsko zvezo, s katero je sklenila pakt prijateljstva (enako kot z Iranom), ter podprla njihov napad na Afganistan. S tem dejanjem je izgubila ugled pri Ameriki, ki je bila sredi hladne vojne s Sovjetsko zvezo. Amerika je preko svoje zaveznice Savdske Arabije pričela z izvajanjem podpore islamističnemu gibanju v Siriji, sicer z večjo previdnostjo kot Irak, a kljub temu je Savdska Arabija sprejela izgnane pripadnike Muslimanske Bratovščine ter jim nudila vso finančno podporo, najverjetneje zato, ker Savdska Arabija ne podpira alavitov ter njihove ločitve vere od politike (Lefevre, 2013).

Potem ko je Sirijo v osemdesetih prav tako doletela tudi kriza s pomanjkanjem hrane, je za režim Hafeza al Asada bila samooskrba Sirije s pšenico strateškega pomena. Zato so strmeli k temu, da postane Sirija samozadostna z njeno pridelavo. Zaradi geografske lege v Siriji pridelujejo trdo pšenico in navadno ali mehko pšenico, ki jo sejejo pozno jeseni ter žanjejo

v aprilu ali maju. V obdobju 1989–1990 je uvoz pšenice znašal 1,1 milijona tone. Zaradi strmenja k samooskrbi je Siriji uspelo postati samozadostna z oskrbo pšenice v manj kot desetih letih, saj ji v letih 1998, 1999 pšenice ni bilo treba več uvažati temveč jo je 650 tisoč ton celo izvozila (Ciro & Vercueil, 2003).

5 SIRIJA IN BAŠAR AL ASAD

Hafez al Asad je v sredini devetdesetih prejšnjega stoletja izbral za svojega naslednika sina, Bašarja al Asada. Bašar se je šolal v Londonu za oftalmologa ter imel odlično znanje angleškega in francoskega jezika. Ker ga je izredno zanimala informacijska tehnologija, so mu pripisali naziv reformista, ki bo nasledil očeta in moderniziral državo. Malo pred smrtjo Hafeza so z ustavnimi spremembami poskrbeli za znižanje najnižje dovoljene starosti predsednika z namenom, da Bašar postane naslednji predsednik Sirije. Ko je 10. junija 2000 Hafez al Asad umrl, se je pričel Bašarjev prevzem oblasti. Bašar kot edini kandidat Batistične stranke na predsedniških volitvah dobil 97,29 % glasov, 3 dni pred koncem 40 dnevnega žalovanja pa je že imel inavguralni govor pred sirskega parlamentom. Ljudstvo je bilo zadovoljno, saj je prevzem oblasti potekal brez konflikta. V primeru, da bi bil izbran drug kandidat, bi najverjetneje prišlo do boja za oblast in državljanske vojne (Perthes, 2004; Ferfila, 2017a).

Bašar al Asad je kot novi predsednik sprožil idejo o modernizaciji režima in o bolj demokratičnem sistemu države, kar je poudaril tudi v svojem inavguralnem govoru. Stremel je k ideji, da bi ustanovil sirskega obliko demokracije. Kljub temu da je sirskega državni sistem deloval kot monarhični totalitarizem, je bila ideja o demokratičnem preoblikovanju državnega sistema zgolj v smislu, da bi Nacionalna progresivna fronta, koalicija, znotraj katere je delovala Batistična stranka, prisluhnila željam ljudem in uvedla spremembe po lastni presoji. S prevzemom oblasti se je v Siriji pričelo obdobje, imenovano Pomlad v Damasku. V tem obdobju je omogočil večjo politično svobodo in kritiko, stremel k večji vlogi trga in izboljšanju položaja žensk v družbi ter večji vlogi pravne države. Prav tako je odpravil tudi prepoved uvoza satelitskih anten, kar je veljalo v 90. letih. Pomembnejša odločitev predsednika je bila zaprtje zapora Mezze, vojaškega in političnega zapora v Damasku, kjer so bili zaprti tudi skrajni islamisti. Dal je izpustiti 600 političnih zapornikov in jim podelil amnestijo, preostalih 900 zapornikov pa je ostalo še vedno priprtih. Podelil je tudi nove državne licence za neodvisne časopise, dovolil ustanovitev civilnih iniciativ za človekove pravice, ustanovil odprtje prostora za razprave o politikah in kritikah delovanja vlade. Bašar je v sklopu novih reform odobraval tudi levičarje in liberalce, h katerim je spadala Ljudska demokratska stranka, sestavljena iz nekdanje Komunistične stranke ter Muslimanske bratovščine. Ljudska demokratska stranka je izdala manifeste, v katerih je pozivala k pluralistični družbi. Obdobje je trajalo do objave Memoranduma 99, ki so ga pripravili aktivisti in v njem zahtevali večje svoboščine in odpravo zakona o izrednih razmerah, ki je bil v veljavi že 30 let. Zahtevali so tudi uveljavitev pluralističnega političnega okolja, kar pomeni odpravo diktature in enopartijskega sistema. Tako Asad kot tudi Batistična stranka so grožnjo in zahteve aktivistov vzeli resno in se poslužili represivnih ukrepov, s čimer se je obdobje Pomladi v Damasku tudi končalo. Kot je Patrick Seale v svoji knjigi *Asad: Boj za*

Srednji vzhod »Sirija al Asad« (1989) zapisal, se Asad ni bil pripravljen odreči svoji vladavini, Batistični stranka pa ne svoji vodilni vlogi v državi (Seale, 1988; Perthes 2004; Ferfila, 2017a).

5.1 GOSPODARSTVO, POLITIKA IN REFORME

Režim v Siriji temelji na treh vejah, ki predstavljajo temelje za delovanje državnega aparata. Prva veja je centralizirana javna uprava, druga Batistična stranka in tretja je varnostna veja oblasti. Izven Damaska je imela najpomembnejšo vlogo mukhabarat (obveščevalna služba), saj je imela pod nadzorom celotno državo.

Bašar al-Asad se je tako kot njegov oče tudi sam posluževal taktike obdajanja z ljudmi, ki jim je zaupal. To so bili predvsem člani njegove družine. Po izvolitvi je zamenjal vse glavne urednike v državnih medijih, vse guvernerje provinc in vodje Batistične stranke v posameznih provincah. V dveh letih po izvolitvi je torej zamenjal tri četrtine od 60 posameznikov, ki so bili na visokih političnih, upravnih ali vojaških položajih. Prav tako pa je s spremembami poskrbel, da je v 250-članski parlament prišlo kar 178 novih članov (Perthes, 2004).

Preden je Bašar prevzel predsedniško funkcijo, je bil vodja Sirske računalniške družbe (SCS), kar je imelo vpliv na njegovo javno podobo. S tem se je predstavil javnosti kot moderen in napreden, kar se je odražalo tudi v njegovem kabinetu, ki je zajemal portfelj s področja ekonomskih politik, tehnologij ter usposabljanja in izobraževanja. Večina ministrov je imela univerzitetno izobrazbo, pridobljeno v zahodnih državah, predvsem s področja inženirstva in ekonomije. S to ekipo napredno mislečih intelektualcev je Bašar želel izpeljati reforme v smeri modernizacije in napredka.

Bašar je s prevzemom oblasti leta 2000 prevzel tudi slabo gospodarsko stanje države, za kar je bilo treba posodobiti celoten finančni sistem. Pri tem se je zgledoval po kitajskem modelu gospodarske liberalizacije, pri katerem je oblastni monopol ostal nespremenjen in obljubljal razvoj socialno tržnega gospodarstva. Gospodarstvo je bilo oslabiljeno predvsem zaradi korupcije, zmanjšanih investicij in pomanjkanja trgovskih sporazumov, vse dražjih življenjskih stroškov ter energije in zaradi mednarodnih sankcij. Sirija je v devetdesetih s t. i. 'baby boomom' spadala med države z največjim številom rojstev na svetu, pri čemer se je že takratni režim Hafeza zavedal, da bo v roku desetletja ali dveh na trgu nastalo izjemno veliko povpraševanje po zaposlitvah. S tem Sirija spada med države z najmlajšo populacijo na svetu, saj je bilo v prvi polovici prejšnjega desetletja oz. prvih petih letih vladanja Bašarja kar 40 % ljudstva starih 15 let ali manj, 52 % do 20 let, leta 2010 pa je bilo kar 55 % prebivalstva mlajšega od 24 let (Hokayem, 2013; Perthes, 2004).

Zaradi visoke rodnosti je režim ugotavljal, da mora letno zagotoviti vsaj 300.000 novih delovnih mest, da kompenzira z naraščanjem brezposelnosti ter z vedno večjim

povpraševanjem mladih po zaposlitvi. Stopnja brezposelnosti je leta 2003 znašala 20 % in nato padla na 16 % leta 2007³, kar sicer nakazuje, da je režim delal v pravo smer. Režim je marca 2002 izdal odlok, da se morajo vsi javni uslužbenci, starejši od 60 let, upokojiti. Slednje je vplivalo na cca. 80.000 delovnih mest, ki so se sprostila in odprla vrata mladim za nove priložnosti. Pri tem je želel doseči dva cilja: povečati zaposljivost mladih ter posodobiti javni sektor z mladimi, bolj izobraženimi in ambicioznimi posamezniki (Perthes, 2004). Asad si je prizadeval uslužbenca dodatno izobraževati predvsem na področju računalniške pismenosti, pri čemer je ponudila pomoč celo Francija (Ferfila, 2017a; Ferfila, 2017b, str. 169; Perthes, 2004, str. 29).

Sirski naftni sektor je bil paradni konj sirskega gospodarstva. Z 2,5 milijarde sodčkov naftnih rezerv ter 240 milijard m³ zemeljskega plina Sirija ni predstavljala pomembne svetovne izvoznice nafte. Je pa kljub temu naftni sektor predstavljal pglavitni del sirskega proračuna, saj so bili prihodki od nafte vezani na višino izvozne cene. Vendar je bil zaradi mednarodnih sankcij in tehničnih težav močno prizadet, saj se je skozi leta zmanjšalo število investicij v nahajališča nafte in zemeljskega plina, zmanjšale pa so se tudi količine izčrpane nafte. Razlog za manjšo proizvodnjo je bil predvsem v tehničnih ovirah in zmanjšanih investicijah, saj je proizvodnja s 600.000 sodčkov na dan v letu 1996 padla na 525.000 na dan v letih 2000/2001 in nato skoraj za polovico, na 330.000 na dan v letu 2011 (Hokayem, 2013; Perthes, 2004). Sirska gospodarska rast je bila sicer stabilna, vendar se je režim zavedal, da je njihovo gospodarstvo kljub temu neučinkovito in na dolgi rok nekonkurenčno. Ker je želela Sirija z Bašarjem na čelu prevzeti vlogo glavne in najmočnejše države na Bližnjem vzhodu, je bil Bašar prisiljen najti rešitve, ki bi prinesle povečanje učinkovitosti ter povečanje konkurenčnosti na svetovnem trgu. Zaradi subvencij na področju goriva je Sirija od leta 2006, ko je ustvarila za 1,9 milijarde dolarjev prihodkov iz izvoza nafte, ustvarjala izgubo v višini 100 milijonov dolarjev letno. Samo v letu 2011 je porabila približno 2,5 milijarde dolarjev za vzdrževanje subvencij na področju goriva zaradi suše, ki je prizadela Sirijo.

Sirija je bila v regiji držav vzhodnega Mediterana edina država izvoznica nafte, pa čeprav s skromnimi zalogami le-te. Sirsko ozemlje je predstavljalo izjemno pomembno strateško in energetska točko, saj je omogočalo dostop do Levantskega bazena, ogromnega nahajališča zemeljskega plina in nafte. Poleg tega sta se za dostop do sirske nahajališč borili tudi Kitajska in Indija, kar je predstavljalo geoekonomske interese, Rusija je imela na sirske ozemlju vojaške komplekse, ki so zanjo predstavljali geostrateške interese, ter Izrael, ki je prav tako imel dostop do Levantskega bazena in mu je Sirija predstavljala interes v državni varnosti (Karakazis, Vidakis, & Baltos, 2014; EIA, 2011).

³ Uradni podatki so ocenjevali brezposelnost na 9–10 % vendar je bilo splošno mnenje, da so ti podatki podcenjevali problematiko (Perthes, 2004, str. 71).

Leta 2005 je francosko podjetje CGG Veritas pridobilo seizmične podatke z območja obale in teritorialnih voda Sirije, ki so bili podlaga za nadaljnje raziskovanje. Podatki so nakazovali na območje z visokim potencialom, da bi lahko bilo bogato z zemeljskim plinom in nafto. Nadaljnje raziskave so pokazale, da bi lahko bilo sirska nahajališče del večjega bazena, imenovanega Levantinski bazen, ki se nahaja v Levantinskem morju, in v katerem se po trenutnih ocenah nahaja približno 3,5 milijarde m³ zemeljskega plina in 1,7 milijarde sodčkov nafte. Leta 2010 sta študijo objavili GeoArabia, ki je bila sponzorirana s strani največjih svetovnih naftnih podjetij, in Geološke raziskave Združenih držav (v nadaljevanju USGS). Raziskave USGS so najbolj priznane in citirane na svetu, saj so med drugim ugotovili, da se na celem svetu nahaja 1,7 trilijonov sodčkov nafte, katerih polovica se nahaja na Bližnjem vzhodu (Roberts, 2005). Vse odkar je bila Sirija pod ameriškimi sankcijami, ki so prepovedovale ameriškim podjetjem poslovanje z njo, se je usmerila v sklepanje sporazumov s kitajskimi, indijskimi ter evropskimi podjetji. Istega leta je Sirija tudi gostila srečanje predstavnikov naftnih družb iz celega sveta (med pomembnejšimi so bile Chinese National Petroleum Co. (CNPC), Gulfsands Petroleum iz Velike Britanije, indijsko podjetje za nafto in zemeljski plin, Royal Dutch Shell iz Velike Britanije in francoski Total S.A.), ki so se zanimali za sodelovanje s Sirijo. Leta 2011 je Sirija podelila podjetjema Total in Petro-Canada pravice za izčrpavanje nafte na kopnem, vendar so bili vsi dogovori leta 2011 oz. 2012 zaradi sirske državljanske vojne preklicani. V tem letu je sirska režim prav tako odkril še eno nahajališče zemeljskega plina v bližini mesta Homs, v katerem se nahaja 400.000 m³ plina. Skupna velikost nahajališč zemeljskega plina v Siriji znaša 284 milijard m³ (Gosh Abu & Leal-Arcas, 2013; Aşci, 2018; Ahmed, 2015a).

Prav tako po sirskega ozemlju poteka več tisoč kilometrov plinovodov, ki so bili postavljeni že v obdobju vladanja Hafeza al Asada. Leta 2005 se je porodila ideja o obnovi plinovoda Tapline, ki je bil izven uporabe zaradi raznih nesporazumov. Prenova je bila ocenjena na 300 milijonov dolarjev in bi lahko v teoriji povezala tudi Turčijo. Evropska študija je pri tem ocenila, da je distribucija fosilnih goriv preko plinovodov za 40 % cenejša od distribucije preko tankerjev, ki morajo plačati pristojbino na Sueškem prehodu.

Leta 2009 je Asad naznanil strategijo štirih morja, s katero je želel, da bi Sirija postala energetska središče v regiji. Leta 2008 je Sirija morala uvoziti 141,6 milijona m³ zemeljskega plina in je iz izvoznice postala uvoznica plina. Vendar je leto dni pozneje Asad naznanil politiko, s katero je želel Sirijo popeljati nazaj v izvoznico zemeljskega plina. Predstavljeni so bili tudi podatki, da naj bi se do leta 2020 povpraševanje po zemeljskem plinu povečalo za 100 %. Dolgoročen načrt je bil povezati egiptovski plinovod imenovan AGP, s Turčijo, Irakom, Iranom, Jordanijo, Libanom in Azerbajdžanom. Vzpostavljena mreža plinovodov bi pomenila večje prihodke iz pristojbin kot tudi povečane količine zemeljskega plina, ki bi bil na voljo sirskega gospodarstvu. Leta 2009 sta Turčija in Sirija podpisali memorandum o graditvi povezave plinovoda med AGP in Turčijo, ki naj bi bil dokončan leta 2012 in po

katerem naj bi Sirija prejela od 481 milijonov m³ do 991 milijonov m³ za nadaljnjih 5 let. Poleg tega sta Sirija in Azerbajdžan sklenila sporazum po katerem bi od leta 2012 Azerbajdžan oskrboval Sirijo s plinom, do 1,9 milijarde m³ zemeljskega plina letno. Prav tako je Sirija sklenila sporazum z Irakom in Iranom o graditvi Islamskega plinovoda oz. IGP, ki bi oskrboval evropski trg s plinom. Iz Južnega Parsa v Iranu, ogromnega nahajališča zemeljskega plina bi letno Evropo oskrboval s približno 400 milijardami m³ plina. Projekt je bil ocenjen na 10 milijard dolarjev in bi trajal do 5 let za izgradnjo. Omeniti je treba, da so se z naznanitvijo tega projekta odnosi med Damaskom in Ankaro poslabšali, saj bi plinovod zmanjšal pomembnost Turčije kot energetske sile (Karakazis, Vidakis & Baltos, 2014).

Padec količine proizvedene nafte za 50 % so deloma nadomestili s povišanjem cen nafte ter s povečanjem domače porabe nafte, vendar je to le deloma pokrilo izgube prihodka. Zaradi krize v naftnem sektorju se je sirska gospodarstvo želelo bolj usmeriti v razvoj učinkovitejšega kmetijstva in tekstilne industrije, saj je do takrat kmetijstvo obsegalo 25 % sirskega BDP in zaposlovalo 30 % celotne delovne sile v Siriji, vendar se je tudi kmetijstvo kmalu znašlo v krizi, saj je v drugi polovici prejšnjega desetletja Sirijo prizadela večletna suša (v letih 2006 do 2011). Stagnacija kmetijskega sektorja je trajala dlje časa, sirska oblast pa temu ni namenila dovolj pozornosti, pa tudi sicer se je Bašar bolj osredotočal na razvoj mest kot na razvoj podeželja. Samo v obdobju Iraške vojne je v Sirijo prebegnilo več kot milijon beguncev iz sosednjih držav (samo iz Iraka je prispelo 1,2 milijona beguncev – vendar avtor navede tudi številko 1,5 milijona iraških beguncev (Ferfila, 2017b)). Begunci naj bi bili sicer nastanjeni v begunskih centrih vendar so marsikateri iskali svojo priložnost v mestih in se ob tem tudi odločali za nakupe stanovanj, kar je privedlo do porasta cen stanovanj in ostalih dobrin na trgu. Zaradi povečanega povpraševanja po zaposlitvah v mestih je bil trg delavcev preobremenjen, zaradi večje naseljenosti mest je bila preobremenjena tudi vsa javna infrastruktura, še posebej vodovod v času suše. To je privedlo, da je Asad investicije preusmeril iz podeželja na razvoj mest, kar je bil tudi razlog za množično preseljevanje prebivalcev podeželja v mesta, z željo po boljšem življenju. Ocenjuje se, da naj bi leta 2006 kar 1.5 milijona ljudi emigriralo v mesta, medtem ko je OZN izdal leta 2010 oceno, da je v Siriji zaradi suše z lakoto prizadetih že 3 mio ljudi. Z naštetimi vzroki so tudi izgradnje jezov v Turčiji, zaradi česar se je zmanjšal pretok reke Evfrat, privedle do slabše oskrbe z vodo, saj je pred vojno kar 90 % razpoložljivih vodnih virov bilo namenjenih namakalnemu sistemom, 8 % za gospodinjstva in 2 % za industrijo (Hokayem, 2013; Ferfila, 2017a; Ferfila, 2017b).

Znotraj prvega desetletja vladanja Bašar al Asada so se dogovarjali o pridružitvenem sporazumu k EU ter Svetovni trgovinski organizaciji. Pogovori so bili ovirani s strani ZDA od leta 2003 dalje s tem, ko jim je bil prepovedan uvoz ameriškega blaga in zaradi kasnejših mednarodnih sankcij, povezanih z Libanonsko krizo. Leta 2009 so se pogajanja o pridružitvenem sporazumu neuspešno zaključil in s tem tudi ni prišlo do podpisa. V kolikor bi do podpisa prišlo, bi to omogočilo Siriji dostop do trga evropske unije brez carin in kvot,

kar pomeni tudi veliko večji pritok denarja v državo in zaslužka, kot tudi več evropske pomoči. Z novo ameriško administracijo, ki jo je vodil predsednik Obama, pa so se odnosi med ZDA in Sirijo leta 2009 zblížali in ZDA so sprostile blokado vstopa Sirije v svetovno trgovinsko organizacijo, kar ji je omogočilo status opazovalke (Ferfila, 2017a; Hokayem, 2013).

V desetletju reform in vladanja Asada so dosegli stabilno raven gospodarstva in 4,4 % gospodarsko rast, nizko inflacijo, uravnotežen javni proračun, zadovoljive mednarodne rezerve, celotni javni dolg pa je obsegal 31 % BDP (po Maastrichtskem kriteriju za pristop novih članic znotraj EU pa je določena zgornja meja 60 % javnega dolga), tuje investicije so znašale 1,3 % BDP in so bile usmerjene na področje farmacije, tekstila in hrane. Kljub uspešnemu vodenju gospodarstva, so se pojavile posledice neuspešno odpravljenih težav, kot je porast revščine, ki je leta 2007 znašala 12 %, zvišanje brezposelnosti, ki je v istem letu dosegala stopnjo 16 %, problematika na področju korupcije, klientelizma, razlik v razvitosti regij, vladavina zakona, pomanjkanje elektrike in vode, neizobražena delovna sila ter otežen dostop financiranja. Kmetijskemu sektorju, ki je bilo pod vladavino Hafeza jedro Batistične stranke, pa je Bašar znižal proračunsko sredstva za gospodarske in socialne projekte. Bašar je na podeželje naselil izpuščene zapornike Muslimanske bratovščine in salafiste (Ferfila, 2017a; Hokayem, 2013).

6 PRIČETEK NEMIROV IN DRŽAVLJANSKE VOJNE

15. marca 2011 se je Sirija po štirih desetletjih vladavine družine Al Assad znašla na eni izmed največjih prelomnic v svoji zgodovini. Tega dne so se pričeli proti vladni protesti v mestu Dera, ki so se kasneje sprevergli v obsežno in mučno državljansko vojno. Dera je relativno majhno mesto na jugu Sirije, blizu meje z Jordanijo in spada pod regijo Houran. Prebivalstvo šteje približno 150.000 ljudi in je znano po velikih plemenskih klanih, kateri razdvajajo narod na različne sekte (Erlich, 2016; Balanche, 2018).

Mnenj in tolmačenj o tem kaj bi sprožilo upor je veliko vendar sam upor še vedno zavira tančico skrivnosti in nepojasnjenih okoliščin. Bašar al Asad je vse do pričetka nemirov samozavestno trdil, da je Sirija varna pred arabsko pomladjo. Tako je še nekaj tednov pred nemiri v intervjuju za Wall Street Journal zatrdil, da so dogodki v Egiptu in Tuniziji posledice prepozno sprejetih reform, s čimer je želel povedati, da je sam za reforme že poskrbel (Hokayem, 2013, str. 15). Bašar je v odgovor na arabsko pomlad v severni Afriki legaliziral uporabo Facebooka in YouTubea v Februarju 2011 (Erlich, 2016, str. 152).

Prvi znaki nezadovoljstva so se pričeli 26. januarja 2011 po samosežigu Hassana Ali Akleha in nadaljevali 28. januarja 2011 z demonstracijami v mestu Ar-Raqqah, v katerih sta bila ubita dva vojaka kurdskih korenin. 3. februarja 2011 je bil na socialnem omrežju 4. in 5. februar razglašen za 'dan besa'. V tednih po tem so bili organizirani manjši protesti v Damasku, a je bil odziv bodisi neznamenit ali pa so jih varnostne sile hitro zatrle (Muftau, 2016; Ferfila, 2017b). Eden prvih sloganov v sirske vstaji se je glasil »Ne ponižujte sirskega ljudstva!«, ki ga je izjavil lokalni trgovec na protestih proti nasilju policije v starem predelu Damaska (al-Hariqa), 17. februarja 2011. Protesti so izbruhnili potem, ko je policist ponižal sina lokalnega trgovca (Slim & Trombetta, 2014; Weiss & Hassan, 2015). Po ogledu videa o protestu na YouTubeu je mogoče opaziti dokaj številčno množico ljudi⁴. Ljudstvo si je po zgledu arabske pomladi v sosednjih državah želelo demokracijo, svobodo in napredek. Dovolj jim je bilo korupcije, arogantnega in grobega odnosa režima, avtoritarnega sistema in diktatorske družine, ki je vladala Siriji več kot 40 let in gledala le na lastne interese.

Zasuk v udeležbi protestov in vstaje ljudstva proti Asadu se je zgodil v drugi polovici februarja, ko je po mestu Dera skupina otrok napisala po zidovih stavb več protivladnih grafitov. Viri si pri tem niso popolnoma enotni, vendar če povzamemo avtorje, ki bolj ali manj podobno opisujejo dogodek, naj bi se povod za demonstracije pričel mesec dni pred tem, 16. februarja 2011 (Hokayem v Ashes of Hama omenja zgolj februar 2011), ko je skupina dvajsetih otrok (Lefevre, 2013; Weiss & Hassan v knjigi ISIS omenjata skupino petnajstih otrok), starih med 9 in 15 let (Ferfila, 2017b; Pollack, in drugi, v knjigi The Arab

⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=cEM1z5KPdWg&feature=youtu.be>; objavljeno dne 13. 1. 2014

Awakening omenjajo skupino petnajstih otrok, starih 10 do 15 let), napisala več grafitov po mestu s slogani »Mi hočemo svobodo« (Lefevre, 2013; Ferfila v knjigi Libanon in Sirija omenja zgolj »svoboda«), med drugim tudi grafit na zid šole »Ti si naslednji, zdravnik« (Weiss & Hassan, 2015). Izjava, ki za marsikoga nima posebnega pomena, vendar je bila zapisana v času arabske pomladi, ki je odnesla dolgoletne voditelje Tunizije, Egipta in Libije. Z izjavo »Ti si naslednji, zdravnik« so mislili na Bašarja al Asada, ki je po izobrazbi oftalmolog. Režim je izjave vzel resno in takoj zatem ukrepal tako, da je sprožil pregon storilcev.

Po nekaj dneh so agentje tajne policije storilce našli in jih odpeljali na zaslišanje v Damask, kjer so jih tudi mučili (Pollack, in drugi, 2011 v knjigi The Arab Awakening pri tem omenjajo puljenje nohtov; Erlich, 2016, str. 152, pri tem navaja, da so bili nekateri tudi ubiti; ferfila, 2017b; Lefevre, 2013; Hokayem, 2013). Dva tedna pozneje so bili otroci še vedno priprti, oblast jih ni imela namena izpustiti, zato so se očetje priprtih otrok odločili sami ukrepati in se napotili do generala Atif Najiba. Slednji je bil bratranec Bašar al Asada, ki je bil eden izmed glavnih oseb v varnostni veji oblasti, za katerega so agentje tajne policije delali. Lefevre pri tem povzame pogovor z enim izmed najbolj vplivnih duhovnikov v mestu, Moti' al Batinom, ki je dejal, da je Atif Najiba očetom, ki so prosili za izpustitev otrok, dejal: »Pozabite na svoje otroke, naredite nove, in če tega ne zmorete, mi pripeljite svoje žene!« (Lefevre, 2013, str. 183).

Ponižani očetje so se skupaj s simpatizerji odločili za protest na ulicah. Vse več Sircev se je počutilo ponižanih s strani režima in v zadnjih dogajanjih prepoznalo brutalnost in neusmiljenost režimskih sil nad lastnim ljudstvom. 15. marca se je na ulicah Dare zbralo več tisoč ljudi, ki so zahtevali izpustitev otrok ter prepoved nasilnega vedenja policije (Ferfila, 2017b; Erlich, 2016 navaja, da se je zbralo več kot 600 ljudi, ki so od lokalnega guvernerja zahtevali izpustitev otrok). Policija in vojska sta demonstrantom odgovorili s silo in dva do štiri demonstrante pri tem tudi ubili (Ferfila navaja štiri, medtem ko Erlich navaja dva ubita).

Dne 16. marca se je zbralo na ulicah Dere že 20.000 ljudi, ki so nadaljevali z nasilnimi protesti in napadli guvernerjev urad, zažgali pisarno Batistične stranke in prostore Syriatela. Ob tem so postavili tudi svoje zahteve, kot so: izpustitev vseh političnih zapornikov, kaznovanje vseh tistih, ki so streljali na protestnike, končanje 48 let trajajočih izrednih razmer ter končanje korupcije v državi (Ferfila, 2017b, str. 132).

Ker so bila večja zborovanja ljudi dovoljena zgolj pred mošejami, so slednje hitro postale središča zborovanj za vse protestnike. Iz tega razloga so tudi mošeje postale glavne točke napadov režimskih sil. Prej omenjeni vplivni duhovnik Moti' al Batin trdi, da je vojska vkorakala v vse tri mošeje v mestu in pri tem vzklikala »Alah je slab!« ter streljala na množico ljudi (Lefevre, 2013, str. 183). Ta dogodek navaja tudi Ferfila in ga časovno opredeli na 23. marec, ko je vojska napadla mošejo, v kateri so imeli protestniki organizirano začasno bolnico za vse poškodovane. V napadu je umrlo 15 ljudi in več 100 je bilo ranjenih (Ferfila,

2017b).

Vendar Joby Warrick v knjigi *Black Flags* (Warrick, 2015) opisuje nekoliko drugačen potek dogodkov. Trdi namreč, da so se nasilni protesti z zahtevo po izpustitvi pridržanih dečkov pričeli šele 18. marca, tri dni pozneje, kot trdijo ostali avtorji. 20. marca je množica demonstrantov požgala več stavb Batistične stranke. Policija je odgovorila z uporabo pravega streliva in pričela streljati na množico, pri tem pa ubila 15 ljudi (Erlich, 2016, navaja, da so demonstranti manj kot teden dni po pričetku vstaje požgali pisarno Batistične stranke in sodišče). 25. marca se je na ulice Dere, Hame, Homsa in Alepa zgrnila množica ljudi z željo po spremembah (Warrick, 2015). V prvem tednu demonstracij je bilo ubitih od 70 do 100 ljudi, več tisoč ranjenih ter na stotine zaprtih (Warrick navaja vsaj 70 smrtnih žrtev, Ferfila okoli 100).

30. marca je Bašar al Asad obljubil dodatne reforme, povišanje plač, legaliziranje statusa 'izbrisanih' Kurdov itd. (Ferfila, 2017b). Istočasno so tudi zavrnilo zahteve protestnikov, kar je protestnike še dodatno razburilo in privedlo do še večjih demonstracij na območju celotne države (Hokayem, 2013). Kazalo je, da je glavni vzrok za pričetek nemirov ekonomske narave, visoka stopnja brezposelnosti, zmanjševanje investicij na podeželju, vedno manjša oskrba podeželja s pitno vodo, kar je mnoge kmete prisililo k preselitvi v mesta. K protestom je pripomogla tudi suša, ki je Sirijo prizadela v letu 2006 in je trajala več let (Hokayem, 2013; Ferfila, 2017b; Warrick, 2015).

Sirski državni aparat je deloval neodzivno in odsotno, nepripravljeno na potek dogodkov. Bašar je zamenjal guvernerje mest, kjer so potekale demonstracije (Ferfila, 2017b; Anderson, 2016; Balanche, 2018). Sirski režim je vseskozi zatrjeval, da za demonstracijami stojijo tuje države in ekstremisti, ki želijo destabilizirati in uničiti Sirijo, vendar je bil to bolj kot ne samo izgovor za upravičenje nasilja nad mirnimi protestniki (Ferfila, 2017b).

Aprila so se demonstracije nadaljevale in notranji konflikt se je pričel še bolj poglobljati. Konec meseca aprila je bila v mesto Dera poslana enota četrte tankovske divizije, kateri je poveljeval Maher al Asad, brat Bašarja al Asada. Naloga tankovske divizije je bila prekiniti cikel demonstracij in ponovno vzpostaviti nadzor z uporabo brutalne sile. Med obleganjem mesta so izklopili elektriko in vodo ter opravljali hišne preiskave od vrat do vrat, pri tem pa ustrelili vsakega, na kogar so naleteli. Med to operacijo, 29. aprila 2011, se je zgodil incident, ki je še dodatno razburil ljudstvo. V kaosu demonstracij protestnikov, na katere so streljale varnostne sile v kraju Jeezah, blizu mesta Dera, je izginil trinajstletni deček Hamza al-Khateeb. Varnostne sile so ga ujele, mučile, umorile ter deloma tudi razkosale. Njegovo iznakaženo truplo so vrnili družini mesec dni pozneje in v hipu je postal globalni mučenik. Oblasti so takoj naleteli na močne kritike, vendar je Asad vseskozi zanikal odgovornost svojih sil za umor dečka in družino v znak sožalja celo obiskal. Najverjetneje je pri tem šlo za potezo, kjer se Asad prikaže kot dober in spoštljiv predsednik, istočasno pa s truplom

pošlje ustrahovalno sporočilo vsem protestnikom (Ferfila, 2017b; Pollack idr., 2011; Warrick, 2015).

V istem mesecu so se pojavile tudi navedbe o napadih ostrostrelcev sirske vojske, ki so streljali s streh objektov na mirne demonstrante. Glavne tarče so bili voditelji demonstracij, običajno verski vodje, ki so vodili svoje pridige (najbolj obiskane pridige so bile na petkovih molitvah). V Hami so v mesecu maju ostrostrelci streljali naključno na civiliste z namenom, da se množica razbeži in to jim je tudi uspelo. Duhovniki, ki so izvajali svoje pridige, so pogosto opogumljali množice demonstrantov, naj se ne bojijo napadov ostrostrelcev. Že prej omenjeni duhovnik, imam mošeje v Deri, Moti' al Batin je bil sam žrtev strela v hrbet s strani sirskega vojaškega ostrostrelca. Uspelo mu je preživeti in pobegniti v Jordanijo in kasneje v Turčijo. Ob teh navedbah so se pojavila tudi poročanja o usmrčitvah vojakov, ki niso želeli streljati na svoje ljudstvo (Ferfila, 2017b; Warrick, 2015; Lefevre, 2013). Večino poročanj o ostrostrelskih napadih je bilo opravljenih s strani Al Jazeera, ki je v lasti Katarja, in je krivdo uperila na Asada. Tudi marsikateri drugi zahodni mediji so odgovornost pripisali Asadu (kot pri domnevnem kemičnem napadu). V mesto Dera je bila poslana četrta tankovska divizija z namenom prekinitve kroga demonstracij in nasilja, zato ni popolnoma jasno, zakaj bi Asad postavil na strehe objektov ostrostrelce, da streljajo po pogrebih in zborovanjih vodje demonstracij, če bi lahko preprosto vojska z ulic pregnala ljudi (Anderson, 2016, str. 18, 30). Komu so pripadali omenjeni ostrostrelci, ni bilo nikoli dokazano. Podoben način bojevanja je predstavil že Patrick Seale v svoji knjigi *Asad: The Struggle for the Middle East*, kjer je opisal napad uporniških ostrostrelcev s streh objektov na vojake režima leta 1982 v mestu Hama (Seale, 1988, str. 332).

Število žrtev med civilisti je vseskozi naraščalo, opozicija je navajala, da so varnostne sile samo v aprilu in maju ubile približno 1.100 ljudi, ob tem pa jih še 8.000 zaprle, medtem ko režim Bašarja al Asada števila žrtev civilistov ni omenjal. 8. novembra 2011 je visoki komisar Združenih Narodov za človekove pravice objavil poročilo, v katerem je navedel, da je bilo od marca 2011 dalje ubitih že 3.500 civilistov (Ferfila, 2017b; Slim & Trombetta, 2014). Število padlih pripadnikov varnostnih sil ni znano, najverjetneje zato, da se ne bi sirski režim prikazoval kot šibek (Anderson, 2016). Kljub temu avtor *Inside Syria* navaja, da je do oktobra 2011 v spopadih umrlo preko 1.200 pripadnikov sirske varnostne sil (Erich, 2016).

Ker je Asad želel obdržati sliko stabilne države, so domači mediji smeli širiti le informacije, kot jih je narekoval Asad, tuji mediji pa so kljub pridobljeni novinarski vizi imeli omejen dostop. Tako je bila naslednja poteza Asada v celoti pregnati tuje medije. Kljub tem omejitvam so obstajali posnetki o napadih režimskih sil na demonstrante, ki so hitro zaokrožili po spletu ter socialnih omrežjih tako doma kot po svetu in še dodatno razburili javnost (Ferfila, 2017b; Warrick, 2015; Erlich, 2016; Châtel, 2014).

Mesto Hama je bilo po 30 letih zopet prizorišče množičnih nemirov proti režimu, ki so se

pojavi v juniju (Ferfila, 2017b) ter v juliju, ko je po umiku sirske vojske več kot 400.000 ljudi zavzelo ulice v centru Hame z željo po odstavitvi predsednika Asada, ni pa natančnega podatka, kdaj je do umika vojske prišlo (Erlich, 2016). Sicer so se prvi nemiri v mestu zgodili že v mesecu maju, se po posredovanju vojske umirili, vendar Warrick pri tem ne navaja, da le zaradi ostrostrelskih napadov (ostrostrelcev, o katerih ni natančnih dokazov, ali so pripadali sirskega režimu) temveč tudi ob pomoči tankov, ki so blokirali osrednji del mesta. Kljub temu da se umik vojske postavlja na mesec junij, pa Warrick zamika časovnico na mesec julij. Po več tednih spopadov in številnih žrtvah je Asad 3. julija odpustil guvernerja mesta in v predmestje Hama poslal številčno vojsko, tako pehoto kot tudi tanke, pridružili pa so se jim tudi policisti. Warrick ne navaja točne številke protestnikov, vendar pa omenja veliko množico ljudi na osrednjem mestnem trgu, ki je bila miroljubna. Asad je imel pri tem vso možnost, da s svojo vojsko vkoraka v mesto, vendar tega iz nepojasnjenih okoliščin ni storil.

7. julija se je Robert Ford, ameriški veleposlanik v Siriji (spremljal ga je Eric Chevallier, francoski veleposlanik v Siriji), odločil, da brez vednosti nadrejenih in dovoljenja Asada vstopi v mesto Hama, da si sam ogleda proteste in prepreči morebitno nasilje s strani režima. Warrick navaja, da se je Ford odpravil iz Damaska v Hama in pri tem prečkal številne varnostne točke brez kakršnegakoli preverjanja ter uspel tako priti do miroljubnih demonstrantov. Glede na to, da se je Ford odpravil v mesto Hama brez vednosti svojih nadrejenih kot tudi brez vednosti Asada z namenom preprečitve nasilja, bi kot visok diplomat veljal za najbolj kredibilno prič. V primeru morebitnih izgrediv bi skupaj s francoskim veleposlanikom lahko preprosto izginil v kaosu nasilja, saj naj bi bilo (v kolikor številke držijo) prisotnih 400.000 demonstrantov. Vendar pa že naslednji dan, 8. julija, njegovo prisotnost pospremiijo z vzkliki in praznovanjem, da imajo kot svobodno sirske mesto podporo Amerike. Nekdo iz množice naredi s telefonom posnetek Forda. Posnetek nemudoma obkroži svet. Nikjer ni podatka o tem, da bi zaradi tega Asad umaknil vojsko, temveč zgolj, da so ljudje praznovali pozno v noč in vojaki kot tudi tanki ostali na svojih mestih v predmestju Hame. Mesto Hama pa je bilo, vsaj za tisti trenutek, proglašeno za prvo svobodno sirske mesto (Warrick, 2015, str. 211–216).

Junija je sedem dezerterjev sirske vojske ustanovilo Svobodno sirske vojsko (ang. Free Syrian Army – v nadaljevanju FSA), ki je bila prva 'enotna' sila, ki se je borila proti režimu. Njen poveljnik je bil Riyad al-Asaad (Erlich, 2016; Ferfila, 2017b). Znotraj sirskega konflikta so se pričele pojavljati navedbe o sektarianizmu. Če je bilo pred tem ljudstvo nezadovoljno zaradi socialno ekonomskega položaja, je sedaj pričelo dobivati vedno večji pridih sovraštva med verskimi sektami. Prvi podatek, ki se je pojavil v mednarodnih medijih, ki so pokrivali Sirijo, je bil v obliki slogana »Kristjani v Bejrut, alaviti v krsto«. Julija je 73-letni verski učenjak Adnan al-Aroor iz Savdske Arabije, čigar pridige so bile priljubljene na televiziji med sirske suniti, posvaril vse alavite, ki sodelujejo z režimom, da bodo 'njihovo meso zmleli v strojih

za mletje mesa ter z njim nahranili pse'. Različne verske skupine so zavzele svoja prepričanja in stališča glede konflikta in ob tem je prišlo do prvih poročanj o verskih spopadih med alaviti ter suniti (Lefevre, 2013, str. 185–186).

Oktober so opozicijski aktivisti v Carigradu ustanovili opozicijski Sirski nacionalni svet, ki naj bi združil vse politične aktiviste v tujini in doma v Siriji. V tem času, ko je svobodna sirska vojska že delovala na terenu, so se tudi demonstracije spremenile. Še vedno so bile miroljubne, vendar manj številčne zato, da so se v primeru spopada z varnostnimi silami hitreje umaknile. Vlada Bašar al Asada je še vedno trdila, da za tem stojijo islamski skrajneži (Ferfila, 2017b).

Postopoma se je notranji konflikt iz mirnih demonstracij s strani nezadovoljnega ljudstva vedno bolj poglobljal v državljansko vojno in do konca leta je bila Sirija v državljanski vojni. Kot kaže, je imelo ljudstvo dovolj 40-letne diktature in niso želeli oblasti pod nobenimi pogoji popuščati.

6.1 ALTERNATIVNA RESNICA

Pri dogodkih v Siriji izstopajo različne navedbe o pričetku demonstracij. Viri so si sicer glede splošnih informacij enotni, vendar se pri podrobnostih precej razlikujejo ali so si celo nasprotujoče. Bodisi so isti dogodki različno časovno umeščeni ali pa se na isti časovnici odvijajo različni dogodki, npr. kaj točno so na začetku demonstracij požgali protestniki? Je to bila pisarna Batistične stranke ali celotno poslopje? Je pri tem šlo za enega ali več objektov batistične stranke? So ob tem požgali tudi sodišče, guvernerjev urad ter prostore Syriatela ali zgolj eno izmed vseh naštetih?

Dogodki, ki naj bi pripeljali do notranjega konflikta v Siriji, so se pričeli v začetku februarja 2011, v času Facebook revolucije. Nenavadno je, da so se v državi, ki je po svoji organizaciji bolj policijska država in jo je nadzirala 'mukhabarat', le nekaj dni po legalizaciji družbenega omrežja Facebook in YouTube pričeli pojavljati prvi pozivi k vstaji. Dneva 4. in 5. februar sta bila na družbenih omrežjih proglašena za 'dneva besa', vendar je bil odziv neznaten (Erllich, 2016 (Ferfila, 2017b)). Kot navajajo viri, je zatem sledil množični protest 17. februarja v starem predelu Damaska (Slim & Trombetta, 2014). Na YouTubu je objavljen posnetek, ki prikazuje omenjeni množični shod, vendar je bil objavljen šele 13. januarja 2014, kar kaže na to, da bi lahko bil posnet kjerkoli in kadarkoli, zaradi česar obstaja verjetnost, da je nastal v drugem obdobju ter morda v povezavi z drugimi razlogi, s čimer izgubi svojo kredibilnost.

Mesec dni pozneje so sledile množične demonstracije v mestu Dera v znak podpore staršem otrok, ki jih je tajna policija aretirala in odpeljala na mučenje zaradi grafita na zidu šole. Viri so pri tem enotni kot tudi pri vseh posplošenih informacijah, vendar prihaja do razhajanj v podrobnostih dogajanja, npr. kdo je sprožil nasilje, o številu smrtnih žrtev, o obsegu

posameznih incidentov, kakšen grafit so napisali na zid šole. V literaturi se glede grafitov navajajo slogani v povezavi z Bašarjem in njegovim odstopom, o geslih po svobodi ali demokraciji oz. grafiti po zgledu demonstracij iz ostalih severno afriških držav. Obstaja možnost, da so vsi navedeni grafiti dejansko obstajali, saj se omenja, da je bilo narejenih več grafitov (Ferfila, 2017b; Pollack, in drugi, 2011).

Dne 7. marca 2011 je po poročanju agencije Reuters in Sirske državne tiskovne agencije (SANA) sirsko vojska na sirsko-iraškem mejnem prehodu Tanaf (al-Tanf/al-Tanaf) zasegla večjo količino orožja. Voznik tovornjaka je trdil, da so mu plačali 5.000 ameriških dolarjev za prevoz pošiljke orožja iz Bagdada na neznano lokacijo v Siriji. Informacijo o lokaciji dostave naj bi mu bila posredovana preko mobilnega telefona, ki ga je prejel ob prevzemu tovornjaka, po prečkanju sirsko-iraške meje. Pošiljka je zajemala opremo za nočno vojskovanje, granate, pištole, puške ter ostalo strelivo (Reuters, 2011; Anderson, 2016).

Teden dni pozneje, 15. marca, so se pojavile demonstracije v mestu Dera. Tim Anderson sicer ne navaja posebnosti pri demonstracijah, razen tega, da je Bašar al Asad posredoval pri nemirih ter izpustil pridržane otroke ter takoj odredil zamenjavo guvernerja (Anderson, 2016). Iste dne je Izraelska mornarica ustavila tanker, ki je bil na poti iz Turčije v Egipt, ter zasegla večjo količino bomb, raket in streliva. Po navedbah izraelske vojske naj bi orožje prihajalo iz Irana in bilo preko sirskega pristanišča v Latakiji odposlano v turško pristanišče v Mercinu in nato naprej v egiptovsko pristanišče v Aleksandriji, od koder naj bi bilo odpeljano po kopnem do Gaze. Zanimivo je, da novica obsega nenavadno podroben opis streliva kot tudi nenavadno dolgo pot od Irana do Gaze (Lederman, 2011).

NATO je vseskozi zatrjeval, da je Bašar al Asad v očeh lastnega ljudstva izgubil legitimnost do vladanja, ker mu je strmo padla podpora lastnega ljudstva. Mednarodni mediji so Asada prikazovali kot tirana, ki se krčevito bori za obstoj na oblasti, hkrati pa NATO ocenjuje, da približno 70 % ljudstva podpira Asada, 20 % jih je neopredeljenih in zgolj 10 % jih podpira upornike. Prav tako tudi večina mest s sunitskim prebivalstvom še vedno podpira režim Bašar al Asada. Ne glede na verodostojnost podatkov o priljubljenosti predsednika pa zgornje navedbe potrdijo tudi rezultati volitev v letu 2014, na katerih je Bašar al Asad ob 73,4 % volilni udeležbi prejel 65 % glasov (Anderson, 2016, str. 8).

6.2 VERODOSTOJNOST ZAHODNIH MEDIJEV

Konec aprila 2011 je izraelski Ynet News objavil članek o zrežiranih napadih varnostnih sil na protestnike. Članek je povzemal navedbe Sirske tiskovne agencije, da naj bi varnostne sile v kraju Rakhem al-Hirak v okrožju Dere našle steklenice, napolnjene s pravo krvjo, mobilne telefone s tujimi SIM-karticama ter raznovrstno digitalno in programsko opremo za snemanje prirejenih posnetkov. Ob tem so bile najdene še zažigalne steklenice ali molotovke in razno orožje (Cartalucci & Bowie, 2012). Ker se okrožje Dere nahaja v bližini

tako Jordanije kot tudi Izraela, gre sklepati, da bi bile najdene tuje SIM-kartice v kraju Rakhem al-Hirak najverjetneje od jordanskega ali izraelskega ponudnika telekomunikacij.

Verodostojnost najdb ni bila potrjena, vendar je moč zaslediti omembe o uporabi tujih SIM-kartic tudi v drugih virih. Ker so protestniki ugotovili, da omrežju Syriatel režim prisluškuje, so se na severu Sirije poslužili uporabe turških SIM-kartic, ki so jih zaradi bližine turškega ozemlja zaznali turški oddajniki in se tako izognili prisluškovanju sirskega režima. Protestniki so organizirali svoje shode preko kodiranih SMS-sporočil, saj je režim strogo nadzoroval vsa spletna socialna omrežja. Kodirana sporočila, kot so »gremo na zabavo« ali »pridi na poroko«, so pomenila zbor protestnikov pri mošejah, kjer so bila dovoljena zborovanja večjega števila ljudi (Erlich, 2016, str. 50, 100).

Glede na to, da je bil eden izmed prvih ukrepov Asadovega režima izgon tujih medijev, je večina posnetkov prišla na splet s strani opozicije ali pa udeležencev demonstracij, ki so prikazovali brutalno nasilje s strani varnostnih sil. Te posnetke so zahodni mediji takoj uporabili kot napad in s tem obsodili krutost Asadovega režima, pri tem pa niso dopuščali drugačnih razlag dogodkov, ki so jih predstavljali mediji iz Rusije, Irana ter Sirije (Cartalucci & Bowie, 2012). Ena od kritik Tima Andersona je, da je Al Jazeera, ki je objavila večino posnetkov, v lasti in pod vodstvom Katarja oz. katarskega emirja, ki pa skupaj s Savdsko Arabijo in Turčijo sodeluje z ZDA (Anderson, 2016), kar pomeni, da so lahko objavljena poročila pristranska in zavajajoča (Cartalucci & Bowie, 2012).

Podatek o lastništvu Al Jazeere je zanimiv, ker sta znotraj prvega desetletja vladanja Bašarja tako Turčija kot Katar gradila dobre odnose s Sirijo z namenom krepitve odnosov in vzpostavitve močnega zavezništva. Obe sta bili pomembni partnerici Sirije, saj sta investirali v različne razvojne projekte. 'Vsilili' sta svoj predlog Bašarju, da prekliče Zakon o prepovedi članstva pri Muslimanski bratovščini. Po pričetku demonstracij v Siriji sta pri mediaciji sodelovali Turčija in Katar ter poskušali Asada prepričati v zmanjšanje vojaških operacij, vendar so se odnosi hitro poslabšali, saj je Asad sprevidel, da je njun namen zgolj spodkopati njegovo vladavino in režim. Asadovo sumničenje je bilo utemeljeno, saj so se pravi motivi Turčije in Katarja pokazali tekom državljanske vojne, ko sta obe finančno podprli Muslimansko bratovščino (Hokayem, 2013).

Dvom v pristnost novic Al Jazeere je razkril francoski novinar Thierry Meyssan, ki je trdil, da je bila Al Jazeera uporabljena kot propagandno sredstvo v libijski državljanski vojni proti Muamerju Gadafiju. V glavnem mestu Katarja, Dohi, kjer ima Al Jazeera svoj studio, naj bi skupaj z Natom ustvarila repliko glavnega trga Tripolija in nato posnela zrežiran posnetek, na katerem naj bi uporniki, ki so jih uprizorili igralci, vkorakali v glavno mesto in ga zavzeli. Posnetek se je predvajal zgolj v Libiji preko televizijske mreže Al Jazeera in Al Arabiya tri dni pred samim dogodkom, v času, ko so bili dejanski uporniki še daleč od zavzetja Tripolija. Namen in cilj psihološke vojne je bil, da prebivalci Tripolija opustijo svojo zvestobo in voljo

do boja proti upornikom. Gadafi je svoje ljudstvo več dni pred tem opozoril, da se bodo zahodne sile poslužile tovrstnega napada, vendar so bili prebivalci Tripolija kljub opozorilu prepričani, da so uporniki zmagali (Cartalucci & Bowie, 2012, str. 53 in 66).

Ker je sirski konflikt predvajan preko različnih medijev po svetu, se zaradi omenjenega dogodka pojavi dvom nad pristnostjo novic o dogajanju znotraj sirskega konflikta. Dvom o poročanih novicah svetovnih medijev se še poveča v začetku junija 2012, ko Thierry Meyssan objavi članek, v katerem razkrije obseg dezinformacij o dogajanju v Siriji s strani Nata. Načrt je bil, da bi programe sirske državne televizije CIA nadomestila s svojimi TV-programi, preko katerih bi predvajali zrežirane posnetke Asadovih vojnih zločinov, množične demonstracije po ulicah mest, ministre in generale, ki podajajo svoje odstopne, upornike, ki se zbirajo v središčih vseh večjih mest, sestavljanje nove vlade v predsedniški palači ter Bašar al Asada, ki beži iz države. Kot trdi Thierry Meyssan, se vse to lahko zgodi že v nekaj dneh po objavi članka, morda že 15. junija 2012 ob 12. uri, ko bodo Sirci želeli spremljati poročila svoje državne televizije. V skladu z načrtom je Arabska liga tudi uradno zaprosila satelitske operaterje Arabsat in Nilesat, da prenehajo s prenašanjem sirskega medijev, da bodo lahko slednje uspešno nadomestili s CII-nimi TV-programi. Kot navaja Thierry Meyssan, naj bi se v tednu nastajanja članka zvrstilo več mednarodnih srečanj, kjer se je usklajeval načrt o dezinformiranju dogajanja znotraj Sirije. Prvi dve srečanja sta bili tehnične narave in sta se odvijala v Dohi, glavnem mestu Katarja, kjer so bili zbrani oficirji PSYOP (US Army Psychological Operations Unit – PSYOP). Tretje srečanje pa je bilo politične narave in se je odvijalo v glavnem mestu Savdske Arabije, Riadu. PSYOP ali enota ameriške vojske za psihološke operacije je bila vključena v CNN že od leta 1998 in NATO je od takrat dalje oficirje PSYOP razširil še na ostale, strateško pomembne satelitske TV-postaje, kot so Al Arabiya, Al Jazeera, BBC, Fox, France 24, Future TV in MTV.

Strategija delovanja enote za psihološke operacije je bila vnaprej pripraviti lažne informacije na podlagi scenarijev, ki jih pripravi ekipa Ben Rhodesa v Beli hiši, in temelji na pripovedovanju novic. Pripovedovanje novic deluje po načinu vzajemnega potrjevanja, kjer prvi medij sproži novico in nato vsak nadaljnji medij pripoveduje isto novico dalje z namenom, da gledalec dobi občutek verodostojnosti predvajanih novic preko različnih medijev. Udeleženci so se na sestanku odločili, da ne bodo uporabili zgolj TV-programov, kot so Barada, Future TV, MTV, Orient News, Syria Chaab, Syria Alghad, ki so bili na voljo CII za Sirijo in Libanon, temveč tudi približno 40 verskih Wahabi TV-programov za namen ustvarjanja sektarianizma in verske nestrpnosti med prebivalstvom, saj bi se gledalcem predvajali slogani v smislu »Kristjani v Bejrut, alaviti v grob« (Cartalucci & Bowie, 2012, str. 65–66). Sicer Thierry Meyssan navaja, da bi se to lahko zgodilo v juniju leta 2012, čeprav se je prvi znan podatek z istim sloganom, kot ga navaja Meyssan, »Kristjani v Bejrut, alaviti v grob« pojavil v mednarodnih medijih že v juliju 2011. Skorajda leto dni predtem ga je izjavil 73-letni verski učenjak Adnan al-Aroor iz Savdske Arabije na eni izmed verskih TV-

programov, kar se v veliki meri ujema z navedbami Meyssan, razen letnice (Lefevre, 2013, str. 185–186). Morda se lahko začetek poglavja 'Pričetek nemirov in državljanske vojne', kjer več avtorjev različno interpretira iste dogodke, pojasni s člankom Thierryja Meyssana o ameriški enoti za psihološke operacije in njihovim načinom dela, ki ustvarja izmišljene propagandne novice z vzajemnim pripovedovanjem, vendar lahko prihaja do odstopanj pri navajanju podrobnosti.

Operacija PSYOP naj bi bila sestavljena pod vodstvom Bena Rhodesa, namestnika svetovalca za nacionalno varnost in strateško komuniciranje ZDA, ki ima izkušnje s tovrstnimi napadi že iz libijske državljanske vojne. Zrežirane posnetke bi tokrat predvajali tako iz glavnega mesta Katarja kot tudi iz glavnega mesta Savdske Arabije z namenom demoralizacije sirskega prebivalstva in ustvarjanja brezvladja, saj bi potemtakem Natu uspelo zavzeti Sirijo brez vojaškega posredovanja. Ker sta Rusija in Kitajska pri varnostnem svetu vložili veto zoper vojaško posredovanje, se je zato NATO pričel posluževati drugačnih prijemov vojskovanja (Cartalucci & Bowie, 2012).

Obseg propagande prirejenih novic ni bil omejen zgolj na arabske televizijske mreže, temveč tudi na evropske. To najbolje prikaže libijska državljanska vojna, kjer je bila za namen opravičitve zunanje intervencije predvajana prirejena novica, da je Gadafi najel afriške plačance za boj proti lastnemu ljudstvu (Ross, 2012, str. 60). Vedno več medijskih hiš je prirejene novice, da je Gadafi najel več tisoč afriških plačancev, ki so uporabljali posilstvo žensk kot orožje za zaščito režima ter pobijali nedolžne civiliste, ponavljajoče predvajalo.

Predsednica Amnesty international, Genevieve Garrigos, je 22. februarja v intervjuju zatrdila, da se plačanci najverjetneje že borijo v vrstah Gadafijevih sil. Zgolj nekaj mesecev zatem je v intervjuju z Julienom Teilom, avtorjem knjige *The Humanitarian War*, povedala, da so preiskovalci v Libijo prispeli v sredini februarja ter bili odpoklicani konec junija. V tem času so preiskovali navedbe najetja afriških plačancev s strani Gadafija. Ugotovili so, da govorice obtožujejo večinoma posameznike temnejše in črne polti, temu opisu pa ustrezajo Libijci z juga države, za katere ni nujno, da imajo značilnosti Arabcev, kar bi lahko bilo med vojno uporabljeno za širjenje strahu med ljudmi. Ko so bili preiskovalci v juniju odpoklicani, niso našli nikakršnih dokazov o vpletenosti afriških plačancev.

Širjenje prirejenih novic in posluževanje tovrstne taktike psihološkega boja pa so podpirali tudi Združeni narodi, saj so skupaj z Natom dosegli zunanje posredovanje proti domnevnim grozodejstvom, ki jih je izvajal Gadafi nad svojim prebivalstvom (Cartalucci & Bowie, 2012, str. 54–55). Prirejanje novic se izvaja izključno z namenom, da bi javnost kot tudi mednarodna skupnost podpirala vojaški napad na posamezno državo.

6.3 BOJ PROTI ZUNANJEMU SOVRAŽNIKU ALI LASTNEMU LJUDSTVU?

Že od pričetka demonstracij ter nasilja Asad trdi, da za tem stojijo islamistični skrajneži, ki jih podpirajo tuje države. Vendar noben zahodni medij teh navedb ni jemal resno in jih tolmačil zgolj kot Asadovo opravičilo za izvajanje nasilja nad lastnim ljudstvom. Nekaj mesecev po pričetku prvih demonstracij je Asad naznanil, da gre za oboroženo vstajo zoper zakonito izvoljeno oblast in ob tem še vedno trdil, da za napadom stojijo zunanji napadalci.

Oktober 2011 je Reese Erlich pol leta po pričetku demonstracij poročal iz mesta Dera ter v knjigi *Inside Syria* zapisal, da je bila Dera videti mirna, brez znakov nemira. Sestal se je z guvernerjem Dere in mestnim pravobranilcem, ki sta priznala, da so ljudje v Deri ter drugje sprva pričeli z mirnimi demonstracijami in legitimnimi zahtevami po demokraciji. Kmalu zatem pa so nadzor nad demonstracijami prevzeli ekstremisti in pričeli s streljanjem proti varnostnim silam. Po njunih navedbah so bili ti ekstremisti oboroženi in plačani s strani Savdske Arabije in Katarja, demonstranti pa politično in vojaško podprti s strani Izraela, ZDA in Evrope (Erlich, 2016, str. 49–50).

Reese Erlich pri teh navedbah stopi na stran protestnikov, saj navaja, da so se mirni demonstranti potem, ko so bili napadeni s strelnim orožjem s strani varnostnih sil, branili zgolj s kamenjem. A navedbe vladnih uradnikov o vpletenosti Savdske Arabije ter Katarja morda le niso izmišljene. Leta 2014 je DIA (ang. Defense Intelligence Agency – v nadaljevanju DIA) oz. ameriška Obrambna obveščevalna agencija potrdila, da Savdska Arabija kot tudi Katar finančno podpirata in oborožujeta sirske upornike za boj proti Asadovemu režimu (DIA, 2014). Reese Erlich v nadaljevanju opravi še en intervju s 26-letnim aktivistom Mahmudom, ki pove, da so se protestniki na streljanje in aretacije varnostnih sil sprva odzvali z uporabo molotovk in pušk. S puškami ter ostalim orožjem so bili oboroženi tudi pripadniki različnih klanov, ki jim je to sicer režim dovoljeval, v trenutku upora pa so ga uporabili proti režimu (Erlich, 2016).

Vsekakor gre za zavajajoče podatke o smrtnih žrtvah in o enostranskosti nasilja režima, saj se zdi nesmiselno, da bi mirni protestniki povzročili toliko žrtev v vrstah režima. Četudi so opremljeni z lahkim orožjem, gre za civiliste proti usposobljenim enotam režima. Ampak dejstvo je, da je imela vojska to moč in priložnost zravnati mesto s tlemi, sploh v prvih mesecih bojev proti protestnikom. Tovrstno taktiko je moč opaziti že pod vodstvom Hafeza al Asada v mestu Hama leta 1982 oziroma tretje tankovske divizije pod poveljstvom Rifat al Asada, ko so dele mesta popolnoma uničili iz zravnali s tlemi. V kolikor bi resnično šlo za enostranski napad na ljudstvo in dejansko za krutost režima proti svojemu ljudstvu, kot se to prikazuje v medijih, bi potemtakem pričakovali, da bi mesto Dera zravnali s tlemi po tem, ko so tja poslali četrto tankovsko divizijo.

7 ANALIZA VPLIVA NARAVNIH VIROV NA SIRSKO DRŽAVLJANSKO VOJNO

V tem poglavju bom preučil povezavo med sirska državljansko vojno ter interesi velesil v naravnih virih, kot sta nafta in zemeljski plin. Interesi svetovnih velesil na območju Srednjega vzhoda so lahko bodisi v strateškem položaju, nadzoru bogate trgovine, naravnih virih, kot sta nafta ali zemeljski plin, ali pa v političnih zavezništvi. Sirija leži na območju, ki je pomembno strateška točka ob morebitnem vojaškem konfliktu, prav tako pa je pomembna točka za trgovino. Zgodovinsko gledano je bila Sirija že od nekdaj del pomembnih trgovinskih poti; npr. svilena pot med Kitajsko in Evropo, v kateri je Damask predstavljal pomembno trgovinsko središče. V današnjih časih Sirija še vedno predstavlja pomembno križišče trgovine, saj njeno ozemlje povezuje dostop do nahajališč nafte in naravnega plina v zalivskih državah ter največjimi uvoznici omenjenih virov, kot sta Turčija in Evropska unija.

Sirija leži v regiji, ki je bogata z nafto in ob tem obdana z državami, ki so energetske pomembne bodisi izvoznice za cel svet ali pomembne uvoznice. Sicer Sirija sama ni pretirano bogata z nafto in zemeljskim plinom, saj njene zaloge in tudi črpanje za svetovne naftne indekse ne predstavljajo nobenega pomena, vendar je bila do pričetka notranjega konflikta edina država proizvajalka nafte v ožji regiji, s čimer pa njen pomemben strateški položaj odpira špekulacije, da razlog za sirska državljansko vojno leži v nafti. Bodisi zaradi njenih zalog oz. novo odkritih zalog v Levantskem morju ali zaradi strateškega geopolitičnega položaja, ki ga nudi Sirija.

Za lažjo predstavo, ali je imela sirska državljansko vojno od marca 2011 vpliv na ceno nafte, sem izdelal tabelo, v kateri so navedeni vsi glavni svetovni indeksi nafte, tj. WTI, UK Brent in OPEC za obdobje 2009 do 2018, ki bo pomagala pri razumevanju gibanja cen skozi leta pred pričetkom državljanske vojne in po njej. Raziskava bo temeljila predvsem na Rusiji, ZDA in Kitajski, v določenih primerih pa bodo vključene tudi Savdska Arabija, Katar, Iran in Turčija ter države regije bližnjevzhodnih držav in severne Afrike. Cilj v tem delu je ugotoviti, ali je nafta odigrala ključno vlogo pri vzpostavitvi konfliktnega območja v Siriji.

Tabela 3: Cene nafte na sodček v dolarjih

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
OPEC	60,86	77,38	107,46	109,45	105,87	96,29	49,49	40,76	52,51	69,78
BRENT	61,51	79,47	111,27	111,63	108,56	99,03	52,35	43,55	54,25	71,06
WTI	61,73	79,39	94,88	94,05	97,98	93,17	48,66	43,29	50,88	64,94

VIR: Statista (2019)

Cene nafte so v primerjavi z letom 2010 poskočile v letu 2011 s slabih 80 dolarjev na 107 oz. 109 dolarjev (z izjemo WTI), kar smo lahko ugotovili že iz preteklih dogodkov v 70. in 80. letih, ko so cene poskočile po nastanku vojnih območij – iraško iranska vojna ali pa Jumkipurska vojna itd. Vendar v tokratni podražitvi cen ni vpletena zgolj Sirija, temveč večina držav Bližnjega vzhoda in severne Afrike, zato gre pri podražitvi bolj za vpliv državljanske vojne v Libiji in ne sirskega vojnega območja, saj se je izvoz nafte iz Libije v letu 2011 zmanjšal iz 1.299.330 sodčkov na dan na 299.510 sodčkov na dan, kar je bistveno vplivalo na porast cen. Ker je trg nafte elastičen, to pomeni, da za države uvoznice povišanje cen predstavlja izdatno povečane odhodke. Po drugi strani pa za države izvoznice nafte izdatno povečane prihodke.

Tabela 4: Letna rast BDP v odstotkih

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Turčija	5,030	0,845	-4,704	8,487	11,113	4,790	8,491	5,167	6,086	3,184
Rusija	8,5	5,2	-7,8	4,5	4,3	3,7	1,8	0,7	-2,308	0,329
ZDA	1,876	-0,137	-2,537	2,564	1,551	2,25	1,842	2,452	2,881	1,567
Kitajska	14,231	9,654	9,400	10,636	9,551	7,86	7,769	7,40	6,905	6,737

Vir: The World Bank (2019)

Iz tabele je razvidno, da je Rusija doživela največji šok zaradi padca cen. Ker je ruski proračun močno vezan na izvoz nafte, je zaradi tega ruski BDP najbolj padel v obdobju 2013 do 2016. Z vsakim dolarjem cenejšim sodčkom nafte naj bi rusko gospodarstvo utrpelo izgubo v višini milijarde dolarjev (Engdahl, 2012). Kljub temu da Rusija ni članica OPEC, je bilo ravno zaradi zdrsca cen v drugi polovici leta 2014 rusko gospodarstvo v krizi, ker je z vsakim znižanjem cene sodčka nafte izgubila več milijard dolarjev. Ker je Ruski naftni sektor obsegal 30 % gospodarstva, se je izkazalo, da je vrednost ruskega rublja zelo odvisna od mednarodnih sankcij zaradi priključitve Krimskega polotoka. Rusija je tako pričela povečevati blagovno menjavo v lastni valuti ter istočasno zmanjševati blagovno menjavo v dolarjih. V ta namen je sklenila dogovor s Kitajsko o neposredni menjavi blaga v valutah rubelj–juan. Ker se je Rusija želela izogniti večji odvisnosti od dolarja in vplivu mednarodnih sankcij na rusko gospodarstvo, je Rusija sklenila dogovor tako z Venezuelo kot tudi z Iranom glede trgovanja z nafto v njihovih lastnih valutah, s čimer so se izognili ameriškim sankcijam (Depersio, 2019; Doff, Pismennaya & Andrianova, 2019; Russia Today, 2019a; Russia Today, 2019b; RTV, 2019).

Arabska pomlad je dvignila cene nafte, vendar iz tega ni razvidno, da bi pri tem Sirija odigrala kakršnokoli vlogo. V celotni raziskavi gibanja cen nafte na svetovnih trgih in nihanju proizvodnih količin kot tudi nihanju uvoznih ter izvoznih količin surove nafte, ni moč opaziti neposredne povezave s Sirijo. Kot tudi nič od navedenega ne pojasni popolnoma nastanka sirske državljanske vojne.

Tabela 5: Energetska geopolitična moč posamezne države na področju nafte (v sodčkih na dan)

Uvoz / leto	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Turčija	473.416	438.666	287.107	342.331	365.055	392.429	374.835	353.098	505.882	502.380
Rusija	54.000	49.000	36.000	25.000	1.700	17.000	17.000	15.000	18.000	15.000
ZDA	10.031.000	9.783.000	9.013.000	9.213.000	8.935.000	8.527.000	7.730.000	7.344.000	7.363.000	7.850.000
Kitajska	3.272.140	3.587.502	4.084.219	4.766.664	5.066.916	5.423.805	5.657.655	6.177.503	6.730.948	7.625.353
Savdska Arabija	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Izvoz / leto	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Turčija	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rusija	5.171.580	5.120.000	4.967.627	4.977.826	4.786.333	4.757.083	4.689.000	4.488.417	4.897.333	5.080.583
ZDA	27.000	29.000	44.000	42.000	47.000	67.000	134.000	350.833	464.583	590.750
Kitajska	77.680	84.760	103.679	60.600	50.459	48.917	32.000	12.167	57.167	58.333
Savdska Arabija	6.962.080	7.301.710	6.267.560	6.644.090	7.218.060	7.556.760	7.570.710	7.153.458	7.163.331	7.463.363
proizvodnja / leto	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Turčija	41.917	41.585	46.205	48.337	45.652	44.757	46.244	47.671	48.510	49.500
Rusija	9.437.038	9.356.355	9.493.214	9.694.090	9.787.370	9.953.339	10.047.315	10.087.516	10.111.132	10.292.249
ZDA	5.073.926	4.999.727	5.349.036	5.477.767	5.654.214	6.501.536	7.466.912	8.758.742	9.430.805	8.830.648
Kitajska	3.735.988	3.802.051	3.794.562	4.076.400	4.052.112	4.074.164	4.163.773	4.208.340	4.287.838	3.984.899
Savdska Arabija	10.268.000	10.665.000	9.709.000	9.865.000	11.079.000	11.622.000	11.393.000	11.519.000	11.998.000	12.406.000
Leto	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Turčija	-11,2941289	-10,548659	-6,213765	-7,082173	-7,996473	-8,767992	-8,105592	-7,406977	-10,42841	-10,14909
Rusija	0,542286679	0,54198457	0,5194897	0,5109119	0,4888579	0,4762304	0,4649999	0,4434607	0,4825704	0,4921745
ZDA	-1,97164878	-1,9509065	-1,676751	-1,674222	-1,571925	-1,301231	-1,017288	-0,798421	-0,731477	-0,822052
Kitajska	-0,85505093	-0,921277	-1,049012	-1,154466	-1,237986	-1,319262	-1,351096	-1,465028	-1,556444	-1,898924
Savdska Arabija	0,678036619	0,68464229	0,6455413	0,6735013	0,6515083	0,6502117	0,6645054	0,6210138	0,5970438	0,601593

Vir: Povzeto po Statista in CEIC (2019)

V tabeli so predstavljeni podatki količine uvoza, izvoza ter proizvodnje nafte po posamezni državi in po letih. Vzeti so podatki za države Turčijo, Rusijo, ZDA, Kitajsko in Savdsko Arabijo, ki so imele največje interese po črpanju nafte ter trgovanju slednje. V analizi so podatki grupirani v tri sklope. Izvoz predstavlja energetska moč posamezne države in s tem tudi politično moč vplivanja na sosednje države. Uvoz predstavlja protiutež izvoza in energetska in politično podrejenost. Proizvodnja v tem primeru predstavlja mediano oz. energetska samozadostnost. Rezultati so predstavljeni v razdelku tabele, imenovanem Moč, in predstavljajo vpliv posamezne države na področju nafte. Rezultat 0 (nič) predstavlja faktor energetske samozadostnosti države, saj posamezna država proizvede dovolj za lastne potrebe, pri tem pa ne potrebuje uvoza ali izvoza. Rezultat, ki je višji od nič, prikazuje stopnjo energetske nadvlade posamezne države, ter s tem tudi stopnjo vplivanja na sosednje države. Rezultat, nižji od nič, pomeni energetska podrejenost posamezne države.

Iz rezultatov je razvidno, da je Turčija v občutljivo podrejenem položaju na področju nafte, saj je njen faktor moči med -7 ter -11, kar razloži znižan uvoz nafte v letu 2014 v primerjavi z letom prej, saj naj bi Turčija v tem letu dnevno nezakonito uvozila od 20.000 do 30.000 sodčkov nafte na dan iz sirske območij, ki niso bila pod nadzorom režimskih sil (Almohamad

& Dittmann, 2016; Lendman, 2019). Iz raziskave je prav tako razvidno, da Rusija in Savdska Arabija dominirata na področju nafte, saj imata najvišji faktor moči. Ker je namen raziskave opazovati gibanje moči držav v obdobju 10 let ter vpliv arabske pomladi kot tudi sirske državljanske vojne na moč akterjev, predstavlja leto 2011 ločnico v analizi. Iz primerjave ruskih faktorjev lahko opazimo, da so bili pred letom 2011 med 0,54 ter 0,51, in so se nato v letu 2012 znižali na 0,48, kar nakazuje, da je nekaj vplivalo na energetska moč Ruske federacije. Medtem pa je Savdska Arabija skozi vsa leta ohranila relativno enako raven moči, z izjemo zadnjih treh let, ko se je faktor moči znižal na 0,60. Kitajska energetska podrejenost na področju nafte se z leti postopoma povečuje, kar ni presenetljiv podatek, saj mora tudi Kitajska zaradi rastočega gospodarstva vsako leto uvoziti več nafte, da zadovolji domače potrebe. Zanimivejši je podatek ZDA, saj njihov faktor moči nakazuje na podrejenost, ki je v letu 2010 1,67, in nato po pričetku arabske pomladi, ki je zajela tudi Sirijo, pade na $-1,30$, kar je občutno znižanje energetske podrejenosti v primerjavi z ostalimi izbranimi državami. Poleg tega pa je zanimiv podatek tudi, da ZDA skozi vsa leta postopoma znižujejo energetska podrejenost nafte in se postopoma približujejo samozadostnosti, saj je leta 2016 faktor podrejenost znašal (le) še $-0,822$.

Proizvodnja nafte se v izbranih državah ni bistveno spremenila s pričetkom arabske pomladi, se pa je povečala proizvodnja nafte v Ameriki v letih po njej. Povečana proizvodnja je lahko odgovor tudi na povečan izvoz nafte in povečano porabo v gospodarstvu, kar se običajno dogaja v časih, ko cene nafte rastejo in države pričnejo zmanjševati uvoz ter povečevati domačo proizvodnjo z namenom zmanjšanja odhodkov.

Izvoz nafte se v letu 2011 ni bistveno spremenil niti nima večjega vpliva v obdobju arabske pomladi. Podatek o izvozu nafte pove, da se povpraševanje skozi leta ni bistveno spremenilo, pa vendar se je cena nafte v obdobju 2014 do 2016 preplopolovila. K temu je prispevala povečana proizvodnja nafte v Ameriki, saj so se ZDA želele izogniti povečanim stroškom uvoza nafte zaradi visokih cen. Temu pa ni bila najbolj naklonjena Savdska Arabija, ki je vztrajala s svojo visoko proizvodnjo nafte in še dodatno prispevala k prekomernemu kopičenju nafte na trgih. V letu 2015 oz. 2016 je k padanju cen dodatno pripomogla tudi odločitev ZDA, da ukinejo prepoved izvoza nafte. Prepoved, ki je bila v veljavi štiri desetletja, je povzročila dodatno konkurenco Rusiji in Savdski Arabiji ter otežila vplivanje na cene nafte s strani Savdske Arabije oz. OPEC. Kot rečeno, če povišanje cen vpliva na višje zaslužke držav izvoznic, tako tudi znižanje cen vpliva na manjše dohodke. Pri državah izvoznicah nafte se vpliv cen nafte na mednarodnih trgih na njihovem notranjem gospodarstvu najbolj odrazi v letni rasti bruto domačega proizvoda (Ghalayini, 2011).

Tabela 6: Energetska geopolitična moč posamezne države na področju zemeljskega plina (v milijardah m³ na leto)

Uvoz/leto	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Turčija	35,80	37,10	35,70	38,03	43,91	45,90	45,20	49,20	48,40	46,30	55,10
Rusija	51,50	60,70	32,80	33,12	30,80	30,70	28,00	24,10	18,00	15,90	18,10
ZDA	130,40	112,80	106,20	105,90	98,20	88,80	81,60	76,30	76,90	85,10	86,10
Kitajska	3,80	4,40	7,60	16,00	30,40	39,60	51,20	57,60	59,60	72,80	92,00
Savdska Arabija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Katar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Iran	7,3	7,1	5,8	7,2	11,6	6,7	5,3	4,4	9	9,2	4,7
Izvoz/leto	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Turčija	0,000	0,00	0,00	0,00	0,714	0,610	0,681	0,632	0,624	0,674	0,612
Rusija	233,18	233,82	199,35	209,76	231,59	203,94	218,73	193,90	197,74	208,04	228,32
ZDA	23,2	27,2	30,3	32,1	42,6	45,8	44,5	42,8	50,5	66,1	89,7
Kitajska	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Savdska Arabija	45,58	45,13	44,11	50,30	52,78	52,98	50,98	52,44	52,65	58,10	
Katar	43,5	56,7	63,5	107,4	113,5	115,6	122,8	122,6	129,8	130,3	128,6
Iran	6,1	4,1	5,6	8,4	9,1	9,1	9,3	8,3	8,5	8,5	12,9
proizvodnja / leto	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Turčija	0,893	1,014	0,729	0,725	0,793	0,664	0,561	0,502	0,398	0,381	0,364
Rusija	601,60	611,50	536,20	598,40	616,80	601,90	614,50	591,20	584,40	589,30	635,60
ZDA	521,90	546,10	557,60	575,20	617,40	649,10	655,70	704,70	740,30	727,40	745,80
Kitajska		80,30	85,27	94,85	102,69	107,15	120,86	130,16	134,61	136,87	148,04
Savdska Arabija	74,42	80,44	78,45	87,66	92,26	99,33	100,03	102,38	104,45	110,86	115,00
Katar	63,20	76,90	89,30	131,10	145,20	157,00	177,60	174,00	181,40	182,80	163,50
Iran	111,90	116,30	175,70	187,30	188,70	202,40	199,20	212,70	226,60	226,90	238,00
Leto	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Turčija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rusija	40,090	36,588	48,971	52,455	54,465	68,208	79,357	96,749	120,040	119,753	149,692
Rusija	0,302	0,283	0,311	0,295	0,326	0,288	0,310	0,287	0,308	0,326	0,331
ZDA	-0,205	-0,157	-0,136	-0,128	-0,090	-0,066	-0,057	-0,048	-0,036	-0,026	0,005
Kitajska		-0,055	-0,089	-0,169	-0,296	-0,370	-0,424	-0,443	-0,443	-0,532	-0,621
Savdska Arabija	0,612	0,561	0,562	0,574	0,572	0,533	0,510	0,512	0,504	0,524	
Katar	0,688	0,737	0,711	0,819	0,782	0,736	0,691	0,705	0,716	0,713	0,787
Iran	-0,011	-0,026	-0,001	0,006	-0,013	0,012	0,020	0,018	-0,002	-0,003	0,034

Vir: Povzeto po Statista in CEIC (2019)

Kot v primeru nafte je opravljena analiza tudi iz področja zemeljskega plina. V tabeli so predstavljeni podatki količine uvoza, izvoza ter proizvodnje zemeljskega plina v milijardah m³ na leto po posamezni države in po letih. Vzeti so podatki za države Turčijo, Rusijo, ZDA, Kitajsko, Savdsko Arabijo, Katar in Iran, ki so imele največje interese po črpanju nafte ter trgovanju slednje. Obdobje analize se za eno leto podaljša v primerjavi z analizo pri nafti zaradi možnosti zapoznelega vplivanja dogodkov na zemeljski plin. V analizi so podatki

razdeljeni v tri sklope. Izvoz predstavlja energetska moč posamezne države in s tem tudi politično moč vplivanja na sosednje države. Uvoz predstavlja protitež izvoza in predstavlja energetska in politična podrejenost. Proizvodnja v tem primeru predstavlja mediano oz. energetska samozadostnost. Rezultati so predstavljeni v razdelku tabele, imenovanem Moč, in predstavljajo vpliv posamezne države na področju nafte. Rezultat 0 (nič) predstavlja faktor energetske samozadostnosti države, saj posamezna država proizvede dovolj za lastne potrebe, pri tem pa ne potrebuje uvoza ali izvoza. Rezultat, ki je višji od nič, prikazuje stopnjo energetske nadvlade posamezne države ter s tem tudi stopnjo vplivanja na sosednje države. Rezultat, nižji od nič, pomeni energetska podrejenost posamezne države.

Uvoz plina pri Savdski Arabiji in Katarju je nič, kajti ni bilo moč pridobiti zanesljivih podatkov o njihovem dejanskem uvozu plina, zato se predpostavlja, da državi ne uvažata plina tudi zaradi njune velikosti sektorja zemeljskega plina. Izvoz Kitajske je označen z nič, ker ni bilo moč najti zanesljivih podatkov o njihovem izvozu ali pa se je slednji nanašal na utekočinjen zemeljski plin, ki je bil predstavljen v drugačnih merskih enotah od uporabljenih v raziskavi. Pri tem je treba omeniti, da tako Katar kot tudi Savdska Arabija večino plina izvozita v obliki utekočinjenega zemeljskega plina, pri čemer so tudi podatki Savdske Arabije po količini njihovega izvoza vzeti na podlagi sodčkov ter pretvorjeni v m³.

Turčija je tudi na področju zemeljskega plina v podrejenem položaju, saj ima izjemno majhno proizvodnjo ter njihova poraba je primerljiva njihovem uvozu, ki je v zadnjih letih na ravni 55 milijard m³ letno. Iz izbranih držav je razvidno, da so Rusija, Katar in Savdska Arabija v nadrejenem energetskega položaju ter Kitajska podobno kot pri nafti, tudi pri zemeljskem plinu postopoma postaja vedno bolj odvisna od uvoza, saj želi zmanjšati onesnaženost ozračja tako, da spodbudi uporabo plina, ki ima manjše izpuste toplogrednih plinov. Zanimivo je pri ZDA, da so v letih 2010 in 2012 za polovico zmanjšali svojo podrejenost na področju zemeljskega plina. Zanimivo je, da je Iran v stanju samozadostnosti, saj ima izjemno visoko proizvodnjo (ter tudi porabo), celo večjo od Katarja, vendar je izvoz skorajda zanemarljiv, kar je najverjetneje posledica raznih mednarodnih sankcij.

Teorija zarote o katarskem plinovodu, da je razlog za pričetek nasilja v Siriji ima na podlagi te analize veliko verjetnost, da gre za resničen dogodek, saj je razvidno, da izmed vseh držav v raziskavi ima Katar faktor moči 0,7 kar mu daje izjemen energetska vpliv. Ker je Katar predstavil možnost plinovoda Turčiji, ki naj bi bila tako zainteresirana, da naj bi celo vzpostavila delovno skupino za raziskavo možnosti, je njen interes možno potrditi tudi na podlagi njenega občutno nizkega faktorja moči, ki se je v zadnjih 11 letih gibal med -40 ter -150. Ker se predvidevanja glede povečevanja proizvodnje nanašajo tudi na Katar, ki je največji izvoznik utekočinjenega zemeljskega plina na svetu, se lahko sklepa, da bo tudi Katar v letu 2040 izvozil blizu 200 milijard m³ plina (ob predpostavki, da bo še vedno izvažal 70 %

lastne proizvodnje). Katarski motiv za sprožitev nasilja v Siriji podkrepi tudi podatek, da bi ob vse večji proizvodnji in izvozu zemeljskega plina, Katar povečal svoje prihodke za vsaj 40 %, kolikor stroškov bi prihranil na račun distribucije preko plinovodov.

Tabela 7: Predvidevanja količine proizvodnje zemeljskega plina v milijardah m³ v nadaljnjih letih

Leto	2020	2025	2030	2035	2040
Iran	209,5	246,3	286	322,8	351,1
Katar	164,2	198,2	215,2	226,5	237,8

Vir: EIA (2016, str. 43)

Tudi podatki nakazujejo v smeri indirektna, gospodarske vojne med ZDA in Rusijo, vsaj celotno gibanje cen najbolj škoduje Rusiji ter njenemu gospodarstvu, kar je najbolj opaziti po ruskem vmešavanju v sirski konflikt v letu 2015 oz. 2016, ko je bilo gospodarstvo v Rusiji ponovno v recesiji.

Pri vpletanju svetovnih velesil pa ni nujno, da gre vedno za nafto, kar dokazujeta načrta o gradnji dveh plinovodov, katarskega in iranskega, ter strategija Sirije, da postane središče energetike v regiji, s čimer je postavila veliko konkurenco Turčiji, ki je imela enake cilje. Pri tem ne smemo zanemariti dejstva, da je v interesu Rusije, da ostane Asad na oblasti ravno zaradi preprečevanja zmanjševanja odvisnosti Evrope od ruskega plina, kot tudi v interesu Amerike, da zruši zadnjo prepreko, da poveže bogate zalivske države z EU.

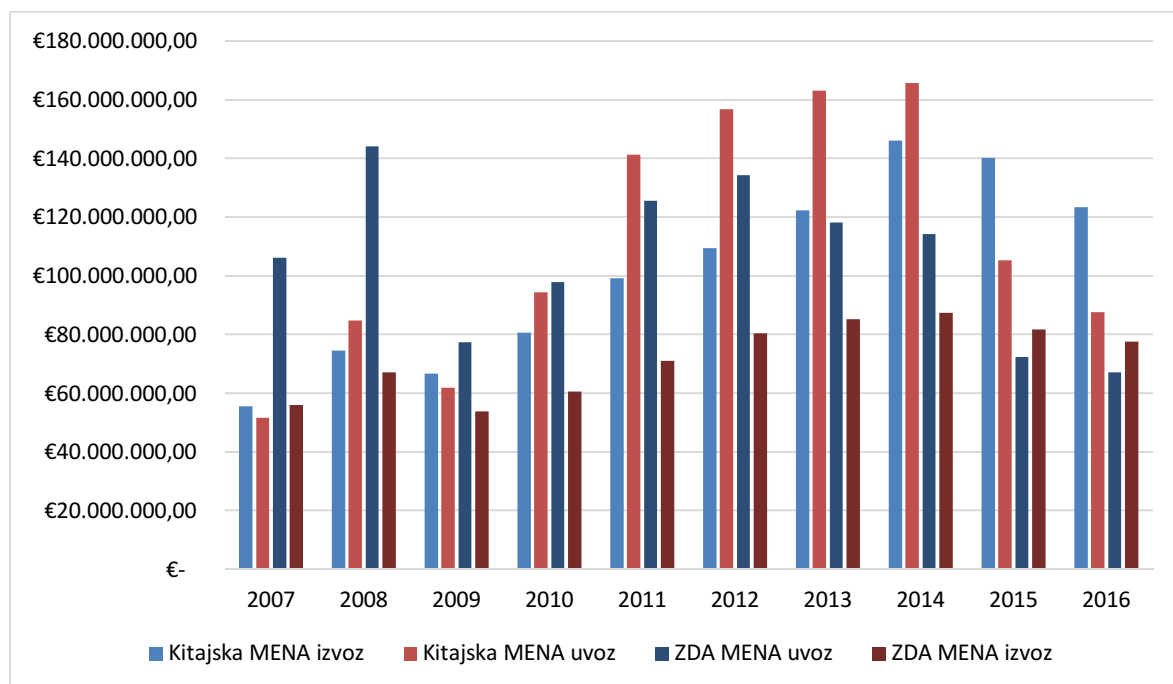
V letu 2018 je bil ruski delež zemeljskega plina na evropskih trgih 40,2 %, kar pomeni, da če se upošteva rast porabe zemeljskega plina v EU do leta 2040, ko naj bi poraba preseгла 700 milijard m³ plina, bi Rusija – v kolikor bi ohranila svoj delež – izvozila kar 280 milijard m³ plina samo v EU, kar presega njen celoten današnji izvoz.

Sicer ima Sirija lastna nahajališča nafte in plina, vendar z njimi ne vpliva na gibanje svetovnih cen nafte niti ne privablja interesov svetovnih velesil zgolj zaradi tega. V celotni raziskavi se pozornost vedno bolj preusmerja na področje zemeljskega plina, saj nahajališče nafte v Levantinskem morju predstavlja tako za Zahod kot tudi za zalivske države in Rusijo pomembno strateško točko. Lahko bi dejali, da bo tisti, ki bo obvladoval to območje, krojil in vodil energetska geopolitiko v nadaljnjih desetletjih, saj bi bila sosednja Evropa še vedno največja porabnica. V letu 2014 je Ameriški inštitut za strateške študije (SSI) izdal poročilo, v katerem je navedeno, da Sirija predstavlja za Ameriko pomemben geostrateški položaj tako zaradi zaloga nafte in plina kot tudi dostopa do Srednjega vzhoda. Vendar ima enak pomen tudi Sirija za Rusijo, saj ima na njenem ozemlju vojaško infrastrukturo, ki ji omogoča strateški vojaški položaj kot tudi strateški energetska položaj, da še naprej obvladuje evropsko odvisnost po energiji.

7.1 VREDNOST TRGOVINE MED KITAJSKO, ZDRUŽENIMI DRŽAVAMI AMERIKE TER BLIŽNJIM VZHODOM IN SEVERNO AFRIKO

Glede na to, da obstajajo indici, da so ZDA namerno vodile trg energije v smeri, da povzroči največ gospodarske škode Rusiji, pa ostaja odprto vprašanje, ali je šlo pri arabski pomladi, ki se je pričela konec leta 2010 oz. spomladi 2011, za namerno vzpostavitev konfliktnega območja s strani ZDA. V tem delu raziskave sem preučil vrednost trgovine med Kitajsko, Ameriko in skupino držav Bližnjega vzhoda in severne Afrike (v nadaljevanju MENA). Uporabljena je vrednost uvoza in izvoza v dolarjih tako med Kitajsko in MENA ter ZDA in MENA od obdobja gospodarske krize v letu 2008 ter pred nastankom arabske pomladi in vse do leta 2017 za lažjo predstavitev trenda nihanj vrednosti trgovine.

Grafikon 2: Vrednost uvoza in izvoza med Kitajsko in MENA ter ZDA in MENA (v tisočih dolarjev, po letih)

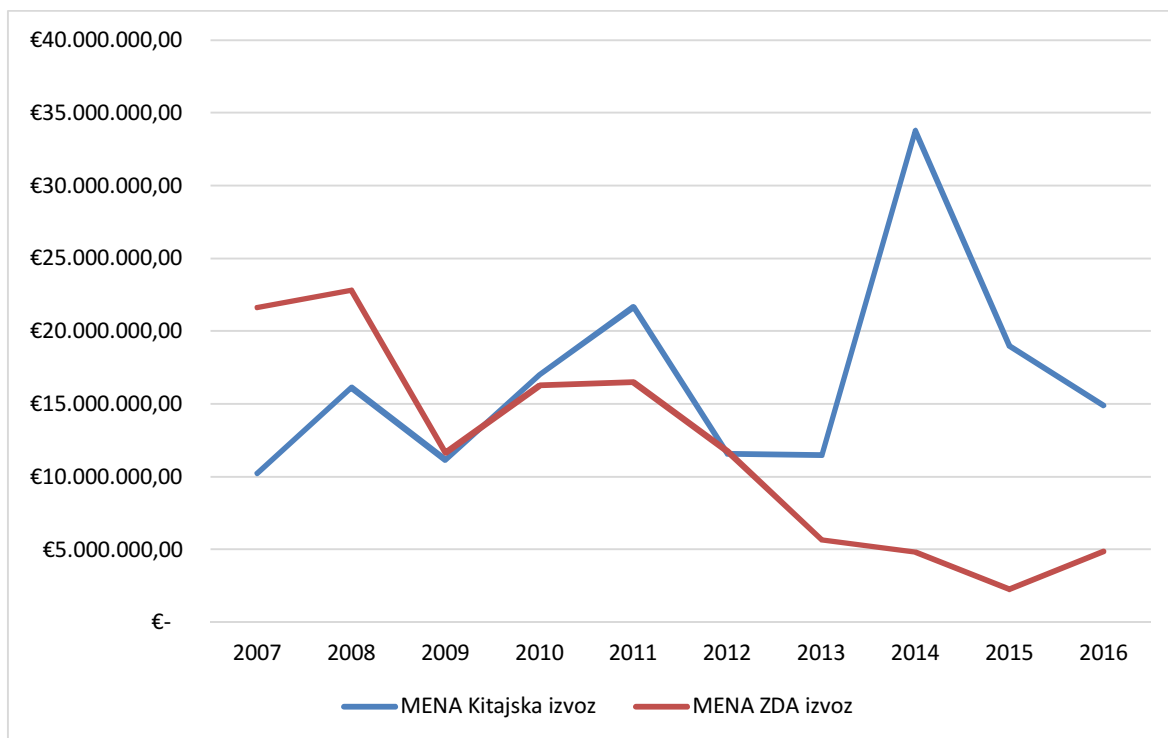

Vir: WITS (2019)

Iz grafa je razvidno, da v obdobju pred (med) gospodarsko recesijo je uvoz iz bližnje-vzhodnih držav v Ameriko v letu 2008 bil vreden 143 milijard dolarjev, medtem ko je izvoz pri Ameriki ovrednoten na 67 milijard dolarjev in Kitajski na 74 milijard. Trend se pred Sirsko državljansko vojno oz. Arabsko pomladjo relativno umiri in enači med obema velesilama. Vendar se od leta 2011 dalje, Kitajska blagovna izmenjava z Bližnjim vzhodom in severno Afriko veliko hitreje povečuje kot Ameriška. Sicer v Letu 2011 in 2012 so ZDA še držale stik s Kitajsko na področju uvoza, vendar je v nadaljnjih letih popolnoma izgubila prevlado na trgu. Kitajska je tako po uvozu iz 141 milijard dolarjev v letu 2011, preseгла 165 milijard dolarjev v letu 2014 ter v izvozu, v istem obdobju iz 99 milijard dolarjev na 146 milijard

dolarjev. Da naj bi ZDA namerno povzročile arabsko pomlad z namenom rušenja diktatorskih režimov in vzpostavitve politike v regiji, ki bi bila proameriška in istočasno zmanjšanja vpliva Kitajske v regiji, na podlagi analize ni razbrati.

Grafikon 3: Primerjava vrednosti izvoza goriva iz držav Bližnjega vzhoda in Severne Afrike (MENA) v Kitajsko in ZDA (v tisočih dolarjev, po letih)

Vir: WITS (2019)

Kljub temu da na področju blagovne izmenjave ni moč opaziti, da bi se vpliv Kitajske zmanjšal po arabski pomladi, pa sem preučil možnost, ali se je razmerje moči spremenilo zgolj na področju trgovanja s surovo nafto. V izbranem grafu so prikazani podatki trgovanja s surovo nafto v tisočih dolarjev med MENO ter Kitajsko in ZDA. Iz analize ugotavljam, da so v letih do 2009 ZDA dominirale po številkah uvoza, vendar sta si bili državi po trgovanju v letih 2009 in 2010 dokaj izenačeni, nato pa je v letu 2011 uvoz nafte v ZDA iz držav MENE padel, medtem ko se je kitajski uvoz še povečal na 21 milijard dolarjev. Leta 2012 sta imeli ZDA in Kitajska enak uvoz nafte, kar bi lahko pomenilo, da je za tem stala nafta, vendar se je v nadaljnjih letih tržni delež uvoza nafte ZDA iz MENE še zmanjšal, kar postavlja pod dvom tezo, da je bila arabska pomlad ustvarjena z namenom zmanjševanja kitajskega tržnega deleža.

8 PREVERITEV HIPOTEZ IN PRISPEVEK DELA K STROKI

Na podlagi opravljene analize lahko potrdim ali ovržem hipoteze in postavim stališče do njih.

Hipoteza 1: Interes ZDA za vmešavanje v sirski konflikt je bil zmanjšati vpliv Kitajske v regiji

Interes ZDA se tesno prepleta z naravnimi viri ter odnosom z njenimi zaveznicami. Po preučitvi literature in znanih dejstev in po opravljeni analizi **hipotezo potrjujem**. Pri tem pa dodajam, da gre tudi za zmanjševanje vpliva Rusije v regiji. Namreč, raziskava o tržnem deležu ZDA in Kitajske na Bližnjem vzhodu je pokazala, da se je prisotnost Kitajske po arabski pomladi še povečala in je tudi vse močnejša partnerica Irana. Geografska lega Sirije pri tem omogoča dostop ZDA do Irana in naprej do Osrednje Azije, kjer se nahajajo večje količine nafte, ter zalivskim državam omogoča dostop do EU, kar bi zmanjšalo odvisnost Evrope od Rusije. Na podlagi analize energetske geopolitične moči posamezne države je razvidno, da postaja Kitajska vedno bolj v podrejenem položaju in s tem odvisna od njenih partneric, ki ji dobavljajo naravne vire. Omejevanje Kitajske pri dostopanju do zalog nafte in zemeljskega plina je ključnega pomena za ZDA, da ohranijo energetske premoč nad Kitajsko, saj je iz analize o energetske geopolitične moči razvidno tudi, da se ZDA vedno bolj bližajo lastni samozadostnosti.

Podhipoteza 1a: Glavni razlog za nastanek sirskega konflikta je bil nadzor nad zalogami sirskih nahajališč nafte

Glede na relativno skromne zaloge nafte v Siriji in glede na to, da velesile ne namenjajo posebne pozornosti njenim naftnim zalogam, čemur pritrjuje tako literatura kot analiza, **hipoteze ne potrjujem**. Raziskava kaže, da je glavni razlog za nastanek sirskega konflikta zemeljski plin. Pri tem je ključno vlogo odigrala Sirija, saj je preprečevala zalivskim državam, da bi zgradile plinovod do Turčije in naprej do Evrope. Predvidevanja Evropske unije o njeni porabi v nadaljnjih desetletjih ter izračuni o zmanjšanih stroških distribucije plina preko plinovoda vse bolj kažejo, kot da je sprožilec za sirski konflikt zemeljski plin. Ob tem je tudi v analizi energetske geopolitične moči razvidno, da je Sirija ujeta med energetske izredno podrejeno Turčijo, ki ji je bil ponujen plinovod s strani energetske izjemno dominante Savdske Arabije oz. Katarja. Kot je razvidno iz slike 1, je Sirija postala bojno polje med zaveznicami ZDA ter zaveznicami Rusije za prevlado na energetske geopolitičnem področju.

Podhipoteza 1b: Rusija s posredovanjem v Siriji ščiti lastne interese pri dobavi zemeljskega plina

Hipotezo potrjujem. Ko je Katar ponudil izgradnjo plinovoda do Turčije, ki bi vodil preko

Sirije, je bil sirski predsednik Bašar al Asad izrecno proti gradnji, saj plinovod ni v interesu sirske zaveznice Rusije. Poleg tega je Rusija z vstopom in aktivnim sodelovanjem v sirski državljanski vojni pridobila razne pogodbe za črpanje nafte in plina na sirske ozemlju. Ena izmed najobetavnejših pogodb je bila sklenitev dogovora o črpanju zemeljskega plina iz Levantskega bazena, ki bi v primeru odkritja zemeljskega plina zagotovilo črpanje Rusiji za obdobje vsaj 25 let. Slednje potrjuje tudi analiza o energetske geopolitične moči, saj kaže na rusko premoč na področju nafte in zemeljskega plina, kar pa bi se spremenilo, če bi se gradnja plinovoda s strani Katarja uresničila, saj bi se odvisnost največje odjemalke, Evrope, od Rusije precej zmanjšala. Na podlagi analize ter pregledane literature ugotavljam, da je primarna politika Rusije obvladovanje strateških točk zemeljskega plina, preko katerih obvladuje tudi podrejenost Evrope.

Naloga se usmerja predvsem na področje vpliva naravnih virov na pričetek sirskega konflikta, a tekom analize in raziskav se dotaknem tudi ostalih področij, kot je nasilje režima proti lastnemu ljudstvu ter terorizem v državi. Naloga daje podlago za nadaljnje raziskave predvsem iz področja proučevanja ostalih dejavnikov. Zanimivo bi bilo preučiti dejavnike terorizma v državi, nasilja in zapiranja lastnega ljudstva ter spuščanja zapornikov. Med pisanjem naloge in preden sem opravil analizo sem se večkrat vprašal – ali je Bašar namenoma sprožil državljansko vojno, ki mu je ušla izpod nadzora? Zakaj je zapiral verske fanatike z namenom, da postanejo radikalni posamezniki, in jih nato spuščal? Zakaj določeni viri namigujejo na sodelovanje Sirije z Al Kaido, vendar nato zasuk iz prijateljskega v sovražen odnos?

Naloga ponuja prispevek k znanosti predvsem s področja analize energetske geopolitične moči izbranih držav in velesil in pri tem ponuja teoretično podlago za primer študij vpliva naravnih virov na zgoraj navedena vprašanja, saj morda obstaja povezava med interesi velesil, naravnimi viri ter obnašanjem terorističnih organizacij. Prav tako analiza energetske geopolitične moči pripomore k stroki oz. znanstveni študiji, ki se nanaša na obravnavo velesil in naravne vire, saj ponuja že ugotovljene podatke o energetske geopolitične moči posameznih držav kot tudi ugotovitve, da se vojne ne pričenjajo zgolj zaradi nafte, temveč tudi zaradi zemeljskega plina.

9 ZAKLJUČEK

Namen magistrske naloge je bil predstaviti in analizirati vzroke, ki so privedli do sirske državljanske vojne. Pri pregledu zgodovinskega dogajanja se opazi podoben vzorec že v 80. letih prejšnjega stoletja, ko se je sirski režim Hafeza al Asada soočal s terorizmom Muslimanske bratovščine in Bojujoče Avantgarde. Obstaja več podobnosti med uporom v mestu Dera iz leta 2011 in mestom Hama iz leta 1982, saj so v obeh primerih vidni indici, da gre za vmešavanje zunanjih akterjev, zelo podobni pa so si tudi slog bojevanja in princip skrivnih skladišč orožja. Vendar se tokratni konflikt kaže v smeri boja med dvema poloma – Zahoda in Vzhoda – v želji po prevladi nad energetskimi naravnimi viri.

Kljub temu da se je Bašar al Asad v prvem desetletju vladanja soočal z raznimi izzivi, je leta 2009 naznanil politiko štirih morja, s katero je želel vzpostaviti energetska središča v regiji, preko katere bi se trgovali naravni viri proti Evropi. Kolikšen vpliv v svetu ima energetska geopolitika, je razvidno že iz dejstva, da je Iran želel vzpostaviti plinovod proti Indiji, a je slednjega preprečila Savdska Arabija z ugodnim kreditom Indiji, ali pa ruski Turkstream, ki je ustavil projekt plinovoda Nabucco. V sirskega konfliktu je učinek posredovanja velesil prineslo ohranitev moči posameznih držav. Iz zbranih podatkov je razvidno, da je Rusija ohranila svojo moč tako na področju nafte kot tudi plina in ob primerjavi z močjo zalivskih držav, ki so želele konkurirati Rusiji z izvozom naravnih virov v EU, bi se ob njihovem uspešnem prodoru na evropski trg moč Rusije bistveno zmanjšala. Posredovanje velesil v Siriji tudi predstavlja ločnico med Zahodom in Vzhodom, saj je Rusiji z zavarovanjem Sirije uspelo obdržati tako Sirijo kot tudi Iran na svoji strani (v nasprotnem primeru bi lahko padla tako sirski kot iranski režim). S tem pa je Rusija zavarovala tudi dostop do Kaspijske regije oz. Osrednje Azije.

Kot že omenjeno, so naravni viri glavni razlog za nastanek nasilja v Siriji. V sklopu analize energetske moči se nakazuje na interese Katarja in Savdske Arabije s faktorjem moči 0,7 ter 0,5, ki želita sodelovati z energetsko podhranjeno Turčijo, ki je na tem področju v popolnoma podrejenem položaju ob predpostavki, da bo v letu 2040 Katar izvozil blizu 200 milijard m³ plina (ob domnevi, da bo še vedno izvažal 70 % svoje proizvodnje). Iz tega se lahko sklepa na sodelovanje zalivskih držav v izvoz plina proti Turčiji, ob tem pa tudi interes ZDA, da ustvari regijo Sirije in Irana v prvo ameriško regijo ter si s tem zagotovi dostop do Osrednje Azije. Po drugi strani pa bi lahko Rusija, v kolikor bi ohranila svoj 40 % plina, na evropskih trgih izvozila kar 280 milijard m³ plina do leta 2040 samo v EU, kar presega njen celoten današnji izvoz.

Arabska pomlad je sicer imela vpliv na dvig cen nafte na mednarodnih trgih, vendar ne iz podatkov o trgovanju velesil niti sosednje Turčije ni razvidno, da bi sirska nafta vplivala na zunanje interese. Njene relativno skromne zaloge nafte prav tako ne vplivajo bistveno na

zunanje akterje, vendar je iz raziskave moč zaslediti dvig cen zaradi padca proizvodnje v Libiji med državljansko vojno, predvsem ker je proizvodnja nafte padla za skoraj milijon sodčkov na dan. Vendar je treba poudariti, da raziskava nakazuje, da je glavni interes v zemeljskem plinu, saj bi Katarju, ki je bil glavni pobudnik za postavitev plinovoda do Turčije in nato dalje do EU, nudil večje dobičke, saj bi prihranil na stroških distribucije, večje prihodke Turčiji od tranzitnih pristojbin ter Evropski uniji nudil večje število dobaviteljev zemeljskega plina in zmanjšano odvisnost od Rusije.

Iz podatkov, zbranih v magistrski nalogi, je razvidno, da kazalci gibanja cen nafte in kazalci bruto domačega proizvoda namigujejo, da gre tu predvsem za boj med Ameriko in Rusijo, saj s posredovanjem Rusije v Siriji in ohranitvijo Asadovega režima prepreči tudi možnost gradnje plinovodov iz zalivskih držav proti EU. S padcem Asadovega režima bi se tako okoristila Katar z večjimi dobički pri izvažanju plina preko plinovoda ter Turčija, ki bi svojo energetske podhranjenost zadovoljila tako, da bi poizkušala prevzeti nahajališča nafte na spornih kurdskih ozemljih na severu Sirije.

Kljub navedbam, da naj bi za arabsko pomladjo stal ameriški načrt o velikem Bližnjem vzhodu, da se zmanjša vpliv Kitajske v bližnjevzhodni regiji zgolj na podlagi vrednosti trgovine med MENO in Kitajsko ter MENO in Ameriko v izbranem obdobju, ni moč trditi, da je to dejansko bil razlog za arabsko pomlad. V preteklosti so že bile sprožene revolucije z namenom menjave oblasti v proameriške režime v posameznih državah (večinoma v vzhodno evropskih ter afriških državah), vendar na podlagi zbranih podatkov ni razbrati, da bi to v primeru arabske pomladi vplivalo na kitajski tržni delež. Ravno obratno, prisotnost Kitajske se je še povečala ter tržni delež ZDA zmanjšal.

V nalogi sem predstavil in raziskal rezultate, ki odstirajo še neraziskan vidik sirskega konflikta. Na podlagi pridobljenih podatkov lahko z gotovostjo trdim, da sirska državljanska vojna ni posledica arabske pomladi kot sprožilec zaradi nezadovoljnega ljudstva, temveč namerno vpletanje zunanjih akterjev, kot sta Katar in Savdska Arabija, z namenom rušitve Bašarjevega režima in vzpostavitve sebi oz. ZDA naklonjenega režima tako s področja organiziranega notranjega razkola Sirije, ki je bil navzven predstavljen kot sektarianska vojna, kot tudi s področja informacij, saj je Al Jazeera predvajala izmišljene novice in s tem zavajala svetovno javnost. Z opravljeno raziskavo o vplivu naravnih virov in energetske geopolitiki ponujam predvsem alternativno razumevanje dogodkov, ki so privedli do sirskega konflikta ter s tem tudi neodvisno analizo področja. S tem pa želim spodbuditi k nadaljnjim raziskavam ter prihodnjim piscem omogočiti nevtralen pogled na obravnavano problematiko.

Kakšna bo prihodnost na področju energetske geopolitike, je težko napovedati, vendar sklepam, da bodo naravni viri v prihodnosti čedalje večkrat sprožili vojno. V kolikor izračuni držijo, naj bi bile v naslednjih 50 do 100 letih svetovne zaloge nafte in zemeljskega plina že

dodobra izčrpane. Evropska unija se na eni strani bori zmanjšati emisije toplogrednih plinov in poskuša povečati porabo zemeljskega plina v industriji, na drugi strani pa se velesile borijo za nadzor preostalih zalog nafte in plina, preko katerih bi si zagotovile nadzor nad regijsko in svetovno politiko. Pri tem določene teorije zarote trdijo, da so izračuni o zalogah nafte ter zemeljskega plina zgolj špekulacije in da so resnične številke vsaj še enkrat višje. Nekatere teorije zarote se celo sprašujejo, da če sta nafta in zemeljski plin fosilni gorivi, ki sta nastali iz razkroja organskih snovi, kako je potem možno, da plin najdemo tudi na drugih planetih ali lunah.

Vendar ne glede na to, kdaj bo zmanjkalo nafte in zemeljskega plina, bodo v prihodnosti fosilna goriva še vedno krojila usodo energetske geopolitike. Iz naloge je mogoče razbrati obsežnost vpliva energetske moči in koliko so države pripravljene žrtvovati za dosego namena. Rusija, ki v primeru, da ne more sodelovati ali imeti besed pri gradnji plinovoda, zgradi kar lastnega, ki predstavlja konkurenco tujemu. Ob tem je treba omeniti tudi vse večji vpliv Kitajske, ki se vztrajno širi proti Osrednji Aziji in naprej proti Iranu. Kaspijska regija naj bi bila ena izmed najbogatejših regij z nafto in zemeljskim plinom in če se geografsko pogleda njeno lego, sta ravno Sirija in Iran napoti ZDA, da bi imele prosto pot do Kaspijske regije.

Tekom raziskovanja o sirskem konfliktu sem zasledil poleg obsežnosti vpliva energetske geopolitike tudi moč energetske geopolitike. Skorajda deset let nazaj, ko je zaradi ukrajinskega spora z Rusijo pri dobavah plina Rusija ustavila dobavo plina Evropi, se je v Sloveniji povečalo povpraševanje po električnih oblikah ogrevanja. To je sicer bilo v času, ko je ukrajinsko ozemlje prešlo 80 % ruskega plina, namenjenega za Evropo, ampak je lahko pokazatelj, kolikšno moč ima Rusija danes, saj izmed vseh dobav, ki jih prejme Evropa, kar 40 % teh opravi Rusija.

V nalogi je poleg geopolitične raziskave in vpliva energetike predstavljena tudi mednarodna politična ekonomija. To je družboslovna veda, ki v samem bistvu analizira ekonomijo in mednarodne odnose in se pri preučevanju osredotoča na razna področja, kot so politologija, sociologija, zgodovina in kultura, ter je konstantno povezana tudi s finančnimi področji. Kot je že od 70. let prejšnjega stoletja znano, se pred vsako vojno cene nafte dvignejo. Po drugi strani pa se v času nizkih cen nafte običajno dogajajo mirovni sporazumi, čemur priča več dogodkov v preteklosti, ki sovpadajo z nizkimi cenami nafte. Sicer v nalogi predstavljam, da je za dvig cen bolj zaslužna arabska pomlad v Libiji kot državljanska vojna v Siriji, vendar dviganje in nižanje cen nafte pomeni tudi povečevanje oz. zmanjševanje moči velesil. Glede na to, da so še pred nekaj leti ZDA veljale za uvoznico nafte, so visoke cene zanjo pomenile višje izdatke, za Rusijo pa višje dobičke. Vendar pri Ameriki ne smemo pozabiti, da gre kljub vsemu v ozadju tudi za petrodolar in kot ena izmed teorij govori, lahko Amerika vse, kar kupi, dobi brezplačno, saj nakupuje v lastni valuti, ki jo prejme od držav proizvajalk nafte.

Zatorej dejanski vpliv uvoza in izvoza Amerike ni moč ugotoviti zgolj na podlagi statistike, je pa zanimivo dejstvo, da Amerika postaja iz leto v leto bližje samozadostnosti, saj je še pred nekaj leti zagovarjala politiko čim večje potrošnje in uvoza nafte. Morda želi na ta način zmanjšati svojo odvisnost od Bližnjega vzhoda?

Eno izmed vprašanj, ki se mi je porajalo med opravljanjem raziskave, je, ali so morda ZDA z arabsko pomladjo namenoma povečale prisotnost Kitajske v bližnjevzhodni regiji. Namreč, od leta 2011 dalje, se je energetska odvisnost Kitajske občutno povečala, medtem ko so ZDA postajale vedno bolj dominantne in celo pričele izvažati nafto. Sicer literatura ne ponuja jasnih odgovorov, vendar na podlagi analize ugotavljam, da ZDA ne izgubljajo na svoji moči in vplivu, torej lahko upravičeno sklepam, da gre za namerno strategijo samozadostnosti.

Glede na vse ugotovitve lahko rečem, da je Rusija v primeru sirskega konflikta največja zmagovalka. Rusiji je s Putinom na čelu uspelo rešiti Asadov režim in s tem ohraniti svojo zaveznico, pridobila je pogodbe za črpanje in raziskovanje nahajališč fosilnih goriv oz. nekakšen monopol nad sirskega naftnim trgom ter ustavila agresivno politiko Katarja in Savdske Arabije pri njunem širjenju proti Evropi. Pa tudi širše gledano, če dodamo še ukrajinsko-ruski konflikt, ko je Rusija priključila Krimski polotok in s tem dobila večje nahajališče nafte in plina, ki se nahaja v bližini Krimskega polotoka ter ustvarila več konfliktnih območji vzdolž območja nahajališč zemeljskega plina v Ukrajini. Če gledamo celotno sliko, je Putin spretno izkoristil priložnosti (ali trenutek nepripravljenosti zahodnih zaveznic) in prevzel nadzor nad nahajališči nafte in plina – pri tem imam v mislih predvsem nahajališče v Črnem morju ter nahajališče v Levantskem morju. Vendar se je mednarodna politična ekonomija pokazala tudi na ruskem primeru, saj ko cene Brentove nafte padejo pod mejo 60 dolarjev, prične rusko gospodarstvo stagnirati. To je sicer ena izmed največjih šibkosti Rusije, saj sta njena valuta in BDP močno odvisna od višine cene nafte ter zemeljskega plina. Sicer je Putinu uspelo rešiti državo iz recesije in naj bi v prihodnjih letih tudi povečal blagovno izmenjavo s Kitajsko v valuti juan-rubelj in s tem zmanjšal odvisnost od dolarja, vendar se zdi, da je do dejanskega zmanjšanja vpliva dolarja v Rusiji še dolga pot.

Sirija je bila pred državljansko vojno v relativno dobrem gospodarskem in družbenem položaju. Vendar je sedaj, ko je vojne skorajda že konec, popolnoma uničena, skorajda brez gospodarstva in z izjemno visoko stopnjo brezposelnosti. Sklepam, da bo zaradi ruske prisotnosti in njenih investicij v Siriji minilo vsaj kakšno desetletje in več, preden se bo lahko država postavila na noge. Vendar države, kot je bila pred tem, ni več. Informacije iz Sirije so sicer mešane, saj po eni strani podatki kažejo na izjemno priljubljenost in podporo ljudstva Bašarju al Asadu, vendar globalni mediji govorijo o verski nestrpnosti in sovraštvu sunitov do šiitov. Zatorej je ob poplavi različnih dezinformacij tudi težko oceniti in predvideti prihodnost Sirije.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

- Abdelaziz, K. (2017). Sudan to end wheat subsidies, private sector to handle imports. *Reuters.com*. Pridobljeno s <https://af.reuters.com/article/investingNews/idAFKBN1EM15T-OZABS>
- Abdulla, A. (2012). *Status of soil information and soil management in Syria*. Pridobljeno s http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/GSP/docs/Presentation_NEMA_Inception/Abdulla_Syria.pdf
- Ahmed, N. (2015a). Western firms plan to cash in on Syria's oil and gas 'frontier'. *Mintpressnews.com*. Pridobljeno s <https://www.mintpressnews.com/western-firms-plan-to-cash-in-on-syrias-oil-and-gas-frontier/211703/>
- Ahmed, N. (2015b). *US Army report calls for 'military support' of Israeli energy grab*. Pridobljeno s <https://www.middleeasteye.net/opinion/us-army-report-calls-military-support-israeli-energy-grab>
- Aizhu, C. (2019). *UPDATE 1-China's Jan crude oil imports rise from a year ago, gas imports at record*. *Reuters*. Pridobljeno s <https://www.reuters.com/article/china-economy-trade-oil/update-1-chinas-jan-crude-oil-imports-rise-from-a-year-ago-gas-imports-at-record-idUSL3N2081NM>
- Ajami, F. (2012). *The Syrian Rebellion*. Stanford: Hoover Institution Press, Stanford University.
- Akhmedkhodjaeva, N. (2015). *The Aleppo project: Drought in Syria. Center for conflict, negotiation and recovery*. Pridobljeno s <https://www.thealeppoproject.com/wp-content/uploads/2015/10/Drought-in-Syria-HD.pdf>
- Alden, C. (2007). *China in Africa. Royal African Society*. London: International African Institute.
- Al-Hourani, R., A. (2016). Daraa: formerly a breadbasket, now exhausted by war. *Syrian Voice*. Pridobljeno s <http://syrianvoice.org/en/archives/474>
- Almohamad, H. & Dittmann, A. (2016). Oil in Syria between Terrorism and Dictatorship. *Social Sciences*, 5(2), 20.
- Anderson, T. (16. 3. 2016). Daraa 2011: Syria's Islamist Insurrection in Disguise. *Global research*. Pridobljeno s <https://www.globalresearch.ca/daraa-2011-syrias-islamist-insurrection-in-disguise/5460547>
- Anderson, T. (2016). *The Dirty War on Syria*. Stockton: Global Research Publishers.

- Antunes, S. & Camisao, I. (27. 2. 2018). *Introducing realism in international relations theory*. Pridobljeno s <https://www.e-ir.info/2018/02/27/introducing-realism-in-international-relations-theory/>
- Arbuthnot, F. (2013). Israel: Gas, Oil and Trouble in the Levant. *Global research*. Pridobljeno s <https://www.globalresearch.ca/israel-gas-oil-and-trouble-in-the-levant/5362955>
- Aşçı, E., M. (2018). The energy policies of EU, Russia, Turkey and Syria. *International Journal of Commerce and Finance*, 4(1), 33–39.
- Austvik, O. G. (2017). Turkey in the geopolitics of energy. *Energy Policy*, 107, 539–547.
- Aw-Hassan, A., Rida, F., Telleria, R. & Bruggeman, A. (2014). The impact of food and agricultural policies on groundwater use in Syria. *Journal of Hydrology*, 513, 204–215.
- Aydin-Düzgüt, S., Huber, D., Muftuler-Bac, M., Keyman, F., E., Schwarz, M. & Tocci, N. (2015). *Global Turkey in Europe III: Democracy, Trade, and the Kurdish Question in Turkey-EU Relations*. Roma: Edizioni Nuova Cultura.
- Bader, A., Jouni, N. & Shideed, K. (2011). *Adoption and impact of supplemental irrigation in wheat-based systems in Syria, in "Water Benchmarks of CWANA- Improving water and land productivities in rainfed systems - Number 8"*. Pridobljeno s <http://repo.mel.cgiar.org/handle/20.500.11766/8207?show=full>
- Baladi, E. (2019). *Through the gate of Syria, Russia on its way to take over Mediterranean gas*. Pridobljeno s <https://english.enabbaladi.net/archives/2019/01/through-the-gate-of-syria-russia-on-its-way-to-take-over-mediterranean-gas/>
- Balanche, F. (2018). *Sectarianism in syria's civil war*. Washington: The Washington Institute for Near East Policy.
- Barysch, K. & Petersen, A. (2011). *Russia, China and the geopolitics of energy in Central Asia*. London: Centre for european reform.
- Bayatli, T. (2006). *Tankers finally leave Ceyhan port for World markets*. Pridobljeno s http://www.azer.com/aiweb/categories/magazine/ai143_folder/143_articles/143_bp_developments.html
- Blanga, Yehuda U. (2017). *The Role of the Muslim Brotherhood In the Syrian Civil War*. Wiley Subscription Services, Inc.
- Butter, D. (2015). *Syria's economy picking up the pieces. Middle East and North Africa Programme*. London: Chatham house.
- Cartalucci, T. & Bowie, N. (2012). *War on Syria: Gateway to WWII*. London: Land Destroyer.
- Casertano, S. (2013). *Global energy politics and supply security*. BIGS.

- Chengu, G. (19. 9. 2014). America Created Al-Qaeda and the ISIS Terror Group. *Global research*. Pridobljeno s <https://www.globalresearch.ca/america-created-al-qaeda-and-the-isis-terror-group/5402881>
- Cherp, A. & Jewell, J. (1. 9. 2011). The Three Perspectives on Energy Security: Intellectual History, Disciplinary Roots and the Potential for Integration. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 3(4), 202–212.
- Cochrane, P. (2017). *The 'Pipelineistan' conspiracy: The war in Syria has never been about gas*. Pridobljeno s <https://www.middleeasteye.net/big-story/pipelineistan-conspiracy-war-syria-has-never-been-about-gas>
- Cohen, A. (2018). Russia's Nord Stream II Pipeline Is Ukraine's Worst Nightmare. *Forbes.com*. Pridobljeno s <https://www.forbes.com/sites/arielcohen/2018/06/18/russias-nord-stream-ii-pipeline-is-ukraines-worst-nightmare/#4a1d46903524>
- Cordesman, H. A. (2017). Stability Operations in Syria: The Need for a Revolution in Civil-Military Affairs. *Military Review*, 97(3), 44.
- Czuperski, M., Higgins, M., Hof, F., Nimmo, B. & Herbst, J. E. (2016). *Distract, Deceive, Destroy: Putin at war in Syria*. Pridobljeno s <http://publications.atlanticcouncil.org/distract-deceive-destroy/>
- Dalby, S. (2013). *Realism and Geopolitics from: The Ashgate Research Companion to Critical Geopolitics*. Pridobljeno s <https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9781315612874.ch2>
- Dam van, N. (2011). *The Struggle for Power in Syria: Politics and Society under Asad and the Ba'th Party*. New York: I.B.Tauris.
- Dam van, N. (2017). *Destroying a Nation: The Civil War in Syria*. New York: I.B. Tauris & Co Ltd.
- Darke, D. (2015). *My House in Damascus: An Inside View of the Syrian Revolution*. London: Haus Publishing.
- De Châtel, F. (2014): The Role of Drought and Climate Change in the Syrian Uprising: Untangling the Triggers of the Revolution. *Middle Eastern Studies*, 50(4), 521–535.
- Deign, J. (2018). What role for gas in Europe's 2050 energy system? *Energypost.eu*. Pridobljeno s <https://energypost.eu/what-role-for-gas-in-europes-2050-energy-system/>
- Depersio, G. (2019). How does the price of oil affect Russia's economy? *Investopedia.com*. Pridobljeno s <https://www.investopedia.com/ask/answers/030315/how-does-price-oil-affect-russias-economy.asp>

- Delek Drilling. (20. 6. 2019). *Natural gas and oil in the Levant Basin*. Pridobljeno s: <https://www.delekdrilling.co.il/en/geology/natural-gas-and-oil-levant-basin>
- Diaz, N. R. (2017). *The Muslim Brotherhood in Syria: The Democratic Option of Islamism*. London: Routledge.
- Dilman, B. (1. 12. 2015). *What is International Political Economy?* Pridobljeno s <https://www.pugetsound.edu/academics/departments-and-programs/undergraduate/ipe/what-is-ipe/>
- Doff, N., Pismennaya, E. & Andrianova, A. (2019). Putin Push to Dump Dollar Proves Hard Sell With Russia Inc. *Bloomberg.com*. Pridobljeno s <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-01-18/putin-s-push-to-dump-dollar-proves-hard-sell-with-russia-inc>
- Eklund, L. & Thompson, D. (2017). *Is Syria really a 'climate war'? We examined the links between drought, migration and conflict*. Pridobljeno s <http://theconversation.com/is-syria-really-a-climate-war-we-examined-the-links-between-drought-migration-and-conflict-80110>
- El-Katiri, L. & Fattouh, B. (2017). *A Brief Political Economy of Energy Subsidies in the Middle East and North Africa. International developemnt policy*. Geneva: Graduate institute.
- Engdahl, F. W. (2012b). *Israel's Levant Basin—a new geopolitical curse?* Pridobljeno s <https://www.voltairenet.org/article172827.html>
- Engdahl, W., F. (2012). *Vojne za nafto*. Mengeš: Ciceron.
- Erian, W., Katlan, B. & Babah, O. (2011). *Drought vulnerability in the Arab region: Special case study: Syria. Global Assessment Report on Disaster Risk REduction*. Pridobljeno s https://www.preventionweb.net/english/hyogo/gar/2011/en/bgdocs/Erian_Katlan_&_Babah_2010.pdf
- Erlanger, S. & Myers, S., L. (2008). NATO allies oppose Bush on Georgia and Ukraine. *NYTimes.com*. Pridobljeno s <https://www.nytimes.com/2008/04/03/world/europe/03nato.html?pagewanted=all>
- Erlich, R. (2016). *Inside Syria: The Backstory of Their Civil War and What the World Can Expect*. New York: Prometheus books.
- Ersen, E. & Kostem, S. (2019). *Turkey's Pivot to Eurasia: Geopolitics and Foreign Policy in a Changing world order*. New York: Routlege.
- Fawcett, L. (2005). *International relations of the middle east*. New York: Oxford University press.

- Ferfila, B. (2015). *Severna Koreja: Najbolj čudna, grozljiva in zaprta država na svetu*. Ljubljana: Demat.
- Ferfila, B. (2017a). *Sirija: krvava vojna 21. stoletja*. Ljubljana: Demat.
- Ferfila, B. (2017b). *Libanon in Sirija: Z vojno in zgodovino povezani državi*. Ljubljana: Demat, d. o. o.
- Finkel, L. M. (2018). *Pipeline Politics: Assessing the Benefits and Harms of Energy Policy*. Santa Barbara: ABC-CLIO.
- Fiorillo, C. & Vercueil, J. (2003). *FAO Agricultural Policy and Economic Development Series No.8: Syrian agriculture at the crossroads*. Pridobljeno s <http://www.fao.org/3/y4890e/y4890e00.htm#Contents>
- Foster, J. (2018). *Oil and World Politics: The real story of today's conflict zones: Iraq, Afghanistan, Venezuela, Ukraine and more*. Toronto: James, Lorimer & Company.
- Foulon, M. (2015). *Neoclassical Realism: Challengers and Bridging Identities*. Coventry: University of Warwick.
- Fouskas, K. V. (2014). *The Politics of International Political Economy*. London: Routledge.
- Freedman, R. O. (1991). *Moscow and the middle east: soviet policy since the invasion of Afghanistan*. Cambridge: Cambridge University press.
- Gardosh, M., Druckman, Y., Buchbinder, B. & Rybakov, M. (2008). *The Levant Basin Offshore Israel: Stratigraphy, Structure, Tectonic Evolution and Implications for Hydrocarbon Exploration*. Jerusalem: Geological survey of Israel.
- Garside, M. (2019). *Average annual OPEC crude oil price from 1960 to 2019 (in U.S. dollars per barrel)*. Pridobljeno s <https://www.statista.com/statistics/262858/change-in-ope-crude-oil-prices-since-1960/>
- Ghalayini, L. (2011). *The Interaction between Oil Price and Economic Growth*. Beirut: Lebanese University.
- Gideon, R. (1998). Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *World Politics*, 51(1), 144–172.
- Girardi, A. (2018). Growing Dependent On Russia: The Gas Routes In Europe. *Forbes.com*. Pridobljeno s <https://www.forbes.com/sites/annalisagirardi/2018/12/12/growing-dependent-on-russia-the-gas-routes-in-europe/#7c50087462b0>
- Gleick, P. H. (2014). Water, drought, climate change, and conflict in Syria. *Weather, Climate, and Society*, 6(3), 331–340.
- Godzimirski, M. J. (2018). *New Political Economy of Energy in Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, ZDA.

- Gosh A., E. S. & Leal-Arcas, R. (2013). Gas and Oil Explorations in the Levant Basin: The Case of Lebanon and Israel. *OGEL*, 11(3), 26–29.
- Gowans, S. (2017). *Washington's Long War on Syria*. Montréal, Québec : Baraka Books.
- Grainger, J. D. (2010). *The Syrian Wars*. Leiden: Brill.
- Haas, L. M. & Lesch, W. D. (2012). *The Arab Spring: Change and Resistance in the Middle East*. Boulder: Westview Press.
- Haddadi, A. (8. 6. 2012). The Secret of the Alawites: Ghosts and Beasts Stalk Assad's Syria. *IBTimes.co.uk* Pridobljeno s <http://www.ibtimes.co.uk/syrian-conflict-syria-allawites-Bašar-al-assad-350218>
- Halliday F. (2005). *The middle east in international relations: power, politics and ideology*. Cambridge: Cambridge University press.
- Hassan, N. & Krepl, V. (2014). *Farming Systems in Syria: its Constraints and Strategies for Improvement*. Pridobljeno s <http://saspjournals.com/wp-content/uploads/2014/08/SJAVS-14189-194.pdf>
- Held C, C. & Held M, M. (2006). *Middle east patterns: places, people and politics*. Colorado: Westview Press.
- Hogselius, P. (2019). *Energy and Geopolitics*. London: Routledge.
- Hokayem, E. (2013). *Syria's Uprising and the Fracturing of the Levant*. Abingdon: Routledge.
- Ilgen, L. T. (2016). *Hard Power, Soft Power and the Future of Transatlantic Relations*. London: Routledge.
- Iyaad, A. (2018). *A Revealing Glimpse at the Doctrines of the Nusayriyyah (Alawi) Sect*. Pridobljeno s <http://www.shia.bs/articles/llojmug-a-glimpse-of-the-doctrines-of-the-nusayriyyah-sect.cfm>
- Jenkins, M. B. (2014). *The Dynamics of Syria's Civil War*. Santa Monica: Rand Corporation.
- Joscelyn, T. (4. 4. 2014). *FDD's Long War Journal: Zawahiri eulogizes al Qaeda's slain Syrian representative*. Pridobljeno s https://www.longwarjournal.org/archives/2014/04/zawahiri_eulogizes_a.php
- Karakazis, J., Vidakis, I. & Baltos, G. (2014). *The syrian energy policies of the Four Seas and Their geopolitical repercussions*. Ankara: Sosyo Ekonomi.
- Katusa, M. (2014). *The Colder War: How the Global Energy Trade Slipped from America's Grasp*. New Jersey: John Wiley and Sons, Inc.
- Kāzemi, A., V. & Chen, X. (2014). China and the Middle East: More Than Oil. *The European Financial Review February, 2014*, 40–44.
- Keen, D. (2017). *Syria Playing into their hands*. London: Saferworld.

- Khalil, C. (2018). *The IMF role in Sudan's bread protests*. Pridobljeno s <https://www.middleeastmonitor.com/20180125-the-imf-role-in-sudans-bread-protests/>
- Klare, M. T. (2002). *Resource wars: the new landscape of global conflict*. New York: Metropolitan books.
- Kopp, S., D. (2015). *Politics, Markets and EU Gas Supply Security: Case Studies of the UK and Germany*. Berlin: Springer.
- Kozhanov, N. (2017). Russian-Iranian Relations through the Prism of the Syrian Crisis. *Insight Turkey*, 19(4), 105.
- Krane, J. & Monaldi, J. F. (2017). *Oil prices, political instability, and energy subsidy reform in mena oil exporters*. Pridobljeno s <https://www.bakerinstitute.org/files/11781/>
- Kreutz, A. (2007). *Russia in the Middle East: Friend or Foe?* Westport: Praeger Security International
- Lawson, H. F. (2013). *Global Security Watch – Syria*. Westport: Praeger.
- Lederman, J. (2011). Israel unveils seized arms cache from cargo ship. *DesertNews.com*. Pridobljeno s <https://www.deseretnews.com/article/700118928/Israel-unveils-seized-arms-cache-from-cargo-ship.html>
- Lefevre, R. (2013). *Ashes of Hama: The Muslim Brotherhood in Syria*. Oxford: Oxford University Press.
- Leiter, B. (2001). *Classical Realism. Social, political and legal Philosophy*. Atascadero: Ridgeview publishing company.
- Lendman, S. (2019). US and Turkey Collude to steal northern Syrian territory. *Global research*. Pridobljeno s <https://www.globalresearch.ca/us-turkey-collude-steal-northern-syrian-territory/5686053>
- Lesch, W. D. (2005). *The New Lion of Damascus: Bašar al-Assad and Modern Syria*. New Haven: Yale University Press.
- Lesch, W. D. (2012). *Syria: The Fall of the House of Assad*. New Haven: Yale University Press.
- LoGiurato, B. (1. 5. 2014). The Alarming State Of Ukraine — And Unnerving Threats From Russia — In One Map. *BusinessInsider.com*. Pridobljeno s: <https://www.businessinsider.com/map-ukraine-threats-from-russia-2014-5>
- Lyll, N. (2019). *China in the Middle East: Past, Present, and Future*. Pridobljeno s <https://thediplomat.com/2019/02/china-in-the-middle-east-past-present-and-future/>
- Macqueen, B. (2013). *An introduction to middle east politics*. London: Sage.
- Mark, J. J. (17. 6. 2017). Ancient Syria. Pridobljeno s <https://www.ancient.eu/syria/>

- Matthews, O. & Broder, J. (2015). Putin's Bloody Logic in Syria. *Newsweek Global*, 165(20), 34.
- McHugo, J. (2014). *From the Great War to Civil War*. New York: Saqi.
- McHugo, J. (2015). *Syria: A History of the Last Hundred Years*. New York, London: The New Press.
- McMurray, D. & Ufheil-Somers, A. (2013). *The Arab Revolts: Dispatches on Militant Democracy in the Middle*. Bloomington: Indiana University Press.
- Media, S. (2018). Hillary Emails Reveal NATO Killed Gaddafi to Stop Libyan Creation of Gold-Backed Currency. *Global Research*. Pridobljeno s <https://www.globalresearch.ca/hillary-emails-reveal-nato-killed-gaddafi-to-stop-libyan-creation-of-gold-backed-currency/5594742>
- Metais, R. (2013). *Ensuring Energy Security in Europe: The EU between a Market-based and a Geopolitical Approach*. Bruges: Department of EU International Relations and Diplomacy Studies.
- Mitchell, T. (2011). *Carbon democracy: political power in the age of oil*. New York: Verso Books.
- Morgenthau, H. & Čujović, S. (1990). Teorija in praksa mednarodnih odnosov. *Teorija in praksa*, 27(3/4), 454–465.
- Moshe, M. & Yaniv, A. (2013). *Syria Under Assad (RLE Syria): Domestic Constraints and Regional Risks*. Abingdon: Routledge.
- Muftau, R. (2016). Regime changes and uprisings in the middle east and parts of north africa: some lessons to be learnt. *Journal of Education and Practice*, 7(2), 107–117.
- Nazemroaya, M. D. (2018). Plans for Redrawing the Middle East: The Project for a “New Middle East”. *Global Research*. Pridobljeno s <https://www.globalresearch.ca/plans-for-redrawing-the-middle-east-the-project-for-a-new-middle-east/3882>
- Nisan, M. (2002). *Minorities in the Middle East: A History of Struggle and Self-Expression*. Jefferson: Mcfarland & Company, inc.
- Nye, S. J. (2009). *Soft Power: The Means To Success In World Politics*. London: Hachette
- Paraskova, T. (2017). *Syria Aims To Begin Offshore Gas Exploration In 2019*. *Oil Price*. Pridobljeno s <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Syria-Aims-To-Begin-Offshore-Gas-Exploration-In-2019.html>
- Perthes, V. (2004). *Syria under Bašar al-Asad: Modernisation and the Limits of Change*. London: Oxford University Press.

- Phillips, C. (2016). *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press.
- Pollack, M. K., Byman, L. D., Al-Turk, A., Baev P., Doran S. M., Elgindy K., Grand R. S., Hamid S., Jones D. B., Maloney S., Pollack D. J., Riedel B., Santini H. R., Shaikh S., Sharqieh I., Taşpınar Ö., Telham S. & Yerkes E. S. (2011). *The Arab Awakening: America and the Transformation of the Middle East*. Washington: Brookings Institution Press.
- Prados, A. B. (2006). *Syria: U.S. relations and bilateral issues*. Pridobljeno s <https://fas.org/sgp/crs/mideast/IB92075.pdf>
- Ramani, S. (27. 2. 2018). *The Diplomat: North Korea's Syrian Connection*. Pridobljeno s <https://thediplomat.com/2018/02/north-koreas-syrian-connection/>
- Rayner, G. (12. 6. 2011). *The Telegraph: Syria's 'Butcher of Hama' living in £10 million Mayfair townhouse*. Pridobljeno s <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/8571164/Syrias-Butcher-of-Hama-living-in-10-million-Mayfair-townhouse.html>
- Repe, B. (2018). *Mednarodni klasifikacijski sistem za poimenovanje tal 2014, mednarodni klasifikacijski sistem za poimenovanje tal in izdelavo legend na zemljevidih tal, posodobitev 2015*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Roberts, P. (2005). *The end of oil: on the edge of a perilous new world*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Roggio, B. (30. 3. 2014). *FDD's Long War Journal: Al Qaeda's American propagandist notes death of terror group's representative in Syria*. Pridobljeno s https://www.longwarjournal.org/archives/2014/03/al_qaedas_american_p.php
- Ross, M., L. (2012). *The Oil Curse*. Princeton: Princeton University press.
- Roszbach, H., N. (2018). *The Geopolitics of Russian Energy*. Stockholm: FOI.
- Russia Today (2019a). *Russia & Iran ditching dollar for trade in favor of national currencies – Moscow's envoy to Tehran*. Pridobljeno s <https://www.rt.com/business/450763-russia-iran-ditch-dollar/>
- Russia Today, (2019b). *Venezuela to use ruble in trade with Russia to bypass US sanctions*. Pridobljeno s <https://www.rt.com/news/461385-spief-ruble-venezuela-sanctions-dollar/>
- Sadiddin, A. & Atiya, B. (2009). *Analysis of Agricultural Production for Selected Crops: Wheat, Cotton and Barley*. Pridobljeno s http://www.napcsyr.gov.sy/dwnld-files/working_papers/en/44_analysis_production_ab_en.pdf
- Sahner, C. (2014). *Among the Ruins: Syria Past and Present*. Oxford: Oxford University Press.

- Saleh, B. (2010). *Tunisia: IMF "Economic Medicine" has resulted in Mass Poverty and Unemployment*. Pridobljeno s <https://www.globalpolicy.org/social-and-economic-policy/the-three-sisters-and-other-institutions/the-international-monetary-fund/49659-tunisia-imf-qeconomic-medicineq-has-resulted-in-mass-poverty-and-unemployment.html>
- Seale, P. (1988). *Asad: The Struggle for the Middle East*. Berkeley: University of California Press.
- Selim, G., M. (2013). The United States and the Arab Spring: The Dynamics of Political Engineering. *Arab Studies Quarterly*, 35(3), 255–272.
- Severns, W. (2015). *Ukraine At Risk: An Oil and Gas Perspective*. Pridobljeno s http://www.energy-cg.com/Ukraine/Ukraine_preconflict_oilgas_situation_Jan15_EnergyConsutlingGroup_web.png
- Shelley, T. (2005). *Oil: politics, poverty and the planet*. London: Zed Books.
- Shurmina, N. & Lyrchikova, A. (2015). REUTERS SUMMIT-Russia's Soyuzneftegaz drops plans for offshore oil and gas exploration in Syria. *Reuters.com*. Pridobljeno s <https://www.reuters.com/article/russia-syria-oil-idUSL5N11Z2HO20150929>
- Simons, G. (2003). *Future of Iraq: US policy in reshaping the middle east*. London: Saqi books.
- Skeet, I. (1996). Geopolitics of Energy. *Energy exploration & exploitation*, 14(3/4), 265–272.
- Slim, H. & Trombetta, L. (2014). *Syria Crisis Common Context Analysis*. New York: United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs.
- Spegele, D., R. (1996). *Political realism in international theory*. Cambridge University, VB.
- Spencer, W. (1994). *The Middle East*. Connecticut: The Dushkin Publishing Group, Inc.
- Spillius, A. (26. 11. 2012). Russia 'printing money for Syria' claims report. *Telegraph.co.uk*. Pridobljeno s <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9703997/Russia-printing-money-for-Syria-claims-report.html>
- Stacher, J. (2012). *Adaptable Autocrats: Regime Power in Egypt and Syria*. Stanford: Stanford University Press.
- Stanford. (2. 10. 2017). *International Security in a Changing World The Syrian Civil War: A Cheat Sheet*. Pridobljeno s <https://web.stanford.edu/~imalone/Teaching/ps1/SyriaCivilWarCheatSheet.pdf>
- Starr, S. (2012). *Revolt in Syria: Eye-Witness to the Uprising*. Hurst: Columbia University.
- Szmagier, M. (2014). *The Syrian civil war in the years 2011–2013: An analysis of the conflict and its impact on the global security system*. Krakow: Jagiellonian University.

- Šterbenc, P. (2005). *Šiiti: geneza, doktrina in zgodovina odnosov s Suniti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede
- Tabatabai, M. H., Ocvirk, D. & Aghaeipour, M. R. (2013). *Šiizem v islamu*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Tabler, A. (2011). *In the Lion's Den: An Eyewitness Account of Washington's Battle with Syria*. Chicago: Review Press.
- Telbami, S. (2002). Kenneth Waltz, Neorealism, and Foreign Policy. *Security Studies*, 11(3), 158–170.
- Vasilescu, V. (14. 3. 2016). *The rebirth of the Syrian Arab Army*. Pridobljeno s <http://www.voltairenet.org/article190703.html>
- Waltz, K. (2002). Neorealism and Foreign policy. *Security Studies*, 6(1), 54–57.
- Warrick, J. (2015). *Black Flags: The Rise of ISIS*. New York: Doubleday.
- Weiss, M. & Hassan, H. (2015). *ISIS: Inside the army of terror*. London: Phaidon Press.
- Wieclawski, J. (2011). *Hans Morgenthau, Classical Realism and its Recommendations for the Polish Foreign Policy v Economic and Political thought*. Varšava: Lazarsky University.
- Wu, Z. (2018) Classical geopolitics, realism and the balance of power theory. *Journal of Strategic Studies*, 41(6), 786–823.
- Yassin-Kassab, R. & Al-shami, L. (2016). *Burning Country: Syrians in Revolution and War*. London: Pluto Press.
- Yazbek, S. (2012). *A Woman in the Crossfire: Diaries of the Syrian Revolution*. London: Haus Publishing.
- Yazbek, S. (2015). *The Crossing: My Journey to the Shattered Heart of Syria*. London: Ebury Press.
- Yigezu, Y., El-Shater, T., & Aw-Hassan, A. (2017). Are Development Projects Pursuing Short-Term Benefits at the Expense of Sustainability? *Sustainability*, 9(10), 1803.
- Yildiz, T. (2.9.2019). *Turkey's energy economy and future energy vision. European Stability initiative*. Pridobljeno s https://esiweb.org/pdf/esi_turkey_tpq_vol9_no2_taner-yildiz.pdf
- Yorucu, V. & Mehmet, O. (2017). *The Southern Energy Corridor: Turkey's Role in European Energy Securit*. Berlin: Springe.
- Zirulnick, A. (18. 4. 2011). *Cables reveal covert US support for Syria's opposition*. Pridobljeno s <https://www.csmonitor.com/World/terrorism-security/2011/0418/Cables-reveal-covert-US-support-for-Syria-s-opposition>

VIRI

- ACSAD. (2011). *Drought vulnerability in the arab region: Case study: Drought in Syria. Ten Years of Scarce Water (2000–2010)*. Pridobljeno s https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Full_Report_3074.pdf
- ARSO. (1998). *Okolje v Sloveniji 1996: Tla*. Pridobljeno s <https://www.arso.gov.si/varstvo%20okolja/poročila/poročila%20o%20stanju%20okolja%20v%20Sloveniji/008f.pdf>
- BBC. (3. 6. 2018). *Syria's President Assad 'to visit North Korea'*. Pridobljeno s <https://www.bbc.com/news/world-asia-44348331>
- Britannica. (18. 7. 2018). *AK-47*. Pridobljeno s <https://www.britannica.com/technology/AK-47>
- CEIC. (2019). *Census and Economic Information Center*. Pridobljeno s <https://www.ceicdata.com/en>
- DIA. (11. 2. 2014). *Speeches and Testimonies: 2014 Annual Threat Assessment*. Pridobljeno s <http://www.dia.mil/News/Speeches-and-Testimonies/Article/567085/2014-annual-threat-assessment/>
- D-maps. (2.9.2019). *Free maps*. Pridobljeno s <https://d-maps.com/index.php?lang=en>
- ECC platform. (22. 4. 2019). *Yarmouk River: Tensions and cooperation between Syria and Jordan*. Pridobljeno s <https://library.ecc-platform.org/conflicts/yarmouk-river-agreement-between-syria-and-jordan>
- EIA. (2011). *Country analysis briefs – Syria. Energy Information Administration*. Pridobljeno s https://www.eia.gov/beta/international/analysis_includes/countries_long/Syria/archive/pdf/syria_2011.pdf
- EIA. (2016). *Chapter 3: Natural gas vzeto iz International energy outlook 2016*. Pridobljeno s https://www.eia.gov/outlooks/ieo/pdf/nat_gas.pdf
- EIA. (2019). *The Energy Information Administration*. Pridobljeno s <https://www.eia.gov/beta/international/>
- European Comission. (14. 8. 2019). *Climate Action: 2020 climate & energy package*. Pridobljeno s https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2020_en
- European Comission. (2014). *Questions and answers on security of energy supply in the EU*. Pridobljeno s https://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-379_en.htm
- Eurostat. (2019). *Statistics Explained: EU imports of energy products – recent developments*. Pridobljeno s <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/46126.pdf>

- FAO. (2003). *Fertilizer Use by Crop in the Syrian Arab Republic*. Pridobljeno s <http://www.fao.org/3/Y4732E/y4732e08.htm#TopOfPage>
- Gateway to land and water information. (2004). *Syria: Soil map of Syria*. Pridobljeno s http://www.apipnm.org/swlwpnr/reports/y_nr/z_sy/symp222.htm
- GEF. (2009). *Country Portfolio Evaluation: Syria (1994–2008)*. Pennsylvania: Global Environment Facility Evaluation Office.
- IBP. (2015). *Syria Energy Policy, Laws and Regulations Handbook Volume 1 Strategic Information and Basic Laws*. Washington: International Business Publications.
- IMF. (2017). *IMF Country Report No. 17/364: Sudan 2017 article iv consultation—press release; staff report; and statement by the executive director for sudan*. Washington: International Monetary Fund.
- IndexMundi. (17. 8. 2019). *Russian Natural Gas Monthly Price - US Dollars per Million Metric British Thermal Unit*. Pridobljeno s <https://www.indexmundi.com/commodities/?commodity=russian-natural-gas&months=180>
- IndexMundi. (22. 6. 2019). *Crude Oil (petroleum) Monthly Price - US Dollars per Barrel*. Pridobljeno s <https://www.indexmundi.com/commodities/?commodity=crude-oil&months=120>
- Renton. (26. 6. 2014). *Kakšna je razlika med Suniti in Šiiti?* Pridobljeno s <https://www.renton.si/razlika-med-suniti-in-siiti/>
- Reuters. (11. 3. 2011). *Syria says seizes weapons smuggled from Iraq*. Pridobljeno s https://www.reuters.com/article/us-syria-iraq-idUSTRE72A3MI20110311?hc_location=ufi
- RTV. (2019). *Putin državljanom obljublja višje plače in boljše zdravstvo: Ameriške sankcije so bolj kot Rusiji škodovale EU-ju*. Pridobljeno s <https://www.rtvlo.si/svet/evropa/putin-drzavljanom-obljublja-visje-place-in-boljse-zdravstvo/492567>
- Statista. (2019). *Global No.1 Business Data Platform*. Pridobljeno s <https://www.statista.com>
- The Guardian. (2. 2. 2018). *North Korea supplied arms to Syria and Myanmar, UN sanctions report finds*. Pridobljeno s <https://www.theguardian.com/world/2018/feb/02/north-korea-broke-un-sanctions-to-earn-nearly-200m-in-commodity-exports>
- The World Bank. (15. 8. 2019). *GDP growth (annual %)*. Pridobljeno s <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=TR>
- TurkStream. (14.8.2019). *Supplying energy for the future*. Pridobljeno s <http://turkstream.info/project/benefits/>

- United States Department of Agriculture. (2012). *SYRIA: 2012 Wheat Production Outlook is Favorable Despite Ongoing Conflict*. Pridobljeno s <https://ipad.fas.usda.gov/highlights/2012/06/Syria/>
- USDA. (2009). *SYRIA: 2012 Wheat Production Outlook Improved in 2009/10*. Pridobljeno s <https://ipad.fas.usda.gov/highlights/2009/05/Syria/>
- WFP. (2018). Special report: *FAO/WFP crop and food security assessment mission to the Syrian arab republic. Food and agriculture organization of the united nations world food programme rome*. Pridobljeno s <http://www.fao.org/3/CA1805EN/ca1805en.pdf>
- WITS. (13. 8. 2019). *World integrated trade solution*. Pridobljeno s <https://wits.worldbank.org/Default.aspx?lang=en>